

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU24

Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner om tryck- och yttrandefrihet samt massmediefrågor som behandlas i betänkandet. Motionsyrkandena rör bl.a. yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, personuppgifter och digitala söktjänster, säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, begränsning av spridning av pornografi och skildringar av grovt våld samt mediestöden.

I betänkandet finns 16 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna	7
Personuppgifter och digitala söktjänster	34
Krav på ansvarig utgivare för poddar	42
Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag	44
Översyn av brottet hets mot folkgrupp i grundlagarna	52
Granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag	57
Begränsa spridning av pornografi och skildringar av grovt våld	64
Reklam riktad mot barn	72
Evenemangslista	76
Mediestöden respektive framtidens mediestöd	78
Reservationer	84
1. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (S) ...	84
2. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (SD)	85
3. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (C) ...	86
4. Personuppgifter och digitala söktjänster, punkt 2 (S, V)	87
5. Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, punkt 4 (S, V, MP)	89
6. Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, punkt 4 (C)	89
7. Granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag, punkt 6 (C)	90
8. Begränsa spridning av pornografi och skildringar av grovt våld, punkt 7 (S)	91
9. Reklam riktad mot barn, punkt 8 (SD)	92
10. Evenemangslista, punkt 9 (SD)	92
11. Mediestöden, punkt 10 (SD)	93
12. Mediestöden, punkt 10 (V)	94
13. Mediestöden, punkt 10 (C)	95
14. Mediestöden, punkt 10 (MP)	96
15. Framtidens mediestöd, punkt 11 (S, V)	97
16. Framtidens mediestöd, punkt 11 (SD)	97
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	99
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	99

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:151 av Denis Begic (S),

2024/25:470 av Josef Fransson (SD),

2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S),

2024/25:855 av Jennie Nilsson (S) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S),

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 2,

2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–11,

2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M),

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 40–43,

2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 18,

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 9 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkandena 4–6.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

2. Personuppgifter och digitala söktjänster

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:270 av Gudrun Brunegård (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:293 av Ingemar Kihlström (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1169 av Yusuf Aydin (KD),

2024/25:1286 av Carita Boulwén (SD) yrkande 2,

2024/25:1934 av Jessica Wetterling m.fl. (V) yrkande 8,

2024/25:2413 av Magnus Resare (M),

2024/25:2733 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11.

Reservation 4 (S, V)

3. Krav på ansvarig utgivare för poddar

Riksdagen avslår motion

2024/25:959 av Stina Larsson (C).

4. Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 41,

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 114–116,

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 18 och 28 samt

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 5 (S, V, MP)

Reservation 6 (C)

5. Översyn av brottet hets mot folkgrupp i grundlagarna

Riksdagen avslår motion

2024/25:2590 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M) yrkande 2.

6. Granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag

Riksdagen avslår motion

2024/25:3162 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 7 (C)

7. Begränsa spridning av pornografi och skildringar av grovt våld

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:351 av Ida Ekeröth Clausson (S) yrkandena 1 och 3,

2024/25:1538 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2024/25:2483 av Helena Vilhelmsson (C) yrkandena 1 och 2 samt

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 93.

Reservation 8 (S)

8. Reklam riktad mot barn

Riksdagen avslår motion

2024/25:1384 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 9 (SD)

9. Evenemangslista

Riksdagen avslår motion

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 10 (SD)

10. Mediestöden

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10,

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43,

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16,

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 och

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (V)

Reservation 13 (C)

Reservation 14 (MP)

11. Framtidens mediestöd

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 4,

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 59 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 15.

Reservation 15 (S, V)

Reservation 16 (SD)

Stockholm den 20 mars 2025

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ida Karkiainen (S), Louise Meijer (M), Michael Rubbestad (SD), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Mauricio Rojas (L), Amalia Rud Stenlöf (S), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Malin Björk (C), Lars Englund (M), Jan Riise (MP), Lars Johnsson (M) och Peter Hedberg (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 66 motionsyrkanden från allmänna motions- tiden 2024/25 om tryck- och yttrandefrihet samt massmediefrågor. Motions- yrkandena rör bl.a. frågor om yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, personuppgifter och digitala söktjänster, säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, begränsning av spridning av pornografi och skildringar av grovt våld samt mediestöden.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilagan till betänkandet.

Utskottets överväganden

Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att se över regleringen av yttrandefriheten på internet och i sociala medier samt regleringen av techjättarna.

Jämför reservation 1 (S), 2 (SD) och 3 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) efterfrågas ett flertal tillkännagivanden som avser regleringen av sociala medier. Enligt motionärerna är det oacceptabelt att kriminella gäng använder sociala medier för att rekrytera barn och unga till kriminalitet. Motionärerna begär att det ska krävas ett större ansvar av sociala medier-företagen och att det införs en fungerande åldersgräns på sociala medier (yrkandena 40 och 41). I yrkande 42 begär motionärerna att EU växlar upp arbetet mot algoritmerna på sociala medier för att stoppa spridningen av bl.a. desinformation, extremism och hat. Motionärerna begär även att det ska införas en möjlighet att bötfälla sociala medier-företag som låter gängen använda deras plattformar för att rekrytera barn och unga till grov gängkriminalitet (yrkande 43).

En liknande begäran om tillkännagivanden görs i kommittémotion 2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S). I yrkande 4 begär motionärerna att det ska ställas högre krav på sociala medier-plattformars ansvar för användarkänedom, bl.a. i brottsbekämpande syfte och för att förhindra spridning av desinformation genom algoritmer och s.k. trollkonton. Motionärerna menar att detta bör ske genom lagstiftning på EU-nivå och att Sverige bör vara drivande i frågan. Vidare anser motionärerna att det bör utredas dels hur fungerande åldersgränser på sociala medier-plattformar kan införas (yrkande 5), dels hur kraven på algoritmer riktade till minderåriga kan bli tydligare (yrkande 6). Enligt motionärerna behövs detta för att skydda barn och unga på internet, stävja gängkriminalitet och förhindra att bl.a. desinformation, extremism och hat på sociala medier sprids genom algoritmer.

I kommittémotion 2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om att tydliggöra ansvaret för digitala plattformar för att den digitala världen ska vara sjyst och säker. Motionärerna anför att de stora digitala plattformarna med användargenererat innehåll har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet och en del av det demokratiska samtalet, samtidigt som de tjänar stora pengar på polariserande innehåll. Motionärerna menar att det behövs ett bättre regelverk och tydligare ansvar för ägare av olika digitala plattformar.

I motion 2024/25:151 av Denis Begic (S) begärs ett tillkännagivande om att utreda hur sociala medier-plattformar i större utsträckning kan hållas ansvariga för det som publiceras på deras plattformar. Motionären anför att det i EU:s förordning om digitala tjänster (Digital Services Act, DSA) ställs vissa krav på större plattformar att aktivt hantera olagligt innehåll och desinformation. Motionären anser att det bör införas en mer långtgående reglering än den som föreskrivs i DSA för att hantera olagligt innehåll och desinformation som sprids på internet. Motionären hänvisar till en lag i Storbritannien: Online Safety Bill.

I motion 2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten att öka tryggheten och säkerheten på internet. Enligt motionärerna behöver sociala medier-företag begränsa möjligheten att genom algoritmer sprida information från kontroversiella influerare och desinformation till barn och unga. Motionärerna hänvisar till en lag i Storbritannien, Online Safety Bill, och anser att det behövs lika långtgående åtgärder i Sverige för att skydda barn och unga mot påverkan och desinformation.

I motion 2024/25:855 av Jennie Nilsson (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att sociala medier-plattformar ska kunna koppla anonyma konton till enskilda personer. I yrkande 2 i samma motion begärs ett tillkännagivande om att förutsättningarna för det demokratiska samtalet i Sverige behöver förbättras genom att på ett strategiskt och effektivt sätt motverka hatbrott på internet.

I motion 2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S) begärs ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att motverka spridning och användning av deepfakes och annan AI-driven desinformation. Motionären menar att AI-manipulationer undergräver förtroendet för myndigheter och samhällsinstitutioner och att de försvagar tilltron till demokratin. Det är enligt motionären viktigt att Sverige, i likhet med andra EU-länder, vidtar kraftfulla åtgärder för att motverka denna form av AI-manipulation.

I kommittémotion 2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att initiera en dialog mellan de globala medieaktörerna för att säkerställa att det fria ordet inte tystas godtyckligt på de stora digitala plattformarna. Motionärerna anser att opinionsbildningen numera sker på globala digitala plattformar och menar att de stora digitala plattformarna utgör en betydande del av informationsinfrastrukturen samt att godtyckliga avstängningar eller borttagande av innehåll har blivit ett demokratiskt problem, även om det sker i enlighet med användarvillkoren.

I kommittémotion 2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD) efterfrågas ett flertal tillkännagivanden om reglering av techjättarna. Motionärerna begär i yrkande 1 ett tillkännagivande om rätt att på lika villkor kunna skapa verifierade konton på sociala medier-plattformar. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om lagskydd för anonyma konton på sociala medier-plattformar. Motionärerna efterlyser även ett tillkännagivande om att

det på sociala medier-plattformar bör vara otillåtet att avtala bort en viss inriktning av åsiktsbildning (yrkande 3). I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att relationerna mellan staten, medborgarna och sociala medier-plattformar bör regleras på ett sätt så att användarna ges ett tydligt stöd i yttrandefrihetsgrundlagen. Motionärerna efterfrågar vidare ett tillkännagivande om att algoritmer på sociala medier-plattformar inte bör få premiera eller missgynna vissa åsiktsriktningar eller partier (yrkande 5). I yrkande 6 efterlyses ett tillkännagivande om att kriminalisera skuggbanning, dvs. att användare utan vetskap får digitala begränsningar för att inte kunna sprida innehåll. Det begärs också ett tillkännagivande om att kontot bakom ett yttrande som modererats av en plattformsinnehavare bör få skydd från ingrepp (yrkande 7). Vidare begär motionärerna ett tillkännagivande om att inget innehåll på sociala medier-plattformar bör få raderas, modereras eller förfördelas utifrån politisk eller filosofisk åskådning (yrkande 8). I yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om återkoppling från plattformsinnehavare om ett konto blivit avstängt eller innehåll modererat. Motionärerna efterfrågar även ett tillkännagivande om att svensk domstol bör pröva fall där kontoinnehavare på sociala medier-plattformar har fått sitt konto avstängt eller innehåll modererat (yrkande 10). I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att se över det rättsliga skyddet på sociala medier-plattformar som tar ned eller modererar innehåll.

Sammantaget anför motionärerna att internet och de digitala plattformarna har vuxit till den viktigaste arenan för det demokratiska samtalet och åsiktsbildningen, men att skyddet för yttrande-, åsikts- och informationsfriheten är mycket svagt på internet. Motionärerna menar att fria val blir en chimär om dessa friheter inte kan nyttjas i praktiken. Enligt motionärerna har ett litet antal globalt verksamma plattformar enorma möjligheter till kontroll över vilka yttranden som hörs, vilken information som syns och vilka budskap som premieras av deras algoritmer. Motionärerna anser att transparensen är svag samt att den enskilde i praktiken är rättslös och kan stängas av eller blockeras utan förvarning eller möjlighet till överklagande, vilket ur ett demokratiskt perspektiv är oacceptabelt.

I motion 2024/25:470 av Josef Fransson (SD) begärs ett tillkännagivande om att se över yttrandefrihetsgrundlagen i syfte att hindra framtida inskränkningar av onlineyttranden.

I motion 2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M) begärs ett tillkännagivande om att överväga att införa person-id för att kunna skapa konto på sociala medier. Motionärerna anser att barn bör skyddas från våld och hot på sociala medier och att en personlig inloggning skulle försvåra en okontrollerbar och olämplig användning av sociala medier.

I kommittémotion 2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning av de globala plattformsföretagens påverkan på demokratin. Enligt motionärerna förs en stor del av de demokratiska samtalen på arenor som kontrolleras av några få plattformsföretag som har stor påverkan på hur åsiktsbildningen tar sig uttryck

genom bl.a. innehållsmoderering. Motionärerna anser att en utredning bör undersöka bl.a. hur skyddet för demokratin kan stärkas i detta hänseende för att möta de ökande problem som desinformation, propaganda och påverkansoperationer innebär.

Gällande rätt

Grundlagarna och Europakonventionen

I 1 kap. 1 § regeringsformen (RF) framhålls att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning. Yttrandefriheten respektive informationsfriheten är garanterad genom 2 kap. 1 § RF. Enligt denna bestämmelse är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Informationsfriheten innebär en frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden.

Begränsningar i yttrandefriheten får enligt 2 kap. 21 § RF göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen som en av folkstyrelsens grundvalar.

Yttrandefriheten i tryckta skrifter och i medier regleras närmare i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Dessa mediegrundlagar syftar bl.a. till att säkerställa ett fritt meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning. De innebär en frihet för var och en att i tryckt skrift, i radio- och tv-sändningar, i offentliga uppspelningar ur en databas samt i filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar bl.a. uttrycka tankar och åsikter och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst. Inga andra begränsningar i tryck- och yttrandefriheten får göras än de som följer av grundlagarna. Ytterligare begränsningar förutsätter grundlagsändringar.

Publiceringar på internet faller som utgångspunkt utanför yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde, vilket innebär att grundlagsskyddet i stället finns i regeringsformen. Från denna huvudregel görs det undantag genom webbsändningsregeln (1 kap. 3 § andra stycket YGL) och databasregeln (1 kap. 4 § YGL).

Databasregeln ger under vissa förutsättningar grundlagsskydd för yttranden genom tillhandahållanden till allmänheten ur databaser. Det som typiskt sett avses är tillhandahållanden av lagrad information från webbplatser på begäran. För vissa aktörer gäller grundlagsskyddet automatiskt, dvs. utan att någon särskild åtgärd behöver vidtas. Så är fallet för redaktioner för periodiska skrifter och redaktioner för program. Även massmedieföretag, som t.ex. bokförlag som ger ut tryckta böcker och skivbolag som ger ut tekniska upptagningar, och nyhetsbyråer har automatiskt grundlagsskydd för sina databaser. Andra aktörer, som alltså inte har automatiskt grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen, har möjlighet att hos Mediemyndigheten

ansöka om utgivningsbevis och på så sätt få ett s.k. frivilligt grundlagsskydd (jfr 1 kap. 4 § första stycket 1 d och 5 § YGL).

Kraven för att få ett utgivningsbevis framgår av 1 kap. 5 § YGL. Kraven är av formell karaktär. Vid en ansökan om utgivningsbevis görs det inte någon prövning av verksamhetens syfte eller databasens förväntade eller faktiska innehåll. Det går alltså att få grundlagsskydd även för databaser som inte har någon massmedial karaktär.

Mediegrundlagarna innehåller ett detaljerat skyddssystem för tryck- och yttrandefriheten. Systemet vilar på ett antal grundprinciper – exempelvis etableringsfrihet och ett förbud mot censur och andra hindrande åtgärder – som syftar till att ge ett särskilt starkt skydd för tryckta skrifter och vissa andra medieformer. Inga andra begränsningar i tryck- och yttrandefriheten får göras än de som följer av grundlagarna. Ytterligare begränsningar förutsätter grundlagsändringar.

Enligt artikel 10 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) ska var och en ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan en offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Utövandet av yttrandefriheten får dock underkastas sådana föreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till vissa angivna intressen, bl.a. statens säkerhet, den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, och till förebyggande av oordning eller brott.

Lagen om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster

Genom lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster (e-handelslagen) genomförs merparten av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden. E-handelslagen är tillämplig på informations-samhällets tjänster och påbörjande och utövande av verksamhet som rör sådana tjänster (1 §). Informationssamhällets tjänster definieras i 2 § e-handelslagen som tjänster som normalt utförs mot ersättning och som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Med tjänstemottagare avses en fysisk eller juridisk person som använder någon av informationssamhällets tjänster. Om en informations-samhällets tjänst i något fall omfattas av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen gäller enligt förarbetena de bestämmelserna före lagen (prop. 2001/02:150 s. 55).

Enligt 19 § e-handelslagen får en tjänsteleverantör som överför eller lagrar information för annan dömas till ansvar för brott som avser innehållet i informationen endast om brottet har begåtts uppsåtligen.

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor

I lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, förkortad BBS-lagen, åläggs den som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor vissa skyldigheter. Med en elektronisk anslagstavla avses en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden där användare kan tillföra meddelanden och läsa eller på annat sätt få del av andras meddelanden (1 § BBS-lagen och prop. 1997/98:15 s. 9).

BBS-lagen är inte tillämplig på tjänster som skyddas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen (2 § 3).

Enligt 4 § BBS-lagen ska den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla, för att kunna fullgöra sin skyldighet enligt 5 §, ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten. Skyldigheten att ha uppsikt över tjänsten gäller inte för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla som är en förmedlingstjänst enligt EU:s förordning om digitala tjänster (DSA, se nedan). För sådana tillhandahållare gäller skyldigheten att ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av det när det kommit till tillhandahållarens kännedom att meddelandet finns på tjänsten. Motsvarande gäller för den som av tillhandahållaren fått i uppdrag att sköta tjänsten. (Se 4 a § BBS-lagen.)

Enligt 5 § första stycket 1 BBS-lagen ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort eller på annat sätt förhindra vidare spridning av ett meddelande som en användare sänt in till en elektronisk anslagstavla bl.a. om meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om

- a) olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken (BrB)
- b) olaga integritetsintrång i 4 kap. 6 c § BrB
- c) uppvigling i 16 kap. 5 § BrB
- d) hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB
- e) barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § BrB
- f) olaga våldsskildring i 16 kap. 10 c § BrB eller
- g) offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet i 7 § terroristbrottslagen (2022:666).

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar (7 § första stycket BBS-lagen). Enligt 7 § andra stycket BBS-lagen tillämpas inte bestämmelsen i första stycket om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken, lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk eller terroristbrottslagen.

Förordningen om digitala tjänster samt kompletterande nationella bestämmelser

Syfte och tillämpningsområde

I december 2020 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om en inre marknad för digitala tjänster (COM(2020) 825).¹

I oktober 2022 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster). Förordningen, kallad Digital Services Act (DSA), trädde i kraft den 16 november 2022. Vissa bestämmelser som inte kräver kompletterande nationella bestämmelser började tillämpas samma datum. Övriga bestämmelser tillämpas sedan den 17 februari 2024.

Det övergripande syftet med DSA är enligt artikel 1 att bidra till en korrekt fungerande inre marknad för förmedlingstjänster. I DSA fastställs harmoniserade regler för en säker, förutsebar och förtroendeskapande onlinemiljö som främjar innovation. De grundläggande rättigheterna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan), däribland principen om yttrandefrihet och informationsfrihet samt principen om konsumentskydd, ska skyddas på ett effektivt sätt. Detta uppnås genom att DSA ställer särskilda krav på tillbörlig aktsamhet för specifika kategorier av leverantörer av förmedlingstjänster samt reglerar genomförande och kontroll av efterlevnaden av förordningen.

De förmedlingstjänster som omfattas av förordningen definieras i artikel 3. De är uppdelade i kategorierna enbart vidarefördran (mere conduit), cachning, värdtjänster (varav vissa är onlineplattformar av olika storlek) samt mycket stora onlinesökmotorer. Förmedlingstjänster kan exempelvis utgöra en infrastruktur för en tredje parts innehåll, vara eller tjänst, t.ex. ett meddelande, en uppladdad video, ett blogginlägg eller en vara som bjuds ut till försäljning. Tjänstemottagare definieras i samma artikel som en fysisk eller juridisk person som använder en förmedlingstjänst, i synnerhet för att söka information eller göra den tillgänglig.

En grundpelare i DSA är kraven på tillbörlig aktsamhet för tjänstleverantörerna och det är i första hand de som ska hantera anmälningar och klagomål från tjänstemottagare om innehåll.

Villkorade undantag från ansvar

Som huvudregel ansvarar leverantörer av förmedlingstjänster inte för information som tjänstemottagare tillhandahåller genom deras tjänster. Denna ansvarsfrihet förutsätter dock att vissa kriterier är uppfyllda och att

¹ Samtidigt med detta förslag om Digital Services Act (DSA) presenterade kommissionen förslaget om Digital Markets Act (DMA), som också syftade till att harmonisera regelverket för onlineplattformar och som delvis kompletterade förslaget om DSA. Förslaget om DMA antogs sedermera genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1925 av den 14 september 2022 om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och (EU) 2020/1828 (förordningen om digitala marknader).

leverantören tillhandahåller tjänsterna neutralt genom rent teknisk och automatisk behandling av någon annans information (skäl 18).

Leverantörer av en tjänst som avser enbart vidarefordran ska inte ansvara för den överförda eller tillgängliggjorda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören inte initierat överföringen, inte valt ut mottagaren och inte valt ut eller ändrat den information som överförts (artikel 4).

Leverantörer av en cachningstjänst ansvarar inte för den automatiska, mellanliggande och tillfälliga lagring av informationen som utförs så länge de inte ändrar informationen, uppfyller villkoren för tillgång till informationen, följer branschpraxis för regler för att få fram uppgifter om hur information används och inte ingriper i den lagliga användningen av allmänt vedertagen teknik (artikel 5).

Leverantörer av värdtjänster ansvarar inte för den information som tjänstemottagare har lagrat i tjänsten under förutsättning att tjänsteleverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller olagligt innehåll. Detsamma gäller om leverantören så snart den fått sådan kännedom eller blivit medveten om förekomsten handlat utan dröjsmål för att avlägsna det olagliga innehållet eller göra det oåtkomligt. Begränsningen gäller inte om tjänstemottagaren handlar under tjänsteleverantörens ledning eller överinseende. Begränsningen gäller inte heller ansvar inom ramen för konsumentlagstiftningen när onlineplattformar som gör det möjligt för konsumenter att ingå distansavtal presenterar transaktionen på ett sådant sätt att konsumenten förmås att tro att produkten eller tjänsten i fråga tillhandahålls av onlineplattformen själv eller av någon som agerar under dess kontroll (artikel 6).

Krav på tillbörlig aktsamhet för en transparent och säker onlinemiljö

I förordningen fastställs regler om särskilda krav på tillbörlig aktsamhet som är skraddarsydda för specifika kategorier av leverantörer av förmedlingstjänster (artikel 1.2 b). Leverantörerna har olika skyldigheter beroende på typ av verksamhet och antal tjänstemottagare.

Enligt artikel 8 ska leverantörer av förmedlingstjänster inte ges någon allmän skyldighet att övervaka den information som de överför eller lagrar eller att undersöka fakta eller omständigheter som tyder på olaglig verksamhet.

I förordningen fastställs följande fem grundläggande skyldigheter som gäller för alla leverantörer av förmedlingstjänster:

- Kontaktpunkter ska utses (artiklarna 11 och 12).
- Rättsliga företrädare inom EU ska utses (artikel 13).
- De allmänna villkoren ska utformas på ett visst sätt (artikel 14).
- Rapporter om innehållsmoderering ska offentliggöras med viss regelbundenhet, s.k. transparensrapporteringskyldighet (artikel 15).

Utöver dessa fem grundläggande skyldigheter har leverantörer av värdtjänster, inbegripet onlineplattformar, ytterligare skyldigheter. Dessa leverantörer ska också tillhandahålla mekanismer för anmälan och åtgärder (artikel 16), motivera beslut (artikel 17) och anmäla misstanke om brott (artikel 18).

Utöver skyldigheterna i artiklarna 11–18 har leverantörer av onlineplattformar ytterligare en rad skyldigheter, exempelvis att

- inrätta ett internt system för hantering av klagomål (artikel 20)
- informera om tvistlösningsorgan utanför domstol (artikel 21)
- prioritera behandling av anmälningar från betrodda anmälare (artikel 22)
- vidta åtgärder och skydda mot missbruk (artikel 23)
- tillhandahålla mer omfattande transparensrapportering (artikel 24)
- utforma, organisera eller driva onlinegränssnitt på ett sätt som inte påverkar tjänstemottagarens valfrihet på visst sätt (artikel 25)
- följa regler om annonsering på onlineplattformar (artikel 26)
- informera om rekommendationssystem (artikel 27)
- vidta särskilda skyddsåtgärder för minderåriga (artikel 28).

Onlineplattformar och onlinesökmotorer som har 45 miljoner eller flera aktiva tjänstemottagare i EU i genomsnitt per månad kan utses till mycket stora onlineplattformar eller mycket stora onlinesökmotorer genom beslut av kommissionen (artikel 33). För dessa leverantörer tillkommer ytterligare förpliktelser enligt artiklarna 34–48. Således ska dessa leverantörer bl.a. göra riskbedömningar av sina tjänster inom EU (artikel 34). En riskbedömning ska göras minst en gång om året i fråga om alla betydande systemrisker som härrör från tjänstens utformning eller funktion, inklusive algoritmer, risk för spridning av innehåll samt effekter på grundläggande rättigheter m.m. Dessa bedömningar måste ta hänsyn till bl.a. risk för spridning av olagligt innehåll, eventuella förutsebara negativa effekter på bl.a. de grundläggande rättigheterna, integritet och minderårigas rättigheter samt vissa negativa samhällseffekter. Vidare ska dessa leverantörer vidta åtgärder för att minska dessa risker (artikel 35) och vidta åtgärder vid kris (artikel 36). Leverantörerna ska även t.ex. genomföra oberoende revisioner minst en gång om året (artikel 37) och ge tillgång till data som behövs för att övervaka och bedöma efterlevnaden av förordningen (artikel 40). Leverantörerna ska också, minst var sjätte månad, offentliggöra rapporter om bl.a. innehållsmoderering, mottagna förelägganden samt inkomna klagomål och anmälningar (artikel 42).

Förordningen innehåller även bestämmelser om bl.a. tillsyn, standarder, uppförandekoder, klagomål, gränsöverskridande samarbete, undersökningar, efterlevnadskontroll, övervakning och sanktioner.

I artikel 91 finns bestämmelser om utvärdering av förordningens effekter. Där framgår bl.a. att kommissionen senast den 17 november 2025 ska utvärdera och lägga fram en rapport om bl.a. tillämpningen av artikel 33 om mycket stora onlineplattformar och mycket stora onlinesökmotorer samt om samspelet mellan förordningen och andra rättsakter.

Kompletterande nationella bestämmelser

Som framgått ovan avser de materiella reglerna i DSA inte förekomsten av olagligt innehåll i allmänhet eller någon generell skyldighet att avlägsna visst innehåll. Vad som utgör olagligt innehåll och vilken rättslig grund som finns

att förelägga leverantörer av förmedlingstjänster att vidta åtgärder mot eller att tillhanda viss specifik information om sådant olagligt innehåll framgår av dels annan unionsrätt än DSA, dels varje medlemsstats nationella lagar.

Kompletterande bestämmelser till DSA har införts i svensk rätt genom

- lagen (2024:954) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster²
- förordningen (2024:958) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster.

Enligt regelverket har tre myndigheter i olika avseenden tillsyn över att DSA följs: Post- och telestyrelsen, Konsumentverket och Mediemyndigheten. Mediemyndigheten ska utöva tillsyn över att bl.a. artikel 28.1 i DSA följs (6 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster). I den artikeln föreskrivs att leverantörer av onlineplattformar som är tillgängliga för minderåriga på sina tjänster ska införa lämpliga och proportionella åtgärder för att säkerställa en hög nivå av integritet, säkerhet och trygghet för minderåriga.

Genomförandeförordning om fastställande av mallar för transparensrapportering

I november 2024 antog kommissionen en genomförandeförordning om fastställande av mallar för den transparensrapportering som leverantörer av förmedlingstjänster och leverantörer av onlineplattformar ska göra enligt DSA.³

Enligt artikel 1 i genomförandeförordningen ska leverantörer av förmedlingstjänster, värdtjänstleverantörer, leverantörer av onlineplattformar, leverantörer av mycket stora onlineplattformar och leverantörer av mycket stora onlinesökmotorer använda de särskilda bilagorna till förordningen när de uppfyller sina transparensrapporteringsskyldigheter enligt artiklarna 15, 24 och 42 i DSA.

I genomförandeförordningen finns även bestämmelser om enhetliga rapporteringsperioder och lagringstider för transparensrapporterna.

Genom bestämmelserna i genomförandeförordningen standardiseras formatet, innehållet och rapporteringsperioderna för transparensrapporterna.

² Prop. 2023/24:160, bet. 2024/25:NU7, rskr. 2024/25:20.

³ Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2024/2835 av den 4 november 2024 om fastställande av mallar för den transparensrapportering som åligger leverantörer av förmedlingstjänster och leverantörer av onlineplattformar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065.

Pågående arbete m.m.

Europeisk mediefrihetsförordning och kompletterande nationella bestämmelser

Den 11 april 2024 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning).

Förordningen innehåller regler för en väl fungerande inre marknad för medietjänster och till skydd för mediers oberoende och mångfald. I förordningen ställs bl.a. krav på medlemsstaterna att respektera medietjänsters redaktionella oberoende, säkerställa skydd av journalisters källor och införa skyddsmekanismer för public services oberoende. I förordningen finns också bestämmelser om transparens inom mediesektorn, bedömningar av koncentrationer på mediemarknaden, medieinnehåll på mycket stora online-plattformar, publikmätning och statlig annonsering.

I departementspromemorian Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning (Ds 2024:28) lämnas de författningsförslag som bedöms nödvändiga för att mediefrihetsförordningen ska kunna tillämpas och få fullt genomslag. Det föreslås bl.a. en ny lag och en ny förordning med kompletterande bestämmelser till mediefrihetsförordningen. Lagen och förordningen innehåller bestämmelser om bedömningar av koncentrationer på mediemarknaden, anmälningsskyldighet och tillsyn.

Mediefrihetsförordningens bestämmelser ska i huvudsak börja tillämpas den 8 augusti 2025. Den nya lagen och förordningen föreslås därför träda i kraft samma datum.

Promemorian har remissbehandlats, och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2024/25 avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen i september 2025.

Förordningen om politisk reklam

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/900 av den 13 mars 2024 om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam (fortsättningsvis förordningen om politisk reklam) ska tillämpas fr.o.m. den 10 oktober 2025.

Det övergripande syftet med förordningen om politisk reklam är att åstadkomma ökad transparens för sådan reklam samt att harmonisera reglerna för tillhandahållande av politiska reklamtjänster inom EU, för att säkerställa att politisk reklam tillhandahålls med full respekt för EU:s grundläggande rättigheter. Genom förordningen införs även harmoniserade regler för användning av inriktningsteknik och annonsleveransteknik som inbegriper behandling av personuppgifter i samband med tillhandahållande av politisk onlinereklam.

Förordningen om politisk reklam ingår som en av flera åtgärder i EU:s handlingsplan för demokrati som meddelades i december 2020.⁴

Förordningen utgör i de delar som avser inriktnings- och annonsleveransteknik en komplettering av EU:s dataskyddsregelverk.⁵

Vidare finns det flera beröringspunkter mellan förordningen om politisk reklam och DSA.

För det första kan exempelvis en tillhandahållare av politisk reklam utnyttja en förmedlingstjänst för att sprida politiska reklammeddelanden. En sådan tillhandahållare blir därmed tjänstemottagare i förhållande till leverantören av förmedlingstjänsten, och har i denna egenskap de rättigheter som följer av DSA.

För det andra kan en leverantör av förmedlingstjänster också vara tillhandahållare av politiska reklamtjänster och därmed vara skyldig att utöver regleringen i DSA också följa bestämmelserna i förordningen om politisk reklam.

Vissa bestämmelser i DSA och i förordningen om politisk reklam torde gälla kumulativt för leverantörer av förmedlingstjänster som tillhandahåller politiska reklamtjänster.⁶

I departementspromemorian Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om politisk reklam (Ds 2024:27) lämnas förslag till åtgärder med anledning av förordningen om politisk reklam. Det föreslås att Mediemyndigheten ska övervaka efterlevnaden av förordningen, men att Integritetsskyddsmyndigheten ska övervaka efterlevnaden av vissa bestämmelser. I en ny lag med kompletterande bestämmelser till förordningen föreslås bestämmelser om tillsynsbefogenheter, sanktionsavgifter för överträdelse av förordningen om politisk reklam och bestämmelser om handläggningen. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 10 oktober 2025.

Promemorian har remissbehandlats, och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2024/25 avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen i september 2025.

⁴ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – EU:s handlingsplan för demokrati (COM(2020) 790 final).

⁵ På nationell nivå handlar det om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). I förhållande till EU:s institutioner handlar det om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG.

⁶ Se Ds 2024:27 s. 38 f.

Åtgärder mot desinformation inom EU

I april 2018 presenterade kommissionen en EU-strategi för att bekämpa desinformation online (COM(2018) 236 final)⁷. Strategin innebär ett brett arbete för att öka motståndskraften mot desinformation inom EU. För att bidra till ett mer tillförlitligt och transparent ekosystem online åtog sig kommissionen att samla de stora digitala plattformsföretagen liksom reklambranschen, medierna och civilsamhället och ta fram en uppförandekod om desinformation. Regeringen har välkomnat det gemensamma strategiska arbetet som föreslås (se fakta-PM 2017/18:FPM95 Meddelande om att bekämpa desinformation online).

I oktober 2018 inrättade EU en uppförandekod om desinformation. Uppförandekoden om desinformation har undertecknats av ett antal onlineplattformar, bl.a. Facebook, Google och Twitter (numera X). Enligt uppförandekoden är onlineplattformarna skyldiga att årligen rapportera om sina åtgärder i arbetet med att bekämpa desinformation.

I december 2018 fastslog kommissionen och EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, härefter utrikesrepresentanten, en åtgärdsplan för att motverka desinformation. Planen utgick från de erfarenheter som gjorts inom arbetsgruppen East Stratcom Task Force, som inrättats vid Europeiska utrikestjänsten för att motverka informationspåverkan från Ryssland. En viktig del av åtgärdsplanen var att uppmana internetplattformarna att vidta ytterligare åtgärder för att leva upp till den uppförandekod om desinformation som de anslutit sig till efter kommissionens meddelande från april 2018. Under våren 2019 inrättades också ett system (rapid alert system, RAS) som en plattform för snabbt informationsutbyte mellan medlemsländerna och EU-institutionerna.

Mot bakgrund av den stora mängd desinformation som kan kopplas till covid-19 lade kommissionen och utrikesrepresentanten i juni 2020 fram ett gemensamt meddelande om det gemensamma arbetet för att stävja sådan desinformation (JOIN(2020) 8)⁸.

I december 2020 presenterade kommissionen EU:s handlingsplan för demokrati (COM(2020) 790 final)⁹. Handlingsplanen, som är indelad i tre delar, behandlar skydd av val och demokratisk delaktighet, stärkande av en mångfald av fria medier och motverkande av desinformation. När det gäller åtgärder mot desinformation framgår det av handlingsplanen att kommissionen anser att den utvärdering som gjorts av uppförandekoden om desinformation har visat på brister. Kommissionen aviserade att den i dialog med relevanta aktörer, inklusive det civila samhället, skulle ta fram och utfärda

⁷ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Bekämpande av desinformation online – en EU-strategi.

⁸ Gemensamt meddelande till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Gripa in mot covid-19-desinformation – Kolla fakta.

⁹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU:s handlingsplan för demokrati.

en vägledning om hur uppförandekoden ska stärkas. Arbetet hade en nära koppling till utarbetandet av DSA, se vidare ovan. Den övergripande ram för tillsyn, ansvarsutkrävande och transparens som föreslogs i förordningen utgör en grund för arbetet mot desinformation.

När det gäller arbetet mot desinformation har regeringen särskilt välkomnat förslagen om nära samarbete med det civila samhället, näringslivet och andra berörda parter för att öka kunskapen om hotbilder i fråga om desinformation liksom för att bidra till arbetet med att utveckla uppförandekoden om desinformation.

I maj 2021 presenterade kommissionen den aviserade vägledningen om uppförandekoden om desinformation (COM(2021) 262 final)¹⁰.

I juni 2022 presenterade kommissionen den förstärkta uppförandekoden om desinformation. Den är mer omfattande än 2018 års uppförandekod och innehåller 44 åtaganden samt 128 specifika åtgärder inom ett antal områden. Fler branschaktörer har anslutit sig till den förstärkta uppförandekoden än till 2018 års kod.

Syftet med den förstärkta uppförandekoden är bl.a. att

- skräddarsy nätplattformarnas åtaganden utifrån tjänster som de tillhandahåller
- stärka åtgärder mot manipulativt beteende som används för att sprida desinformation
- strypa penningflödet till desinformation via annonser
- upptäcka och förhindra alla typer av icke-autentiskt beteende på nätplattformarna, såväl befintliga som nya former av manipulativt beteende online (t.ex. bottar, falska konton, organiserade manipulationskampanjer och kontokapningar)
- ge användarna bättre möjligheter att upptäcka, undvika och flagga desinformation
- ge användare vars innehåll eller konton har flaggats möjlighet att på ett transparent och effektivt sätt få en överprövning av besluten
- utöka faktagranskningen och möjliggöra ett närmare samarbete mellan faktagranskare från fler EU-länder
- säkra tillgången till data för forskare
- regelbundet mäta resultaten av nätplattformarnas vidtagna åtgärder.

Kommissionen ska regelbundet utvärdera genomförandet av den förstärkta uppförandekoden med utgångspunkt i den kvalitativa och kvantitativa rapportering som de aktörer som har undertecknat koden ska lämna. Vidare ska det finnas en permanent arbetsgrupp som leds av kommissionen. Gruppen ska bestå av de branschaktörer som undertecknat uppförandekoden, företrädare för Europeiska utrikestjänsten, den europeiska gruppen av regleringsmyndigheter för audiovisuella medietjänster (The European

¹⁰ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Europeiska kommissionens vägledning vad gäller att stärka uppförandekoden om desinformation.

Regulators Group for Audiovisual Media Services, Erga) och Europeiska observatoriet för digitala medier (European Digital Media Observatory, Edmo). Arbetsgruppen ska hjälpa till med att se över uppförandekoden och anpassa den till teknikens, samhällets, marknadens och lagstiftningens utveckling.

Uppförandekod för att motverka olaglig hatpropaganda på nätet

I maj 2016 presenterade Europeiska kommissionen, tillsammans med Facebook, Twitter (numera X), Youtube och Microsoft (nedan kallade it-företagen) en överenskommelse om en uppförandekod med flera riktlinjer för hur spridningen av hatpropaganda på internet ska bekämpas i Europa.

I uppförandekoden ingår följande offentliga åtaganden:

- It-företagen ska ha tydliga och effektiva rutiner för att granska anmälningar om olaglig hatpropaganda på sina plattformar så att de kan ta bort eller blockera sådant innehåll.
- It-företagen ska ha regler eller riktlinjer för sina forum där det tydligt framgår att uppvigling till våld och hat är förbjudet.
- It-företag som får en giltig anmälan ska granska den mot bakgrund av sina regler och riktlinjer och om nödvändigt enligt de nationella lagar som införlivar rambeslut 2008/913/RIF, där särskilt utsedda team granskar anmälningarna.
- It-företagen ska granska majoriteten av de giltiga anmälningarna om olaglig hatpropaganda inom mindre än 24 timmar och ta bort eller vid behov blockera innehållet.
- Förutom åtgärderna ovan ska it-företagen utbilda och upplysa sina användare om vilka typer av innehåll som är förbjudna enligt deras regler och riktlinjer. Anmälningssystem kan användas som verktyg för detta ändamål.
- It-företagen ska informera om sina anmälningsförfaranden, för att påskynda och effektivisera kommunikationen mellan medlemsstaternas myndigheter och it-företagen, särskilt när det gäller anmälningar och blockering och borttagning av hatpropaganda på nätet. Informationen ska skickas via de nationella kontaktpunkter som ska utses av it-företagen respektive medlemsstaterna. Därmed kan medlemsstaterna, och särskilt deras brottsbekämpande myndigheter, bättre sätta sig in i metoderna för att känna igen hatbudskap på nätet och anmäla dem till it-företagen.
- It-företagen ska uppmanra experter att i stor skala anmäla eller flagga för innehåll som uppviglar till våld eller hat, särskilt i form av partnerskap med civilsamhällets organisationer, genom att tydligt informera om enskilda företags regler och föreskrifter om rapporterings- och anmälningsförfaranden. It-företagen ska sträva efter att stärka partnerskapen med civilsamhällets organisationer genom att utöka den geografiska täckningen för sådana partnerskap och, om det är lämpligt, ge stöd och utbildning så att partnererna kan axla rollen som ”tillförlitliga rapportörer” eller

motsvarande, med vederbörlig respekt för deras behov av att upprätthålla sitt oberoende och sin trovärdighet.

- It-företagen kan förlita sig på stöd från medlemsstaterna och Europeiska kommissionen för att få tillgång till ett representativt nätverk av partner från civilsamhällets organisationer och ”tillförlitliga rapportörer” i alla medlemsstater som kan bidra med anmälningar av hög kvalitet. It-företagen ska informera om de ”tillförlitliga rapportörerna” på sina webbplatser.
- It-företagen ska regelbundet utbilda sin personal om samhällsutvecklingen och utbyta synpunkter om möjliga förbättringar.
- It-företagen ska intensivifiera sitt samarbete med varandra och andra plattformar och sociala medier-företag för att stärka utbytet om bästa praxis.
- It-företagen och Europeiska kommissionen, som bekräftar värdet av oberoende motargument mot hatisk retorik och fördomar, ska fortsätta sitt arbete med att identifiera och främja oberoende motbudskap, nya idéer och initiativ och stödja utbildning i kritiskt tänkande.
- It-företagen ska öka sitt arbete med civilsamhällets organisationer och utbilda dem om bästa praxis för att bemöta hatisk retorik och fördomar och genom sin förmåga att nå användarna hjälpa civilsamhällets organisationer att genomföra ändamålsenliga kampanjer om motbudskap. Europeiska kommissionen ska i samarbete med medlemsstaterna bidra till dessa satsningar genom att vidta åtgärder för att kartlägga vilka särskilda behov och önskemål civilsamhällets organisationer har i detta avseende.
- Europeiska kommissionen ska i samordning med medlemsstaterna verka för att också andra relevanta plattformar och företag inom sociala medier ansluter sig till åtagandena i denna uppförandekod.

I uppförandekoden anges att it-företagen och kommissionen är överens om att regelbundet utvärdera de offentliga åtagandena i uppförandekoden. Parterna är också överens om att fortsätta att diskutera hur man kan främja öppenhet och uppmuntra motbudskap och alternativa budskap.

Uppförandekoden har utvärderats vid sju tillfällen sedan den trädde i kraft, senast i november 2022. Enligt kommissionen visar den senaste utvärderingen att antalet anmälningar som granskats inom 24 timmar har minskat jämfört med 2021 och 2020. Den genomsnittliga borttagningshastigheten är ungefär densamma som 2021, men fortfarande lägre än 2020. Vidare har de flesta it-företagen tagit bort innehåll med hatpropaganda i mindre utsträckning än 2021. Enligt kommissionen har dock kvaliteten på feedbacken till användarnas aviseringar förbättrats jämfört med vad som var fallet vid tidigare utvärderingar.

Förfaranden mot mycket stora onlineplattformar

I december 2023 inledde kommissionen ett formellt förfarande mot X, tidigare Twitter, för misstänkt brott mot DSA.¹¹ Kommissionen misstänkte att X inte följde regelverket i DSA när det gällde att bekämpa olagligt innehåll och vidta tillräckliga åtgärder för att komma åt manipulering av information, att X inte lät forskare ta del av data samt att X hade en ”vilseladande design” i sina s.k. blå märken. Det var första gången kommissionen inledde ett förfarande av detta slag. I januari 2025 utvidgade kommissionen sin granskning och vidtog ytterligare utredningsåtgärder mot X i det pågående förfarandet.¹²

Sedan december 2023 har kommissionen inlett flera formella förfaranden mot mycket stora onlineplattformar.¹³ Senast i december 2024 inledde kommissionen ett formellt förfarande mot Tiktok för en misstänkt överträdelse av DSA när det gäller Tiktoks skyldighet att korrekt bedöma och minska systemrisker kopplade till valintegritet, särskilt i samband med det rumänska presidentvalet den 24 november 2024.¹⁴

Medie- och informationskunnighet samt Mediemyndighetens uppdrag

Begreppet medie- och informationskunnighet (MIK) introducerades när Unesco 2011 presenterade en handbok för lärare och lärarutbildningar: Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. Handboken var avsedd att hjälpa lärare i alla medlemsländer att inkorporera MIK i sin undervisning.

MIK är ett samlingsbegrepp för kunskaper och färdigheter kopplade till samtida medie-, kommunikations- och informationspraxis. Det innefattar begreppen mediekunnighet, informationskunnighet och digital kunnighet. Bakgrunden till MIK har uppkommit genom den teknologiska utvecklingen: framväxten av de traditionella (analog) medierna, den efterföljande datoriseringen med hantering av stora informationsmängder och på senare tid digitaliseringen med genomgripande förändringar av medie- och kommunikationssystemet som innebär att kommunikation och förmedling av innehåll i stor utsträckning sker via plattformar på internet.

Enligt Unesco är det i dag viktigare än någonsin att alla har förmågan att ta till sig information, sätta den i ett sammanhang och avgöra om den är korrekt. Att förstå nyhetsflödet och kunna anpassa sig efter aktuella händelser är kärnan i yttrande- och informationsfriheten. Unesco betonar särskilt skolans roll i arbetet med att stärka medie- och informationskunnigheten; mediekunniga lärare utbildar mediekunniga elever som i sin tur skapar mediekunniga samhällen.¹⁵

¹¹ Se https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6709.

¹² Se <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-addresses-additional-investigatory-measures-x-ongoing-proceedings-under-digital-services>.

¹³ Se t.ex. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_926,

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2664 och

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_5622.

¹⁴ Se https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_24_6487.

¹⁵ Se <https://unesco.se/kommunikation/medieutveckling-och-kapacitetsbyggande/medie-och-informationskunnighet/>.

Våren 2013 kom boken *Medie- och informationskunnighet i nätverks-samhället – Skolan och demokratin*. Den innehåller en svensk bearbetning av Unescohandbokens första del, *Ramverk för läroplan och kompetens*, och artiklar där forskare och praktiker utifrån sina specifika ämneskunskaper och erfarenheter presenterar analyser av och reflektioner om hur medie- och informationskunnigheten kan stärkas genom skolan.

I Mediemyndighetens instruktion anges att myndigheten inom sitt verksamhetsområde ska verka för yttrandefrihet, medie- och informationskunnighet samt möjligheterna till mediemångfald och tillgänglighet. Myndigheten ska också verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare, ta till vara deras erfarenheter samt verka för att skydda barn från skadlig mediepåverkan. Myndigheten ska även samordna det nationella arbetet med medie- och informationskunnighet. (Se 1 och 3 §§ förordningen [2023:844] med instruktion för Mediemyndigheten.)

Våren 2024 fick Mediemyndigheten i uppdrag av regeringen att göra en nationell satsning för att stärka medie- och informationskunnigheten i befolkningen (dnr Ku2024/00419). Syftet är att stärka individer som medvetna medieanvändare i en tid av snabb teknikutveckling. Insatsen ska bidra till att öka den grundläggande förmågan att förstå och värdera olika typer av budskap samt tilliten till trovärdiga avsändare. Satsningen ska höja allmänhetens kunskap om hur AI kan användas i informationsflödet och därmed bidra till att stärka samhällets motståndskraft mot bl.a. desinformation och otillbörlig informationspåverkan.

Myndigheten ska vid genomförandet av uppdraget samverka med nätverket MIK Sverige, som utvecklats i enlighet med tidigare uppdrag till Statens medieråd, för att göra kunskaphöjande digitala insatser.

Mediemyndigheten ska senast den 30 april 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget och en ekonomisk redovisning av använda medel till Regeringskansliet (Kulturdepartementet).

Regeringsuppdrag om kriminellas rekrytering av barn och unga online

Regeringen gav i januari 2025 Brottsförebyggande rådet (Brå) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att öka kunskapen om hur kriminella nätverk rekryterar och påverkar barn och unga i digitala miljöer (dnr Ju2025/00155 och Ju2025/00157). Myndigheterna ska också föreslå åtgärder som kan vidtas för att motverka och förebygga sådan rekrytering och påverkan.

Brå har bl.a. fått i uppdrag att undersöka vilken roll digitala plattformar spelar vid rekrytering av barn och unga samt att studera ärenden i rättsprocessen med barn och unga som rekryterats i digitala medier.

FOI ska bl.a. studera hur en kriminell livsstil marknadsförs i digitala miljöer och undersöka i vilken utsträckning barns och ungas attityder till våld och kriminalitet påverkas av att de exponeras för sådant innehåll.

Uppdragen ska redovisas senast den 15 oktober 2026.

Svar på skriftliga frågor och interpellationsdebatter

Svar på skriftliga frågor

Under riksmötena 2020/21, 2021/22 och 2022/23 ställdes ett antal skriftliga frågor till olika statsråd om yttrandefriheten på internet och regleringen av techjättarna.

Dåvarande utrikesminister Ann Linde (S) besvarade den 17 februari 2021 en skriftlig fråga (fr. 2020/21:1736) om huruvida hon avsåg att verka för att i det internationella samfundet lyfta frågan om techjättarnas begränsningar av yttrandefriheten på nätet i syfte att komma till rätta med detta problem och hur hon i sådana fall avsåg att göra detta. Hon anförde följande:

Yttrandefriheten är en mänsklig rättighet och utgör en av demokratis hörnstenar. Det senaste årtiondets digitala utveckling och tillgången till ett fritt internet har skapat helt nya möjligheter för demokratisk utveckling och åtnjutande av mänskliga rättigheter, inte minst yttrandefrihet.

De mänskliga rättigheternas åtnjutande är en fråga som rör relationen mellan staten och individen. Internetplattformarna är privata aktörer och den enskildes användning av de internetplattformarnas tjänster är föremål för de användarvillkor som den enskilde accepterat för att kunna nyttja tjänsten. Rätten att uttrycka en åsikt innebär inte en skyldighet för andra, t.ex. privata företag, att sprida den. Regeringen verkar för att företag ska respektera de mänskliga rättigheterna genom att bland annat följa FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.

Den digitala utvecklingen har medfört helt nya möjligheter att göra sig själv hörd och få ta del av andras yttranden, men det har också inneburit utmaningar som spridning av olagligt material, desinformation och terroristpropaganda. Inom EU pågår bl.a. därför ett arbete med att undersöka behoven av en ny eller förändrad reglering för att säkerställa att principer som är grundläggande offline upprätthålls också online.

Rätten till yttrandefrihet är prioriterat inom utrikespolitiken och i regeringens demokratisatsning. Regeringen verkar internationellt för att öka tillgången till ett öppet, fritt och säkert internet där mänskliga rättigheter, inklusive yttrandefriheten, respekteras och att internationella diskussioner tar sitt avstamp i detta.

Det är också viktigt att fortsatt ge incitament för företag att växa och vara innovativa. Flerpartssamverkan och transparent dialog mellan alla berörda aktörer, inklusive stater, företag och civilsamhället, är centralt för en rättighetsbaserad internationell dialog om normer och regler i en digital era inklusive vad gäller plattformar.

Dåvarande kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) besvarade den 5 maj 2021 en skriftlig fråga (fr. 2020/21:2693) om hur hon såg på det faktum att it-jättar som har en monopolliknande ställning kan censurera viktiga samhällsaktörer, och om man kunde förvänta sig åtgärder från hennes sida för att, inte minst på nätet, ytterligare stärka yttrandefriheten. Hon anförde följande som svar:

Det senaste årtiondet har enskilda fått helt nya möjligheter att sprida tankar och idéer och att delta i den allmänna debatten. Den digitala utvecklingen

och tillgången till fritt internet ger stora möjligheter att skapa och distribuera olika typer av innehåll som kan nås av alla. Internetplattformar har en viktig roll i den utvecklingen.

Yttrandefriheten har en lång tradition och en stark ställning i Sverige och utgör en av demokratins hörnstenar. Yttrandefriheten innebär att det allmänna, med några undantag, inte kan straffa dig för något du uttrycker. Det förbud mot censur som återfinns i våra grundlagar handlar om relationen mellan individen och det allmänna. De stora internetplattformarna är inte allmänna utan privata aktörer.

Rätten att uttrycka en åsikt innebär inte en skyldighet för andra att sprida den. Den enskildes användning av de stora internetplattformarnas tjänster, och plattformarnas moderering, är föremål för de användarvillkor som den enskilde accepterat för att kunna nyttja tjänsten. Det är med andra ord en civilrättslig (avtalsrättslig) fråga mellan användaren och plattformen.

Det är otvetydigt så att de största internetplattformarna har fått en mycket stark ställning inte bara för opinionsbildning och debatt, utan också för relationer mellan offentliga och privata aktörer och allmänheten. Det är inte bra att individers, institutioners och andra aktörers praktiska möjlighet att kommunicera och delta i debatten gjorts alltför beroende av ett fåtal dominerande och kommersiella aktörers bedömningar. Detta är en fråga vi behöver hantera vidare.

Just nu förhandlas inom EU ett förslag till en förordning om en inre marknad för digitala tjänster (KOM 2020:825). Förslaget från kommissionen innebär att användare som får innehåll borttaget eller blockerat bör få reda på grunderna för detta. Vidare föreslås att det införs regler om hantering av anmälan och åtgärder mot olagligt innehåll liksom att internetplattformarna ska åläggas att utforma ett system för överprövning för den vars innehåll blir föremål för åtgärder. Det är viktigt att plattformarnas verksamhet utövas transparent, särskilt gentemot dem som är beroende av tjänsterna för att nå ut, som t.ex. medieaktörer.

Som kultur- och demokratiminister med ansvar för mediefrågor följer jag arbetet inom det här området noga. Det handlar om svåra frågor som behöver diskuteras både nationellt och internationellt. Viktiga utgångspunkter för regeringens arbete i relation till lagstiftning som träffar internetplattformar är att värna en vidsträckt yttrandefrihet, att lagstiftningen ska vara proportionerlig, tydligt avgränsad i förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen och innehålla tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Dåvarande energi- och digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar (S) besvarade den 16 februari 2022 en skriftlig fråga (fr. 2021/22:1005) om vilka åtgärder man avsåg att vidta för att ”den nya EU-lagen” inte skulle inskränka yttrandefriheten. Som svar anförde han följande:

De senaste årtiondenas digitala utveckling har inneburit att stora digitala internetplattformar med användargenererat innehåll har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet. Detta är en i grunden positiv utveckling och ger nya förutsättningar för den fria åsiktsbildningen, men utvecklingen har också medfört utmaningar bland annat när det gäller spridningen av olagligt material på internet. Regeringen har därför välkomnat att förslaget till Digital Services Act (DSA) ställer upp harmoniserade regler för förmedlingstjänsterna, och anser att de bör ta ett större ansvar för hanteringen av uppenbart olagligt innehåll. Samtidigt behöver regelverket vara balanserat och säkerställa respekten för mänskliga rättigheter, inklusive yttrande- och informationsfriheten.

Som ett led i att uppnå ett balanserat regelverk har regeringen bedrivit ett aktivt förhandlingsarbete för att åtgärder som vidtas av förmedlings-tjänster efter anmälan ska omfatta enbart uppenbart olagligt innehåll och att förordningen förblir en förfarandereglering som inte innehåller materiella skyldigheter att ta bort innehåll.

Regeringens ansträngningar har bland annat resulterat i att det i de förslag som utgör grund för rådets pågående förhandlingar med Europaparlamentet tydligt anger att anmälningar som förmedlingstjänster hanterar enligt förordningen ska vara sådana att det, utan någon ingående juridisk analys, är klart att innehållet är olagligt och att det eventuella beslutet att ta bort eller förhindra åtkomst till innehållet är förenligt med yttrande- och informationsfriheten. Därigenom minimeras risken för överborttagning. Regeringen kommer även fortsättningsvis att bevaka att DSA blir en verkningsfull förordning som leder till tydligare regler för förmedlingstjänster samtidigt som yttrandefriheten inte äventyras.

Den 1 mars 2023 besvarade justitieminister Gunnar Strömmer (M) en skriftlig fråga (fr. 2022/23:369) om huruvida han avsåg att skyndsamt arbeta för att förebygga och stoppa s.k. exposekonton i samarbete med de stora sociala medier-plattformarna, organisationer som Ecpat och polisen. Justitieministern anförde bl.a. följande:

Regeringen ser mycket allvarligt på denna typ av kränkning som drabbar barn och unga och som många gånger innefattar brottsliga handlingar. En viktig del i arbetet med att stoppa exposekonton handlar om att säkerställa att lagstiftningen är ändamålsenlig. Det slår även Ecpat fast i den rapport Bassem Nasr [*frågeställaren, utskottets anm.*] hänvisar till.

Det pågår för närvarande en rättslig utveckling på EU-nivå som rör digitala tjänster och avlägsnande av olagligt innehåll på internet. Det handlar bland annat om befogenheter för nationella myndigheter att agera mot olagligt innehåll och krav på förmedlingstjänster och värdtjänster. Här bör nämnas förordningen om en inre marknad för digitala tjänster (Digital Services Act, DSA) som nyligen beslutades på EU-nivå. Den 2 juni 2022 tillsattes utredningen Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en inre marknad för digitala tjänster (I 2022:02) med uppdrag att bl.a. analysera behovet av nödvändiga ändringar och kompletteringar av svensk rätt med anledning av förordningen. Uppdraget ska redovisas senast den 9 juni i år.

I lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, den s.k. BBS-lagen, föreskrivs en straffsanktionerad skyldighet för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor att hålla viss uppsikt över tjänsten och ta bort eller på annat sätt förhindra spridning av meddelanden vars innehåll uppenbart utgör t.ex. olaga hot, olaga integritetsintrång, barnpornografibrott eller olaga våldsskildring. BBS-lagen är för närvarande föremål för en översyn genom den ovan nämnda s.k. DSA-utredningen.

Arbetet med en EU-förordning och ett direktiv om e-bevisning är också i slutfasen. Detta paket kommer att skapa bättre förutsättningar för samarbete över gränserna inom EU när det gäller tillgång till bevisning i bl.a. elektroniska kommunikationer. Det kommer att göra det möjligt för svenska åklagare att vända sig direkt till alla tjänsteleverantörer som erbjuder sina tjänster (dvs. även amerikanska tjänsteleverantörer som t.ex. Google, Instagram och Microsoft) och kräva ut information som kan användas som bevisning.

Arbetet med att förebygga kränkningar och brott på nätet förutsätter preventiva åtgärder från hela samhället. Precis som i den fysiska miljön, i frågor som gäller barn, är det viktigt med en närvarande skola och

socialtjänst. För Polismyndighetens del arbetar man bland annat med att utveckla sin förmåga att arbeta mot IT-relaterade brott och har tagit fram grund- och vidareutbildningar som är tillgängliga för samtliga medarbetare och medarbetare som är specialiserade på IT-relaterad brottslighet. Polismyndigheten genomförde också under 2022 ett pilotprojekt rörande nätpatrullering.

Det pågår således flera lagstiftningsarbeten som berör de problem som Bassem Nasr tar upp och Polismyndigheten arbetar för att utveckla sin förmåga på området. Jag följer utvecklingen noga och tvekar inte att agera vid behov.

Interpellationsdebatter

Under riksmötena 2021/22 och 2023/24 ställdes ett antal interpellationer till olika statsråd om yttrandefriheten på internet och regleringen av techjättarna.

I maj 2022 ställdes en interpellation om nätjättarnas valpåverkan (ip. 2021/22:517) till dåvarande kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S). Hon besvarade interpellationen i riksdagens kammare den 10 juni 2022 (prot. 2021/22:128 § 13). Hon anförde inledningsvis följande (anf. 193):

Fru talman! Josef Fransson har frågat mig hur regeringen ser på den kritik som framförs internationellt mot nätjättarna med avseende på valpåverkan och vidare om regeringen kommer att vidta några åtgärder för att se till att företagen bakom de större nätplattformarna inte ägnar sig åt valpåverkan. Frågorna är ställda mot bakgrund av det svenska valet i september i år.

Regeringen har ett starkt engagemang för behovet av att säkerställa fri opinionsbildning och ett öppet demokratiskt samtal i det nya medie- och kommunikationslandskapet, likaså för behovet av att säkerställa fria, rättvisa och säkra val.

De nya möjligheter som digitaliseringen och nya kommunikationstjänster medfört är väl kända och nyttjade av många. Samtidigt har risker och utmaningar med exempelvis mycket stora globala plattformsföretag uppmärksamats alltmer. Regeringen deltar aktivt i den internationella diskussionen om de krav som detta ställer på nya politiska lösningar.

Inom EU har flera viktiga initiativ och åtgärder genomförts under de senaste åren. Det handlar om att skapa en sammanhängande politik och ett rättsligt ramverk för de stora plattformsföretagens verksamhet. Under våren har rådet och Europaparlamentet enats om principöverenskommelser om både förordningen om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn, DMA, och förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, DSA. Tillsammans kommer dessa att förbättra konkurrensvillkoren och säkerställa att leverantörerna av plattformstjänster tar ett större ansvar för olagligt innehåll online.

Det nya regelverket kommer också att innebära högre krav på transparens vad gäller hur algoritmer och affärsmodeller används för att sprida olika typer av innehåll. De största företagen kommer dessutom att behöva riskvärdera och utarbeta åtgärdsplaner för verksamheten vad gäller till exempel spridning av desinformation. Redan nu arbetar många av de relevanta företagen utifrån många av kraven, eftersom de ingått i tidigare överenskomna europeiska uppförandekoder.

Parallellt med det här arbetet pågår också samarbeten både nationellt och i EU för att säkerställa att allmänna val kan genomföras utan otillbörlig politisk eller ekonomisk påverkan. Ett valnätverk mellan europeiska myndigheter delar erfarenheter och kunskap om hur valen ska säkras. Medel har också avsatts på europeisk nivå för ett antal sammanlänkade

forskningsprojekt med det gemensamma namnet European Digital Media Observatory med inriktning mot mediernas digitalisering, tjänsteutveckling och utmaningarna med felaktig information och desinformation. Sverige deltar även i en rad olika internationella nätverk för informations- och erfarenhetsutbyte kring informationspåverkan.

Nationellt har den nya Myndigheten för psykologiskt försvar i uppdrag att arbeta för att stärka samhällets förmåga att stå emot otillbörlig informationspåverkan riktad mot Sverige i samband med de allmänna valen i höst. Arbetet sker i nära samarbete med en rad andra aktörer. Den nya myndigheten har också i uppdrag att följa, beställa och förmedla forskning och annan kunskapsutveckling bland annat när det gäller otillbörlig informationspåverkan.

Slutligen vill jag nämna att Statens medieråd tillsammans med ett antal andra myndigheter och aktörer under våren inlett ett gemensamt arbete för att öka allmänhetens uppmärksamhet på risken för felaktig information och desinformation i samband med valet.

Sammantaget är detta ett område där det pågår mycket arbete i Sverige som också hänger tätt ihop med internationella processer. För mig som kulturminister med ansvar för bland annat medie- och demokratifrågor är frågorna centrala.

Med anledning av den dåvarande kulturministerns uttalanden anförde interpellanten bl.a. att det finns demokratiska problem med att globala megaföretag i dag helt lagligt och helt oreglerat kan samla in data om sina användare för att sedan skraddarsy vad användarna exponeras för i sina flöden. Vidare anförde interpellanten bl.a. att om vi ska ha en yttrandefrihet värd att tala om måste det finnas regelverk och lagar även på detta område och att det bör stiftas lagar mot nätjättarnas aktiviteter på den svenska marknaden. Dåvarande kulturministern svarade bl.a. följande (anf. 195 och 199):

Jag tror att de flesta vid det här laget har insett att internet inte är så fritt som vi en gång trodde. Även om vi i väst upprätthåller ett helt öppet internet använder de flesta av oss tjänster från de stora nätjättarna för att ha en chans att hitta rätt, som sökmotorer och sociala medietjänster. När vi gör det är det, precis som Josef Fransson påpekade, algoritmer och insamlade data om vår individuella internetanvändning som leder oss till ett visst innehåll.

De flesta av oss är nog i dag medvetna om att de här algoritmerna är utformade för att få oss att stanna längre och ta del av fler annonser, vilket genererar intäkter till de företag som erbjuder tjänsterna oavsett om det är en sökmotor eller en tjänst inom sociala medier. Techjättarna är till syvende och sist företag.

De här tjänsterna skapar möjligheter för oss att söka information och ta del av en samhällsdebatt. Men det innebär också stora utmaningar och risker. Det viktigaste skyddet mot ren manipulation är dels kunskaps- höjande insatser om hur tjänsterna fungerar, dels krav på betydligt högre transparens när det gäller hur spridningen sker på plattformarna och vilka som står bakom de olika kontona. Där kommer det att ställas krav genom just de EU-lagstiftningar som jag nämnde tidigare. Det är lagstiftning som är ytterst viktig och där Kulturdepartementet och regeringen har haft en aktiv roll. Jag ser verkligen fram emot den nya lagstiftningen.

Helt oreglerat är inte det som sker på eller via nätet. Vi har mycket som reglerar vad som får göras och inte, till exempel när det gäller förtal, olaga

hot och olaga integritetsinfrång. Det finns alltså rättskipning som möter när man missbrukar sin rätt att uttrycka sig via internet.

Jag vill rikta ett tack till Josef Fransson för att han har tagit initiativ till den här debatten. Vi behöver öka transparensen på digitala plattformar, och vi behöver skydda oss mot påverkansförsök från utländsk makt.

Regeringen kommer att fortsätta arbeta för ny lagstiftning på EU-nivå, som reglerar nätjättarna och gör det tydligt vilket ansvar de har för innehållet som publiceras på plattformarna.

Vi kommer också att arbeta för att öka kunskapen om medier och källkritik. Alla i Sverige ska ha möjlighet att ta del av nyheter och kunna avgöra vad som är sant och vad som är falskt. Jag hoppas att även Sverigedemokraternas riksdagsledamöter kommer att ta del av den satsningen.

Sveriges medborgare ska ha möjlighet att fritt forma och uttrycka sina åsikter. Deras utbud av information ska inte styras av nätjätters algoritmer eller utländska maktens påverkansförsök. Så bygger vi en långsiktig, hållbar demokrati.

I maj 2024 ställdes en interpellation om åtgärder för att stoppa hemliga konton på sociala medier (ip. 2023/24:765) till justitieminister Gunnar Strömmer (M). Han besvarade interpellationen i riksdagens kammare den 11 juni 2024 (prot. 2023/24:129 § 6). Han anförde inledningsvis följande (anf. 1):

Fru talman! Mattias Vepsä har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen vidtar för att stoppa hemliga konton, så kallade trollfabriker, på sociala medier.

Inledningsvis vill jag framhålla att alla vi som deltar i den offentliga debatten, särskilt vi som arbetar politiskt, har ett stort ansvar för att med utgångspunkt i vår vidsträckta och grundlagsskyddade yttrande- och informationsfrihet bidra till saklighet och tydlighet vad gäller budskap och avsändare. Detta gäller oavsett i vilka forum debatten förs, inklusive sociala medier.

När det sedan gäller det som Mattias Vepsä tar upp om att demokratin är utsatt för press från såväl inhemska som utländska påverkansoperationer kan jag konstatera att det är känt att det från olika aktörer finns ett bredare författningshot som syftar till att försvaga det demokratiska samhället.

Ett sådant hot består av spridningen av falska uppgifter, rykten, desinformation och våldsförhärlikande propaganda. Det bidrar till att öka motsättningarna i samhället och till att urholka förtroendet för samhällets centrala institutioner. Det kan även bidra till ett ökat hot mot olika företrädare för samhället.

Regeringen tar detta hot på mycket stort allvar och har vidtagit en rad åtgärder. Att öka motståndskraften mot desinformation är en central del i den nya strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism som regeringen beslutade om i januari i år.

Mediemyndigheten har nyligen fått i uppdrag att arbeta långsiktigt för att stärka allmänhetens medie- och informationskunnighet, och en nationell kampanj kommer att utformas i nära samverkan med ett stort antal aktörer i nätverket MIK Sverige.

Myndigheten för psykologiskt försvar inrättades 2022 för att särskilt identifiera, analysera och kunna lämna stöd i bemötandet av otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller, för den delen, svenska intressen. Under 2023 hade myndigheten exempelvis i uppdrag att stärka förmågan att motstå otillbörlig informationspåverkan mot svensk socialtjänst samt otillbörlig

informationspåverkan riktad mot Sverige i samband med bränningar av religiösa skrifter.

Även inom EU har olika initiativ tagits på området. Sedan flera år finns en europeisk uppförandekod när det gäller desinformation som många plattformstjänster online har anslutit sig till. Genom förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, den så kallade DSA-förordningen, finns en skyldighet för de största plattformstjänsterna att riskvärdera och riskhantera vad gäller bland annat desinformation. I maj månad antogs rådsslutsatser om demokratins motståndskraft för att skydda valprocesserna mot utländsk påverkan.

Nyligen beslutades också om en förordning om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam, som syftar till att underlätta för väljare att känna igen politisk reklam, förstå vem som ligger bakom och veta om de har fått ett riktat reklammeddelande från en politisk aktör.

Slutligen genomförs arbetet mot desinformation mest effektivt genom att sprida korrekt och saklig information. Det innebär att vi som deltar i den offentliga debatten bör föregå med gott exempel. Vi som är politiskt aktiva behöver alla bidra till att upprätthålla saktighet och transparens i opinionsbildningen.

I juni 2024 ställdes en interpellation om möjligheten att skydda val från anonym påverkan (ip. 2023/24:823) till justitieminister Gunnar Strömmer (M). Han besvarade interpellationen i riksdagens kammare den 20 augusti 2024 (prot. 2023/24:139 § 13). Han anförde inledningsvis följande (anf. 49):

Herr talman! Anders Ygeman har frågat mig om hur jag avser att agera för att säkerställa att hat, hot och desinformation från anonyma konton inte påverkar kommande val.

Det finns mycket starka skäl att motverka otillbörlig informationspåverkan, något som spridning av desinformation och rykten i sociala medier kan vara exempel på. Vi vet att det utgör hot mot att val kan genomföras på ett säkert och rättvist sätt. Ytterst kan det också påverka förtroendet för hela valsystemet och därmed för valens demokratiska legitimitet. Därför är det också en högt prioriterad fråga för regeringen att säkerställa säkerheten i de allmänna val som hålls i vårt land.

Först och främst vill jag framhålla att det svenska valsystemet är robust och att möjligheterna att manipulera valresultaten är ytterst begränsade. Röstmottagningen och rösträkningen sker manuellt i lokala valdistrikt i alla kommuner. All rösträkning är dessutom offentlig, både när valsedlarna räknas en första gång i kommunerna och när de kontrollräknas av länsstyrelserna innan resultatet fastställs. Att valadministrationen är decentraliserad på det här sättet, med ett delat ansvar mellan myndigheter på lokal, regional och statlig nivå, bidrar till att göra systemet robust och rättssäkert.

Efter flera rapporter om att det förekommit försök att negativt påverka synen på det svenska valsystemet tillsattes under 2020 en parlamentariskt sammansatt kommitté som gavs i uppdrag att lämna förslag för att stärka förtroendet för valsystemet och stärka dess motståndskraft mot manipulationer. Kommittén lämnade en rad förslag, bland annat att Valmyndigheten ska ges ett övergripande och sammanhållande ansvar för säkerhetsfrågorna i valadministrationen. Förslagen har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Parallellt med detta bedriver Valmyndigheten sedan oktober 2021 ett nationellt valnätverk i samarbete med länsstyrelserna, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Myndigheten för psykologiskt försvar. Valmyndigheten ingår även i ett

uropeiskt valnätverk med myndigheter från andra medlemsstater, som utbyter erfarenheter och kunskap om till exempel dataskydd och cybersäkerhet. I alla allmänna val sedan valet till Europaparlamentet 2019 har Valmyndigheten också tillhandahållit en tjänst för frivillig incidentrapportering för alla inblandade aktörer i valadministrationen, allt för att kunna identifiera och hantera hot som kan störa genomförandet av val.

Vad gäller frågan om just desinformation på internet finns därutöver numera både bindande regler för och frivilliga åtaganden från de stora internetplattformarna. Genom förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, den så kallade DSA-förordningen, måste de mycket stora plattformarna utföra riskbedömningar som inbegriper risken för att de används för samordnade desinformationskampanjer eller valmanipulation.

Många internetplattformar har dessutom i den europeiska uppförandekoden avseende desinformation åtagit sig att samarbeta och samordna sitt arbete under val, när hotet från desinformationskampanjer är särskilt stort. Undertecknarna till uppförandekoden har till exempel inrättat ett system för snabba insatser för att under valperioderna säkerställa ett snabbt och effektivt samarbete mellan plattformar, faktagranskare och organisationer i det civila samhället.

Att värna och skydda våra allmänna val är en ytterst viktig och prioriterad fråga. Den svenska folkstyrelsen och valsystemet bygger på principerna om fri åsiktsbildning och om allmän och lika rösträtt. Alla väljare ska kunna rösta utan att utsättas för tvång eller annan otillbörlig påverkan. Regeringen följer därför löpande utvecklingen, och flera svenska myndigheter samverkar både nationellt och inom EU för att värna våra valprocesser.

I juni 2024 ställdes en interpellation om arbete på EU-nivå mot anonym påverkan (ip. 2023/24:827) till dåvarande EU-minister Jessika Roswall (M). Hon besvarade interpellationen i riksdagens kammare den 5 september 2024 (prot. 2023/24:141 § 6). Hon anförde inledningsvis följande (anf. 15):

Fru talman! Matilda Ernkrans har frågat mig vilka initiativ jag tänker ta på EU-nivå för att stoppa hat, hot och desinformation från anonyma konton i sociala medier.

Regeringen ser allvarligt på risken att hat, hot och desinformation leder till splittring i samhället, tystade röster och ett urholkat förtroende för våra demokratiska institutioner. Den svenska gemenskapen ska fortsatt präglas av tillit, trygghet och respekt för grundläggande fri- och rättigheter. Som Matilda Ernkrans lyfter fram finns det, utöver de åtgärder som vidtas nationellt inom olika statsråds ansvarsområden, även skäl att agera på EU-nivå.

Bland insatser som redan vidtagits inom EU vill jag särskilt nämna förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, DSA, som ställer krav på de största plattformarna bland annat när det gäller desinformation. Ett annat exempel är förordningen om politisk reklam, som syftar till att underlätta för väljare att känna igen och förstå vem som ligger bakom politisk reklam. Ett ytterligare exempel är den nya förordningen om artificiell intelligens, som förbjuder användningen av AI-system som syftar till att manipulera eller vilseleda.

Vid sidan av lagstiftning tas andra initiativ, till exempel den uppförandekod om desinformation som många plattformstjänster har anslutit sig till.

Frågans gränsöverskridande natur har under en följd av år föranlett ett brett och omfattande arbete inom EU. Regeringen ser därför positivt på att

Ursula von der Leyen ger frågan stort utrymme i sina politiska riktlinjer för nästa kommission.

Detta ger anledning att påminna om betydelsen av att EU-åtgärder utformas på ett balanserat och proportionerligt sätt. På det här området aktualiseras ofta avvägningar där yttrandefrihet och andra rättigheter måste balanseras mot vikten av att motverka avarter som kan få mycket allvarliga konsekvenser. Regeringen värnar denna balans.

När det gäller det mer specifika innebär regeringens ansvarsfördelning att statsråd som har ansvar för ett politikområde också hanterar de EU-frågor som ryms där. I allmänna rådet, där jag som EU-minister företräder Sverige, behandlas allmänna och tvärssektoriella frågor. Ett sådant exempel är den nyss nämnda förordningen om politisk reklam. Detta innebär dock inte att jag har ansvaret för frågor som rör desinformation och otillbörlig påverkan. Sådana frågor hanteras som huvudregel heller inte i allmänna rådet. Eftersom frågan om hat, hot och desinformation kopplat till sociala medier berör flera statsråds ansvarsområden vill jag dock understryka att det är viktigt att regeringen arbetar gemensamt, särskilt då detta kräver att initiativ tas både nationellt och på EU-nivå.

I ett efterföljande anförande uttalade EU-ministern bl.a. följande (anf. 19):

Regeringen tar de här frågorna på fullaste allvar och har gjort det ända sedan dag ett, bland annat mot bakgrund av den oroliga omvärld som Matilda Ernkrans lyfte fram i sitt första inlägg. Det är många ministrar som är inblandade och ansvarar för de olika delarna. Bland annat fattade regeringen i somras beslut om en ny nationell säkerhetsstrategi, just för att tydliggöra Sveriges förmåga när det gäller att möta hybridhot, desinformation och påverkansoperationer. Men det handlar inte bara om att identifiera vilka förmågor som finns och om att identifiera och hantera hoten utan också om hur vi själva kan minska sårbarheten och stärka motståndskraften i samhället.

I fråga om våra nationella säkerhetsintressen, omvärldsläget och Sveriges förutsättningar är regeringens absolut viktigaste uppgift att prioritera och fokusera på de här frågorna. Om man har tid och lust kan jag definitivt rekommendera att läsa den nationella säkerhetsstrategin.

Regeringen jobbar också med en massa andra förslag. Bland annat har kulturministern varit här och informerat om att Mediemyndigheten fått i uppdrag att genomföra en nationell satsning på att stärka medie- och informationskunnigheten, just för att motverka desinformation.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner om att bl.a. se över regleringen av yttrandefriheten på internet och i sociala medier och regleringen av techjättarna (bet. 2022/23:KU27 och bet. 2023/24:KU9). Vid sin senaste behandling under riksmötet 2023/24 framhöll utskottet vikten av att värna den grundlagsreglerade informations- och yttrandefriheten och förespråkade lösningar som i första hand bygger på frivillighet. Utskottet konstaterade att det inom EU hade vidtagits en rad åtgärder för att anpassa och harmonisera ansvarsregler för bl.a. mycket stora onlineplattformar, säkerställa transparens och respekt för grundläggande rättigheter i en digital miljö samt motverka desinformation på internet. Utskottet noterade även att det pågick förhandlingar inom EU om flera förslag som syftade till att bl.a. öka

transparensen, förbättra möjligheterna till fri opinionsbildning och minska risken för desinformation. Utskottet var inte berett att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena, som avstyrktes. I betänkandet lämnades två reservationer (SD, C).

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhåller, liksom tidigare, vikten av att värna den grundlagsreglerade informations- och yttrandefriheten och förespråkar lösningar som i första hand bygger på frivillighet.

Utskottet konstaterar att det inom EU har vidtagits en rad åtgärder för att anpassa och harmonisera ansvarsregler för bl.a. mycket stora onlineplattformar, säkerställa transparens och respekt för grundläggande rättigheter i en digital miljö samt motverka desinformation på internet. Utskottet noterar även att det för närvarande pågår arbete inom EU med flera förslag som syftar till att bl.a. öka transparensen, förbättra möjligheterna till fri opinionsbildning och minska risken för desinformation.

Utskottet är inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. De avstyrks därmed.

Personuppgifter och digitala söktjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som avser personuppgifter och digitala söktjänster.

Jämför reservation 4 (S, V).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att begränsa möjligheten att göra mycket känsliga personuppgifter sökbara på internet. Motionärerna menar att det publiceras känsliga personuppgifter om enskilda, t.ex. uppgifter om förekomst i brottsregister eller psykiatrisk tvångsvård, på vissa webbplatser som har s.k. frivilligt grundlagsskydd genom utgivningsbevis. Enligt motionärerna utgör dessa webbplatser allvarliga ingrepp i enskildas personliga integritet och kan användas av kriminella för att kartlägga individer. Motionärerna anser att det bör tas fram en ny lagstiftning som kommer till rätta med problemet.

I kommittémotion 2024/25:1934 av Jessica Wetterling m.fl. (V) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs undantagsbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser. Motionärerna anför att det är problematiskt när webbplatser som har s.k. frivilligt grundlagsskydd genom utgivningsbevis

bedrivs på kommersiella grunder och tillhandahåller rena personregister med information av personlig och känslig karaktär. Enligt motionärerna finns det databaser med utgivningsbevis som i praktiken kan liknas vid privata belastningsregister och informationen kan lätt missbrukas för kriminella syften, t.ex. identitetskapning, stalkning och andra typer av integritetskränkningar. Motionärerna anser att den nuvarande regleringen ger ett otillräckligt skydd mot integritetskränkningar och att yttrandefriheten och offentlighetsprincipen inte är ämnade att skydda spridning av information som innehåller djupt integritetskänsliga uppgifter, såsom känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser.

I motionerna 2024/25:1286 av Carita Boulwén (SD) yrkande 2, 2024/25:2413 av Magnus Resare (M), 2024/25:2733 av Sten Bergheden (M), 2024/25:270 av Gudrun Brunegård (KD) yrkandena 1 och 2 samt 2024/25:1169 av Yusuf Aydin (KD) begärs liknande tillkännagivanden om att begränsa tillgången till personuppgifter hos digitala söktjänster och söktjänsternas publicering av personuppgifter för att värna enskildas integritet.

I motion 2024/25:293 av Ingemar Kihlström (KD) begärs dels ett tillkännagivande om förändrade riktlinjer och förordningar för att begränsa offentliggörande eller försäljning av personuppgifter (yrkande 1), dels ett tillkännagivande om att det ska krävas fullständig identifikation av personer som begär ut känsliga personuppgifter (yrkande 2).

Gällande rätt

Publiceringar på internet faller som utgångspunkt utanför yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde, vilket innebär att grundlagsskyddet i stället finns i regeringsformen. Från denna huvudregel görs det undantag genom webbsändningsregeln (1 kap. 3 § andra stycket YGL) och databasregeln (1 kap. 4 § YGL).

Databasregeln ger under vissa förutsättningar grundlagsskydd för yttranden genom tillhandahållanden till allmänheten ur databaser. Det som typiskt sett avses är tillhandahållanden av lagrad information från webbplatser på begäran. För vissa aktörer gäller grundlagsskyddet automatiskt, dvs. utan att någon särskild åtgärd behöver vidtas. Så är fallet för redaktioner för periodiska skrifter och redaktioner för program. Även massmedieföretag, som t.ex. bokförlag som ger ut tryckta böcker och skivbolag som ger ut tekniska upptagningar, och nyhetsbyråer har automatiskt grundlagsskydd för sina databaser. Andra aktörer, som alltså inte har automatiskt grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen, har möjlighet att hos Mediemyndigheten ansöka om utgivningsbevis och på så sätt få ett s.k. frivilligt grundlagsskydd (jfr 1 kap. 4 § första stycket 1 d och 5 § YGL).

Artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan

kallad EU:s dataskyddsförordning, innehåller bestämmelser som syftar till att skydda den personliga integriteten med avseende på behandling av personuppgifter om fällande domar i brottmål och lagöverträdelse som innefattar brott. Sådana personuppgifter får endast behandlas under kontroll av en myndighet eller när behandling är tillåten enligt unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, där lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter fastställs. Ett fullständigt register över fällande domar i brottmål får endast föras under kontroll av en myndighet.

Enligt artikel 85.1 i EU:s dataskyddsförordning ska medlemsstaterna i lag förena rätten till integritet i enlighet med förordningen med yttrande- och informationsfriheten, inbegripet behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Sådana bestämmelser har förts in i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen).

Personuppgiftsregleringens grundläggande syfte är att värna enskilda individers personliga integritet när deras personuppgifter behandlas. Regleringen tillämpas emellertid inte om den är oförenlig med tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt 1 kap. 7 § första stycket dataskyddslagen ska alltså EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen inte tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot mediegrundlagarna.

När det gäller offentliggörande av vissa särskilt integritetskänsliga personuppgifter, bl.a. uppgifter som avslöjar politisk eller religiös åskådning eller som rör hälsa och sexualliv, innehåller mediegrundlagarna dock bestämmelser om undantag från det grundlagsskyddade området som medför att personuppgiftsregleringen i viss utsträckning ändå kan tillämpas. Men något motsvarande undantag för uppgifter om lagöverträdelse finns inte. Mediegrundlagarna innehåller nämligen inte något särskilt undantag för sådana personuppgifter som rör fällande domar i brottmål enligt regleringen i artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning. Det medför att de begränsningar i behandlingen av sådana personuppgifter som följer av den artikeln inte gäller i de fall uppgifterna publiceras i sådana medier som skyddas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

Vidare följer av 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen att stora delar av EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen, däribland artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning, inte ska tillämpas vid behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Även vid offentliggöranden som sker i sådana former som inte omfattas av mediegrundlagarna finns det alltså ett undantag för sådan personuppgiftsbehandling som sker inom ramen för bl.a. journalistisk verksamhet.

I 21 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns bestämmelser om sekretess till skydd för uppgift om enskilda personliga förhållanden oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer. Enligt 21 kap. 7 § OSL gäller sekretess för personuppgift, om det kan antas att uppgiften efter ett utlämnande kommer att behandlas i strid med EU:s

dataskyddsförordning, dataskyddslagen eller 6 § lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Paragrafen tar sikte på behandlingen av personuppgifter efter ett utlämnande och inte myndighetens egen behandling i samband med utlämnandet. Det som ska bedömas enligt bestämmelsen är alltså om mottagarens tilltänkta behandling av de personuppgifter som begärs ut uppfyller kraven enligt dataskyddsregleringen.

Tidigare utredning och förslag

Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten

Regeringen beslutade i juni 2018 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté, 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté (Ju 2018:01), med uppgift att utreda ett antal frågor på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Kommittén överlämnade betänkandet *Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten* (SOU 2020:45) i augusti 2020. Betänkandet behandlades i proposition 2021/22:59 *Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten*.

I propositionen gjorde regeringen bedömningen att det finns skäl att begränsa grundlagsskyddet för vissa söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelse, med hänsyn till skyddet för den personliga integriteten. Till stöd för sin bedömning anförde regeringen bl.a. att databasernas utveckling har ökat behovet av ett stärkt integritetsskydd och att den nuvarande regleringen är inkonsekvent och ger ett otillräckligt skydd mot integritetskränkningar. Regeringen menade därför att grundlagsskyddet för vissa uppgiftssamlingar behöver begränsas.

Regeringen konstaterade att det i dag finns databaser med utgivningsbevis som i allt väsentligt är utformade som söktjänster för personuppgifter. En del av dessa tjänster kan i praktiken liknas vid privata belastningsregister. Enligt regeringen är uppgiftssamlingar som innehåller uppgifter om lagöverträdelse integritetskänsliga. Sammantaget ansåg regeringen att övervägande skäl talar för att skyddet för den personliga integriteten bör stärkas genom att begränsningar införs i grundlagsskyddet för vissa söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelse.

I propositionen föreslog regeringen därför att bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inte ska hindra att det i lag meddelas föreskrifter om förbud mot offentliggörande av – vid sidan av vissa s.k. känsliga personuppgifter – personuppgifter som rör fällande domar i brottmål eller lagöverträdelse som innefattar brott eller därmed sammanhängande beslut om häktning och andra straffprocessuella tvångsmedel. Vidare föreslog regeringen att det som förutsättning för att föreskrifterna ska få meddelas, i fråga om alla de berörda kategorierna av personuppgifter, ska krävas att personuppgifterna ingår i en uppgiftssamling som har ordnats så att det är möjligt att söka efter eller sammanställa dessa och det med hänsyn till uppgiftssamlingens karaktär står klart att det finns särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet.

Enligt regeringens förslag skulle alltså avgränsningen i förhållande till det grundlagsskyddade området göras utifrån uppgiftssamlingens karaktär och graden av det integritetsintrång som kan accepteras. Enligt regeringens mening innebar förslaget att det upprätthölls en rimlig balans mellan de motstående intressen som gjorde sig gällande.

Propositionen behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU14 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten. Utskottet avstyrkte regeringens förslag om att begränsa grundlagsskyddet för vissa söktjänster och anförde bl.a. följande:

Redan när det frivilliga grundlagsskyddet för databaser infördes varnade utskottet för att det skulle kunna uppstå konflikter med skyddet för den personliga integriteten och att grundlagsskyddet i värsta fall skulle kunna omfatta databaser som är rena personregister (bet. 2001/02:KU21 s. 32). Utskottet har också framhållit att söktjänster som tillhandahåller personuppgifter om lagöverträdelse m.m. utgör ett allvarligt ingrepp i enskildas personliga integritet och samtidigt framhållit vikten av att grundlagarnas tillämpningsområde är tydligt avgränsat (bet. 2017/18:KU16 s. 40). Som regeringen konstaterar har utvecklingen gått i den riktning som utskottet befarade. I dag finns databaser med utgivningsbevis som i praktiken kan liknas vid privata belastningsregister. Utskottet delar därför regeringens bedömning att den nuvarande regleringen ger ett otillräckligt skydd för integritetskränkningar.

Utskottet vill samtidigt betona att intresset av att skydda enskilda mot integritetskränkningar i detta fall måste vägas mot rätten till informations- och yttrandefrihet. Vidare måste varje begränsning av det grundlagsskyddade området ske varsamt och övervägas noggrant med hänsyn till den fria åsiktsbildningens betydelse som en av demokratins grundvalar.

De förslag på begränsningar av grundlagsskyddet för vissa söktjänster som regeringen nu lagt fram ligger i linje med de förslag som presenterades av utredningen Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (SOU 2020:45). Utredningens förslag mötte mycket stark remisskritik. En majoritet av remissinstanserna har t.ex. motsatt sig förslaget på grund av att de föreslagna bestämmelserna är för vaga eller svårtolkade. Till bemötande av denna kritik har regeringen bl.a. anført att det med hänsyn till den snabba utvecklingen på området är oundvikligt att regleringen måste ges en sådan utformning att det lämnas visst utrymme för en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet, även om tillämpningen därmed riskerar att bli något mindre förutsebar.

Utskottets uppfattning är att de påtalade bristerna i den föreslagna regleringens förutsebarhet innebär att regeringens förslag inte kan anses utgöra en ändamålsenlig begränsning av det grundlagsskyddade området. Om regeringens förslag skulle genomföras riskerar det enligt utskottet att skapa en alltför bred och oprecis möjlighet att göra inskränkningar i grundlagsskyddet genom vanlig lag.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla den värdefulla ordningen att grundlagsändringar normalt genomförs i brett samförstånd. Den breda enighet som brukar eftersträvas saknas när det gäller regeringens förslag i denna del.

I betänkandet lämnades en reservation (S, V, L och MP).

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottsmajoritetens förslag (bet. 2021/22:KU14, rskr. 2021/22:283 och bet. 2022/23:KU6, rskr. 2022/23:10).

Pågående arbete m.m.

Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75)

Regeringen beslutade den 19 oktober 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelse och för söktjänster som offentliggör personuppgifter om adress, telefonnummer och civilstånd och andra uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden (dir. 2023:145, Ju 2023:21). Syftet med uppdraget var att stärka skyddet för den personliga integriteten när personuppgifter offentliggörs i sådana söktjänster. Utredaren skulle

- analysera och ta ställning till om det finns behov av att inskränka grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om adress, telefonnummer, civilstånd och andra uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden samt för söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelse
- ingående redovisa de ändringar i grundlag och, vid behov, i vanlig lag som skulle kunna göras för att stärka skyddet för personuppgifter i sådana söktjänster samt konsekvenserna av varje författningsändring
- lämna de förslag på författningsändringar som utredaren bedömer motiverade för att stärka skyddet för den personliga integriteten när personuppgifter offentliggörs i sådana söktjänster
- redogöra för de regler som kommer att gälla för söktjänsterna om utredaren bedömer att delegationsbestämmelser bör införas i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Utredaren biträdades av en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Uppdraget redovisades den 20 november 2024 i betänkandet Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75). Utredningen föreslår att det befintliga undantaget i mediegrundlagarna för söktjänster som offentliggör känsliga personuppgifter utvidgas till att omfatta samtliga personuppgifter. Utredningen föreslår vidare att undantaget ändras så att det blir tillämpligt endast när offentliggörandet innebär särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet. Vid bedömningen av risken för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet ska särskilt beaktas

- personuppgifternas karaktär
- omfattningen av offentliggörandet
- syftet med offentliggörandet.

Utredningens förslag innebär att lagstiftaren får möjlighet att i lag reglera de söktjänster som omfattas av grundlagsundantaget. Även befintlig lagstiftning och EU-förordningar kommer att aktualiseras för de aktörer som träffas av undantaget. Således blir bl.a. EU:s dataskyddsförordning och kompletterande nationell lagstiftning tillämplig. Grundlagsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Betänkandet har remissbehandlats, och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Pågående och nyligen avslutade domstolsprocesser

Som framgått ovan ska dataskyddsförordningen inte tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot mediegrundlagarna (1 kap. 7 § första stycket dataskyddslagen). Därmed har exempelvis bestämmelser om behandling av personuppgifter i strid med dataskyddsregleringen inte ansetts tillämpliga om personuppgifterna efter utlämnande ska behandlas inom ramen för mediegrundlagarnas tillämpningsområde. På senare tid har dock domstolar i ärenden som har avsett utlämnande av allmänna handlingar gjort en annan bedömning även när mottagaren av uppgifterna haft utgivningsbevis och har omfattats av yttrandefrihetsgrundlagen. Avgörandena har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen respektive Högsta domstolen.

Högsta domstolen har den 25 februari 2025 meddelat beslut i två mål som rör utlämnande av brottmålsdomar dels till en nyhetsbyrå (mål nr Ä 3457-24), dels till ett företag som tillhandahåller information för bakgrundskontroller men som också i viss utsträckning ägnar sig åt journalistisk verksamhet (mål nr Ä 3169-24). Målen gäller frågan om det råder sekretess för de begärda uppgifterna och, i så fall, om uppgifterna bör lämnas ut med förbehåll. I målen aktualiseras förhållandet mellan 21 kap. 7 § OSL, 1 kap. 7 § dataskyddslagen och reglerna i dataskyddsförordningen.

Bakgrunden i målet avseende nyhetsbyrån (mål nr Ä 3457-24) var i korthet följande. Nyhetsbyrån begärde ut ett större antal domar och andra handlingar i brottmål från hovrätten. Med hänvisning till EU:s dataskyddsförordning och praxis från EU-domstolen kom hovrätten fram till att det rådde sekretess för de personuppgifter som finns i handlingarna och lämnade ut handlingarna med förbehåll. Enligt förbehållet begränsades nyhetsbyråns rätt att lämna uppgifterna vidare eller utnyttja dessa.

Högsta domstolen har ändrat hovrättens beslut bara på det sättet att förbehållets utformning har justerats för att i större utsträckning möjliggöra att nyhetsbyrån fortsatt kan bedriva sin journalistiska verksamhet, bl.a. genom att publicera redaktionellt bearbetad nyhetstext.

Högsta domstolen konstaterar i avgörandet att nyhetsbyråns verksamhet omfattas av grundlagsskydd och att lagstiftaren får anses ha avsett att EU:s dataskyddsförordning inte alls ska tillämpas på det grundlagsskyddade området. En sådan ordning innebär att brottmålsdomar ska lämnas ut, också när begäran avser en större mängd handlingar, och att det finns mycket begränsade möjligheter att ingripa mot den efterföljande behandlingen. Högsta domstolen gör bedömningen att en sådan ordning inte kan anses vara förenlig med dataskyddsförordningen.

Högsta domstolen har därefter prövat frågan om sekretess enligt 21 kap. 7 § OSL och kommit fram till att sekretess föreligger.

Med den utgångspunkten justerar Högsta domstolen förbehållet så att det tar sikte på att förhindra dels att handlingarna – med de personuppgifter som finns i dem – tillhandahålls av nyhetsbyrån, dels att uppgifterna görs sökbara för andra, men samtidigt inte förhindrar att personuppgifterna används i t.ex. nyhetstexter eller nyhetsunderlag som byrån producerar.

Utgången blev densamma i det andra målet som avgjordes av Högsta domstolen (mål nr Ä 3169-24).

Vidare har en tingsrätt beslutat att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen om utrymmet i artikel 85 i dataskyddsförordningen för att på nationell nivå reglera förhållandet till yttrande- och informationsfriheten. Målet i tingsrätten gäller skadestånd enligt dataskyddsförordningen. En privatperson har väckt talan mot ett företag som tillhandahåller en söktjänst som offentliggör uppgifter om lagöverträdelse. Personen som väckt talan är dömd för brott och det aktuella brottmålsavgörandet har funnits tillgängligt i söktjänsten. Företaget har dock utgivningsbevis för söktjänsten, vilket innebär att databasen omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen. Företaget har därmed gjort gällande att dataskyddsförordningen inte är tillämplig. (Se Attunda tingsrätts beslut den 1 mars 2024 i mål nr T 3743-23.) EU-domstolens svar förväntas inkomma under 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade propositioner med förslag om att begränsa grundlagsskyddet för vissa sökfunktioner dels våren 2018 (prop. 2017/18:49, bet. 2017/18:KU16, rskr. 2017/18:336), dels våren 2022 (se ovan).

Under riksmötena 2022/23 och 2023/24 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att begränsa möjligheten att göra mycket känsliga personuppgifter sökbara (bet. 2022/23:KU27 och bet. 2023/24:KU9). Vid sin senaste behandling våren 2024 uttalade utskottet bl.a. att det finns behov av ändringar i nu gällande regler för att uppnå ett ändamålsenligt skydd mot integritetskränkningar. Samtidigt konstaterade utskottet att regeringen hade tillsatt en ny utredning om att se över grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter, i syfte att stärka skyddet för den personliga integriteten när personuppgifter offentliggörs i sådana söktjänster. Utskottet ville inte föregripa resultatet av denna utredning. Motionsyrkandena avstyrktes därmed. I betänkandet lämnades en reservation (S och V).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, liksom tidigare, att det finns behov av ändringar i nu gällande regler om det frivilliga grundlagsskyddet för databaser i syfte att uppnå ett ändamålsenligt skydd mot integritetskränkningar. Utskottet konstaterar att en utredning nyligen har haft i uppdrag att se över grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter, i syfte att stärka skyddet för den personliga integriteten när personuppgifter offentliggörs i sådana söktjänster.

Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa resultatet av beredningen och finner inte heller i övrigt skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Krav på ansvarig utgivare för poddar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om krav på ansvarig utgivare för poddar.

Motionen

I motion 2024/25:959 av Stina Larsson (C) begärs ett tillkännagivande om att införa ansvarig utgivare för poddar. Motionären konstaterar att i Sverige har traditionella medier länge varit skyldiga att ha en ansvarig utgivare som bär det rättsliga ansvaret för innehållet och kan ställas till svars för yttrandefrihetsbrott, exempelvis förtal. Enligt motionären bör det införas ett motsvarande krav på ansvarig utgivare för poddar i yttrandefrihetsgrundlagen eller i annan relevant lagstiftning. Motionären anser att det skulle stärka skyddet mot bl.a. spridning av desinformation, falska nyheter och kränkande innehåll.

Gällande rätt

I 1 kap. 1 § regeringsformen (RF) framhålls att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning. Yttrandefriheten respektive informationsfriheten är garanterade genom 2 kap. 1 § RF. Yttrandefriheten i medier regleras närmare i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), som vilar på vissa grundprinciper, bl.a. principerna om

- ensamansvar
- meddelarskydd
- särskild brottskatalog
- särskild rättegångsordning.

Principen om ensamansvar innebär att endast en av de oftast många personer som deltagit i tillkomsten av en grundlagsskyddad framställning bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i framställningen och att andra medverkande alltså är fria från ansvar. Som huvudregel är det i första hand den ansvariga utgivaren som ska hållas ansvarig (jfr 6 kap. 1 och 2 §§ YGL).

Bestämmelser om ansvarig utgivare finns i 4 kap. YGL och i de kompletterande bestämmelserna i 3 kap. lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Av central betydelse för grundlagssystemet är även den s.k. exklusivitetsprincipen. Den ska garantera bl.a. att yttrandefrihetsgrundlagens särställning som straff- och processlag på yttrandefrihetens områden inte urholkas.

Publiceringar på internet faller som utgångspunkt utanför yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde, vilket innebär att grundlagsskyddet i stället finns i regeringsformen. Från denna huvudregel görs det undantag genom webbsändningsregeln (1 kap. 3 § andra stycket YGL) och databasregeln (1 kap. 4 § YGL).

Databasregeln ger under vissa förutsättningar grundlagsskydd för yttranden genom tillhandahållanden till allmänheten ur databaser. Det som typiskt sett avses är tillhandahållanden av lagrad information från en webbplats på särskild begäran av användarna, t.ex. radio- och tv-företagens uppspelningstjänster (streaming). För vissa aktörer gäller grundlagsskyddet automatiskt, dvs. utan att någon särskild åtgärd behöver vidtas. Så är fallet för redaktioner för periodiska skrifter och redaktioner för program. Även massmedieföretag, t.ex. bokförlag som ger ut tryckta böcker och skivbolag som ger ut tekniska upptagningar, och nyhetsbyråer har automatiskt grundlagsskydd för sina databaser. Andra aktörer, som alltså inte har automatiskt grundlagsskydd enligt yttrandefrihetsgrundlagen, har möjlighet att hos Mediemyndigheten ansöka om utgivningsbevis och på så sätt få ett s.k. frivilligt grundlagsskydd (jfr 1 kap. 4 § första stycket 1 d och 5 § YGL).

Sådana databaser som inte omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser – exempelvis vissa poddar, dvs. förinspelade ljudprogram som finns tillgängliga digitalt, som tillhandahålls av andra än massmedieföretag – omfattas följaktligen inte heller av grundlagens särskilda regler om bl.a. ansvar för yttrandefrihetsbrott. För innehållet i dessa databaser gäller i stället vanliga ansvars- och straffrättsliga regler i t.ex. brottsbalken. När det gäller poddar som inte omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen ansvarar normalt var och en för sina egna yttranden. För poddar av detta slag gäller inte något meddelarskydd; således gäller inte meddelarfrihet, anskaffarfrihet, rätt till anonymitet, efterforskningsförbud eller repressalieförbud.

För de framställningsformer som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen ska det finnas en utgivare som ansvarar för innehållet i det som publiceras, alltså en ansvarig utgivare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att ta något initiativ med anledning av motionen om krav på ansvarig utgivare för poddar. Det avstyrks därmed.

Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt skydd för journalister, förtroendevalda och kulturarbetare samt ett motionsyrkande om stöd till medieföretag för investeringar i säkerhetsåtgärder.

Jämför reservation 5 (S, V, MP) och 6 (C).

Motionerna

Stärkt skydd för journalister, förtroendevalda och kulturarbetare

I kommittémotionerna 2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 114–116, 2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 3, 2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 18 och 2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 41 efterfrågas åtgärder för att stärka skyddet för bl.a. journalister, förtroendevalda och kulturarbetare. I flera av motionerna framhålls att den fria åsiktsbildningen, som är central för demokratin, hotas av de angrepp som riktas mot opinionsbildare. Det anförs att en ny handlingsplan och strategi mot hot och hat bör tas fram. Vidare efterfrågas en översyn av lagstiftningen om hat och hot, företrädesvis på internet.

Stöd till medieföretag för investeringar i säkerhetsåtgärder

I kommittémotion 2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om offentligt stöd för medieföretags investeringar i säkerhetsåtgärder. Motionärerna anför att det bör införas ett offentligt stöd, likt det som finns för trossamfund, som nyhetsredaktioner och andra inom medierna kan använda för att investera i fysiska och tekniska säkerhetsåtgärder. Det är enligt motionärerna inte minst viktigt för små företag som saknar de stora mediehusens resurser och kunskap.

Gällande rätt

Brottsbalken

Enligt 4 och 5 kap. brottsbalken (BrB) kan den som uttalar hot eller kränkningar göra sig skyldig till brott, t.ex. olaga hot, ofredande, förtal eller förolämpning. Vidare kan den som gör intrång i någons privatliv genom att sprida vissa slag av bilder eller andra uppgifter dömas för olaga integritetsintrång, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör (4 kap. 6 c § BrB).

Olaga hot, förtal och förolämpning är även straffbart som tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott om de begås i grundlagsskyddade medier (7 kap. 2–4 §§ TF och 5 kap. 1 § YGL). Ofredande och olaga integritetsintrång omfattas däremot inte av tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Enligt 18 kap. 5 § BrB kan den som begår olaga tvång eller olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom en politisk organisation eller yrkes- eller näringsammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara dömas för brott mot medborgerlig frihet till fängelse i högst sex år.

I 29 kap. 2 § 9 BrB anges som straffskärpningsgrund att ett brott begås mot en förtroendevald. Vid bedömningen av straffvärdet ska alltså som en försvårande omständighet särskilt beaktas om brottet har begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående haft ett uppdrag som förtroendevald i staten, en kommun, en region, Sametinget eller Europaparlamentet.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2023 infördes en ny straffskärpningsgrund i 29 kap. 2 § 11 BrB (prop. 2022/23:106, bet. 2022/23:JuU27, rskr. 2022/23:249). Enligt den bestämmelsen ska det, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, som försvårande vid bedömningen av straffvärdet särskilt beaktas om brottet begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik. Bestämmelsen syftar till att förtydliga och markera att sådana brott som hotar yttrandefriheten och den fria åsiktsbildningen har ett högre straffvärde än motsvarande brott utan en sådan koppling.

I förarbetena till bestämmelsen anges att med personer som yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik avses exempelvis reportrar, korrespondenter, bildjournalister eller ledarskribenter som är verksamma vid ett massmedieföretag eller journalister som arbetar på frilansbasis för sådana företag. Det är dock inte av avgörande betydelse för straffskärpningsgrundens tillämplighet om en journalist haft ett uppdrag från ett massmedieföretag. Avgörande är i stället om journalisten yrkesmässigt använt sin yttrandefrihet. Det saknar vidare betydelse om det är fråga om journalistik genom en tryckt skrift, internet, tv eller radio. Avgränsningen till yrkesmässigt bedriven journalistik innebär dock att verksamhet i sociala medier eller på webbplatser utan koppling till massmedieföretag normalt faller utanför tillämpningsområdet. Gemensamt för dem som omfattas av straffskärpningsgrunden är att de, direkt som journalist eller i en arbetsledande ställning eller ytterst som ansvarig utgivare, yrkesmässigt bedriver en berättande, nyhetskommenterande, dokumenterande eller opinionsbildande verksamhet om allt från politiska händelser och nyheter till sport och underhållning. (Se prop. 2022/23:106 s. 54 f.)

Pågående arbete m.m.

Stärkt skydd för vissa förtroendevalda

I proposition 2024/25:80 Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner föreslår regeringen bl.a. en

skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att en sådan förtroendevald som anges i 4 kap. 2 § första stycket kommunallagen (2017:725), bl.a. kommunal- och regionråd, utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. Den nya skyldigheten motsvarar det ansvar som kommuner och regioner har för sina arbetstagare enligt 3 kap. 2 § första stycket och 3 § första stycket andra meningen arbetsmiljölagen (1977:1160), i fråga om hot och våld. Förslaget syftar till att stärka skyddet mot hot och våld för förtroendevalda.

Propositionen bereds för närvarande i konstitutionsutskottet och behandlas i utskottets betänkande 2024/25:KU19.

Europeisk mediefrihetsförordning och kompletterande nationella bestämmelser

Den 11 april 2024 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning).

Förordningen innehåller regler för en väl fungerande inre marknad för medietjänster och till skydd för mediers oberoende och mångfald. I förordningen ställs bl.a. krav på medlemsstaterna att respektera medietjänsters redaktionella oberoende, säkerställa skydd av journalisters källor och införa skyddsmekanismer för public services oberoende. I förordningen finns också bestämmelser om transparens inom mediesektorn, bedömningar av koncentrationer på mediemarknaden, medieinnehåll på mycket stora online-plattformar, publikmätning och statlig annonsering.

I departementspromemorian Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning (Ds 2024:28) lämnas de författningsförslag som bedöms nödvändiga för att mediefrihetsförordningen ska kunna tillämpas och få fullt genomslag. Det föreslås bl.a. en ny lag och en ny förordning med kompletterande bestämmelser till mediefrihetsförordningen. Lagen och förordningen innehåller bestämmelser om bedömningar av koncentrationer på mediemarknaden, anmälningsskyldighet och tillsyn.

Mediefrihetsförordningens bestämmelser ska i huvudsak börja tillämpas den 8 augusti 2025. Den nya lagen och förordningen föreslås därför träda i kraft samma datum.

Promemorian har remissbehandlats, och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt regeringens propositionsförteckning för riksmötet 2024/25 avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen i september 2025.

EU:s handlingsplan för demokrati m.m.

I december 2020 presenterade kommissionen EU:s handlingsplan för demokrati (COM(2020) 790 final)¹⁶. Handlingsplanen är kommissionens

¹⁶ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU:s handlingsplan för demokrati.

avsiktsförklaring om en starkare politisk ram för att bidra till att göra EU:s demokratier mer motståndskraftiga inför utmaningar på områden där kommissionen bedömer att våra system och medborgare är som mest sårbara. Handlingsplanen riktar sig till de EU-institutioner, nationella regeringar och parlament som har huvudansvaret för att säkerställa en välfungerande demokrati. Den riktar sig också till andra nationella myndigheter, politiska partier, medier, det civila samhället och internetplattformar. Utgångspunkten är att demokrati, rättsstatens principer och grundläggande rättigheter utgör grunden för EU men att de europeiska demokratierna nu utmanas i grunden av den digitala omvandlingen som stöpt om förutsättningarna för politiken.

I handlingsplanen – som är indelad i tre delar – aviseras specifika åtgärder för att främja fria och rättvisa val samt demokratisk delaktighet, stödja fria och oberoende medier samt motverka desinformation.

I maj 2021 presenterade kommissionen en vägledning om uppförandekoden om desinformation (COM(2021) 262 final). I vägledningen gav kommissionen sin syn på vad som borde göras för att förbättra uppförandekoden.

I juni 2022 presenterade kommissionen en förstärkt uppförandekod om desinformation. Den är mer omfattande än 2018 års uppförandekod och innehåller 44 åtaganden samt 128 specifika åtgärder inom ett antal områden.

I september 2021 antog kommissionen inom ramen för handlingsplanen en rekommendation om stärkt skydd och säkerhet för journalister och andra mediearbetare (C(2021) 6650 final).¹⁷

I december 2023 presenterade kommissionen ett paket till demokratins försvar. Syftet med detta paket är att genom ökad insyn hantera det hot som utländsk påverkan utgör och samtidigt uppmuntra medborgarengagemang och demokratisk delaktighet.¹⁸

Direktiv om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade anspråk eller rättegångsmissbruk

I april 2024 antogs ett direktiv som syftar till att motverka att uppenbart ogrundade rättsprocesser används som ett medel för att tysta eller skrämja bl.a. journalister, utgivare, medieorganisationer, visselblåsare, människorättsförsvarare, fackföreningar, konstnärer, forskare, akademiker och andra från att delta i den offentliga debatten, s.k. munkavleprocesser eller SLAPP-processer (Strategic lawsuits against public participation).¹⁹ Direktivet består i huvudsak av processrättsliga regler som ska gälla vid gränsöverskridande civilrättsliga processer. Det innehåller bestämmelser om bl.a. avvísning av en uppenbart

¹⁷ Kommissionens rekommendation av den 16 september 2021 om säkerställande av journalisters och andra mediearbetares skydd, säkerhet och egenmakt i Europeiska unionen.

¹⁸ I Regeringskansliets faktapromemoria 2023/24:FPM36 Lagstiftningspaket om försvar av demokratin finns en närmare redogörelse för innehållet i detta paket.

¹⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1069 av den 11 april 2024 om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade rättsprocesser eller rättegångsmissbruk (strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt).

ogrundad talan, skadestånd och böter samt skydd mot domar från länder utanför EU.

Medlemsstaterna ska senast den 7 maj 2026 införliva de bestämmelser i sina nationella författningar som är nödvändiga för att efterkomma direktivet.

I departementspromemorian Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten (Ds 2025:5) föreslås att det ska införas nya bestämmelser i svensk rätt för att uppfylla direktivets krav i fråga om skyndsam handläggning, ställande av säkerhet för rättegångskostnader och domstolars behörighet i vissa fall. Bestämmelserna föreslås tas in i en ny lag om skydd för deltagande i den offentliga debatten som är tillämplig i gränsöverskridande tvister. I övriga delar görs bedömningen att svensk rätt uppfyller direktivets krav. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2026.

Departementspromemorian är för närvarande föremål för remissbehandling och ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Handlingsplanen Till det fria ordets försvar

I juli 2017 beslutade den dåvarande regeringen om handlingsplanen Till det fria ordets försvar (Ku17:04). Handlingsplanen omfattar tre åtgärdsområden som ska bidra till ett mer systematiskt arbete: ökad kunskap, stöd till dem som utsätts och ett stärkt rättsväsende. Åtgärderna riktar sig till förtroendevalda, journalister, konstnärer, opinionsbildare, forskare och det civila samhällets organisationer.

Uppdrag till myndigheter

Mediemyndigheten

Genom ett ändringsbeslut i maj 2024 i fråga om Mediemyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2024 fick myndigheten i uppdrag att följa arbetet med journalisters säkerhet (dnr Ku2024/00579). Enligt uppdraget skulle Mediemyndigheten följa frågor som rör journalisters säkerhet i Sverige. Det angavs att i arbetet bör det ingå att hålla dialog med relevanta nationella aktörer som arbetar för att stärka skyddet för journalister och som ger stöd till utsatta journalister. Vid årsskiftet 2024/25 infördes uppdraget i myndighetens instruktion. Således föreskrivs i 3 § 4 förordningen (2023:844) med instruktion för Mediemyndigheten att myndigheten ska följa frågor som rör journalisters säkerhet i Sverige och föra dialog med nationella aktörer som arbetar för att stärka skyddet för journalister och som ger stöd till utsatta journalister.

Polismyndigheten

Enligt regleringsbrevet till Polismyndigheten för bl.a. budgetåret 2022 samt bilagan till regleringsbrevet för budgetåret 2023 ska myndigheten fortsätta att utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin.

Uppdraget delredovisades till regeringen i mars 2022 respektive 2023 genom rapporten Hatbrott och andra brott som hotar demokratin – Delredovisning 1 respektive Delredovisning 2. I december 2023 lämnade Polismyndigheten rapporten Hatbrott och andra brott som hotar demokratin – Slutredovisning. I slutredovisningen anges bl.a. följande:

Verksamhetsområdet demokrati- och hatbrott är under utveckling inom Polismyndigheten. Under åren 2015–2023 har förmågan att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin byggts upp över hela landet med hjälp av en nationell samordnare/verksamhetsutvecklare, tre specialistgrupper, sju regionalt införandeansvariga [*fotnot här utelämnad, utskottets anm.*] samt särskilt utpekade förundersökningsledare och utredare. [*fotnot här utelämnad, utskottets anm.*]

Verksamhetsområdet tar avstamp i skyddet av grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Tidigare var individens grundläggande fri- och rättigheter i fokus, men på senare tid har området utvidgats till såväl individen som skyddet av samhällsinstitutioner, grupper och organisationer. Specialistgrupperna för demokrati- och hatbrott som finns i polisregionerna Stockholm, Syd och Väst har även breddat sina regionala verksamhetsuppdrag till att handlägga brott i hela skalan för demokratihotande brottslighet. [*fotnot här utelämnad, utskottets anm.*] I övriga polisregioner som saknar specialistgrupper har ännu inga beslut tagits om att bilda specialistgrupper eller vidga de särskilt utpekade utredningsresursernas verksamhetsområde till att även inbegripa våldsbejakande extremism och/eller påverkansbrott. I september 2022 fattade Polismyndigheten beslut om att ändra demokrati- och hatbrottsgruppernas namn till grupperna mot demokratihotande brottslighet (GDB) [*fotnot här utelämnad, utskottets anm.*] och sedan dess pågår arbete för att ta fram en myndighetsgemensam definition för demokratihotande brottslighet.

Linnéuniversitetet

I regleringsbrevet för vart och ett av budgetåren 2021–2025 gav regeringen Linnéuniversitetet i uppdrag att bl.a. utveckla och genomföra insatser riktade till journalister och redaktioner för att stärka deras arbete med att förebygga och hantera utsatthet för hot och hat. Uppdraget ska bidra till att öka enskilda journalisters och redaktioners kunskap om skillnader i de former av hot och hat som riktas mot kvinnliga respektive manliga journalister och särskilt om förmågan att hantera angrepp och ofredanden av sexuell karaktär. Uppdraget har som mål att nå ut särskilt till enskilda journalister och redaktioner som inte tidigare nåtts av insatser. Uppdraget redovisas årligen och ska slutredovisas senast den 31 mars 2026.

Interpellationsdebatt

Under detta riksmöte har det ställts en interpellation till justitieminister Gunnar Strömmer (M) om hot och trakasserier mot journalister och forskare (ip. 2024/25:130). Interpellationen besvarades av kulturminister Parisa Liljestrand (M) i riksdagens kammare den 7 november 2024 (prot. 2024/25:26 § 15). Hon anförde inledningsvis följande (anf. 144):

Fru talman! Annika Hirvonen har frågat justitieministern hur han avser att agera för att öka skyddet mot hat och hot för utsatta yrkeskåror, samt vilka åtgärder regeringen vill se för att stärka yttrandefriheten och demokratin. Interpellationen har överlämnats till mig.

Som minister med ansvar för både medie- och demokratifrågor anser jag att den omfattning som journalister, publicister och forskare utsätts för hat, hot och trakasserier i är helt oacceptabel. Precis som Annika Hirvonen konstaterar utgör det ett samhällsproblem med sådana proportioner att det kan beskrivas inte bara som ett angrepp mot den enskilda personen, utan även som en utmaning för det demokratiska samtalet och den fria forskningen i stort.

Regeringen arbetar målinriktat för att stärka skyddet för bland annat Sveriges journalister. Den 1 augusti förra året stärktes exempelvis det straffrättsliga skyddet för journalister samt för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner såsom hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänstpersonal, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet och högskolan. Vi har även beslutat om en ny nationell strategi mot terrorism och våldsbejakande extremism som särskilt lyfter fram brott som hotar demokratin, dit brott mot journalister räknas.

För att ytterligare stärka skyddet av journalistisk verksamhet i Sverige har regeringen tilldelat Brottsofferjouren medel för att bygga upp en nationell kontaktpunkt för journalister som behöver stöd eller skydd till följd av sitt arbete. Utöver det har Mediemyndigheten fått i uppdrag att följa arbetet som bedrivs rörande journalisters säkerhet och samla relevanta aktörer till dialog.

Stöd åt utsatta journalister liksom att öka tryggheten och minska risken för att utsatthet leder till självcensur kommer fortsatt att vara en prioriterad fråga att följa för regeringen.

Den fria åsiktsbildningen och den fria kunskapsspridningen hör till demokratins hörnstenar, och där spelar journalistiken och forskningen en central roll. Tryck- och yttrandefriheten, som har en lång tradition och stark ställning i Sverige, är fastslagen i våra grundlagar. Även forskningens frihet är skyddad i grundlagen, och den akademiska friheten är reglerad i högskolelagen.

Att fortsätta värna det demokratiska samtalet är en grundläggande uppgift för regeringen. Jag som kulturminister kommer särskilt att prioritera arbetet för journalisters säkerhet. Hat, hot och trakasserier ska inte få genomslag i vårt samhälle, och där har vi alla, inte minst offentliga företrädare, ett gemensamt ansvar.

Med anledning av kulturministerns uttalanden anförde interpellanten bl.a. att det behövs ett strategiskt arbete som kombinerar ett starkt rättssystem och stöd till civilsamhället, satsningar på medie- och informationskunnighet mot desinformation samt att det ställs krav på de globala plattformsföretagen där hatarna ofta verkar. På interpellantens fråga om huruvida regeringen var beredd att ta fram en sådan heltäckande strategi svarade kulturministern bl.a. följande (anf. 146):

Herr talman! Jag håller helt med Annika Hirvonen om att vi politiker har ett stort ansvar, och vi behöver absolut reflektera över hur vi uttrycker oss för att inte spä på hat, hot eller misstro mot vissa yrkesgrupper, mot varandra eller skada förtroendet för våra institutioner – vilket jag är övertygad om att vi gemensamt värnar.

En av de saker som jag i flera interpellationsdebatter har lyft fram vikten av är att vi har en stark demokratisk grund i Sverige med ett

grundläggande starkt skydd för den enskildes rättigheter. Vi har ett högt valdeltagande och hög tilltro till våra offentliga institutioner. Det finns ett stort politiskt intresse i befolkningen, och det finns välfungerande och rättssäkra institutioner samt starka och oberoende medier.

Men precis som ledamoten säger har journalister, forskare och även andra yrkesgrupper en särskild roll i ett demokratiskt samhälle. Hat, hot och trakasserier som riktas mot dem utgör inte bara ett angrepp på den enskilde utan det blir faktiskt ett angrepp på hela vår demokrati. Konsekvenserna kan bli att det leder till självcensur.

Att journalister fritt ska både rapportera och granska makten samt att forskningen ska vara fri från påtryckningar, hot och trakasserier är en förutsättning för en fungerande demokrati. Det är dels för att vi medborgare ska få kunskap, dels för att vi ska kunna utkräva ansvar och bygga våra beslut på fakta och vetenskaplig grund. Där är det oerhört centralt att det finns ett pågående arbete som bygger på hur det faktiskt ser ut. Därför är arbetet med att motverka hat och hot mot journalister oerhört viktigt.

Det togs fram en handlingsplan 2017; Till det fria ordets försvar. Den var bra, och den har lagt grunden för det arbete som regeringen nu gör i frågorna. Vi har i dag ökat det straffrättsliga skyddet, bidragit via kunskapsunderlag om utsattheten för de olika yrkesgrupperna och instiftat en stödfunktion för dem som utsätts. Det är några steg på vägen, men arbetet är långt ifrån slut, och det kommer alltid att finnas mer att göra i frågan.

Som jag nämnde i min inledning presenterade jag tillsammans med justitieministern innan sommaren dels nya insatser för att stärka skyddet för journalister, dels uppdraget som Mediemyndigheten har fått att följa frågan om journalisters säkerhet och dels medel till Brottsofferjouren för att bygga upp en nationell kontaktpunkt. Vi har också gemensamt haft rundabordsamtal med delar av branschen för att förstå hur problemen och frågorna ser ut och vad som mer behöver göras.

Det här är ett arbete som vi tyvärr inte kommer att kunna säga slutar vid en viss punkt, utan det här är ett arbete som är ett resultat av ett samhällsklimat. Därför är det viktigt att hela tiden följa utvecklingen och föra ett samtal med branschen och yrkeskåreerna för att ligga rätt i åtgärderna och de insatser som behövs från politiken för att fortsätta att stärka demokratin och möjligheten för dessa yrkeskåreer att göra sitt oerhört viktiga arbete.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om skydd för journalister och medieredaktioner (se bl.a. bet. 2015/16:KU18, bet. 2017/18:KU31, bet. 2018/19:KU29, bet. 2019/20:KU14 och bet. 2021/22:KU33). Även under riksmötet 2022/23 behandlade utskottet liknande motionsyrkanden. I sitt ställningstagande uttalade utskottet då följande (bet. 2022/23:KU27):

Som utskottet tidigare har framhållit är det inte acceptabelt i en demokrati att journalister och medieredaktioner utsätts för hot och trakasserier. Likaså är hot mot andra opinionsbildare, såsom förtroendevalda och konstnärer, oacceptabelt.

Utskottet noterar de åtgärder som regeringen har vidtagit, däribland utredningen som ledde fram till lagrådsremissen Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner. I lagrådsremissen

föreslår regeringen bl.a. att det ska införas en särskild straffskärpningsgrund för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

Utskottet noterar även det arbete som för närvarande pågår inom EU för att stärka skyddet för journalister och medieredaktioner.

Mot bakgrund av det arbete som bedrivs, de åtgärder som redan har vidtagits och det arbete som pågår inom Regeringskansliet och inom EU är utskottet inte berett att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. De avstyrks därmed.

I betänkandet lämnades fyra reservationer (S, C och MP).

Efter förenklad beredning avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden våren 2024 (bet. 2023/24:KU9).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare har framhållit är det inte acceptabelt i en demokrati att journalister och medieredaktioner utsätts för hot och trakasserier. Likaså är hot mot andra opinionsbildare, såsom förtroendevalda och kulturarbetare, oacceptabelt.

Utskottet noterar det arbete som pågår och de åtgärder som har vidtagits på detta område, bl.a. förslaget om stärkt skydd för vissa förtroendevalda och den särskilda straffskärpningsgrund som trädde i kraft 2023 för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

Utskottet noterar även det arbete som pågår och de åtgärder som har vidtagits inom EU för att stärka skyddet för journalister och medieredaktioner.

Mot bakgrund av de åtgärder som redan har vidtagits och det arbete som pågår såväl nationellt som inom EU är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. De avstyrks därmed.

Översyn av brottet hets mot folkgrupp i grundlagarna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av brottet hets mot folkgrupp i grundlagarna.

Motionen

I motion 2024/25:2590 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga en översyn av reglerna om hets mot folkgrupp i grundlagarna. Motionärerna anför att gränsen för vilka uttalanden som anses utgöra hets mot folkgrupp och vilka som är tillåtna inom ramen för en kritisk diskussion på bl.a. sociala medier är vag och har förändrats över tid. Enligt motionärerna finns det anledning att överväga

att göra en ny övergripande översyn och uppdatering av lagreglerna om hets mot folkgrupp för att anpassa dem till dagens samhälle och samhällsdebatt, samt för att kodifiera rådande rättspraxis.

Gällande rätt

Reglering i brottsbalken

Enligt 16 kap. 8 § första stycket brottsbalken (BrB) döms för hets mot folkgrupp den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp, en annan sådan grupp av personer eller en enskild i någon av dessa grupper med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

För hets mot folkgrupp döms också den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar ett brott som utgör eller motsvarar folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott enligt ett avgörande som har meddelats av en svensk domstol eller av en erkänd internationell domstol för brott mot folkrätten och som fått laga kraft, om gärningen är ägnad att uppmana till våld mot, hota eller uttrycka missaktning för en sådan grupp eller enskild som avses i första stycket (16 kap. 8 § andra stycket BrB).

Straffet för hets mot folkgrupp är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter. För grovt brott är straffet fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet.

Reglering i grundlagarna och Europakonventionen

I 1 kap. 1 § regeringsformen (RF) framhålls att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning. Ytrandefriheten är garanterad genom 2 kap. 1 § RF. Enligt denna bestämmelse är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad ytrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Begränsningar i ytrandefriheten får enligt 2 kap. 21 § RF göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

Ytrandefriheten skyddas även av artikel 10 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Av artikeln framgår att utövandet av ytrandefriheten får underkastas begränsningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till bl.a. den

allmänna säkerheten, förebyggandet av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller annans goda namn och rykte eller rättigheter. Av 2 kap. 19 § RF framgår att en lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

I fråga om tryckfriheten och motsvarande frihet att yttra sig i radio, tv eller vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar gäller tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen innehåller ett detaljerat skyddssystem för tryck- och yttrandefriheten. Systemet vilar på ett antal grundprinciper som syftar till att ge ett särskilt starkt skydd för tryckta skrifter och vissa andra medieformer.

Sålunda är tryckfrihetsförordningen respektive yttrandefrihetsgrundlagen bl.a. exklusiva straff- och processlagar på tryck- respektive yttrandefrihetens område (1 kap. 9 § TF och 1 kap. 14 § YGL). För att en gärning som begås i ett grundlagsskyddat medium ska anses som ett brott krävs alltså att ett straffrättsligt ansvar för gärningen föreskrivs i någon av mediegrundlagarna.

I 7 kap. TF finns en uttömmande uppräkningslista av de gärningar som kan utgöra tryckfrihetsbrott om de begås i en tryckt skrift och är straffbara enligt lag (7 kap. 1 § TF). Genom en hänvisning i yttrandefrihetsgrundlagen ska tryckfrihetsbrotten anses som yttrandefrihetsbrott om de begås i en framställning som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen och är straffbara enligt lag (5 kap. 1 § YGL). Av bestämmelserna följer att bl.a. hets mot folkgrupp är straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott om det begås i grundlagsskyddade medier (7 kap. 6 § TF och 5 kap. 1 § YGL).

Enligt 7 kap. 6 § TF anses som tryckfrihetsbrott hets mot folkgrupp som innebär att någon hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

För alla tryck- och yttrandefrihetsbrott gäller att de är straffbara endast om det råder dubbel kriminalisering eller s.k. dubbel täckning. Med det menas att det för straffbarhet krävs att gärningen anges som straffbar både i grundlagarna och i vanlig lag, dvs. i brottsbalken. En utvidgning av straffansvaret för t.ex. hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB får därför inte omedelbart tryck- eller yttrandefrihetsrättsligt genomslag, eftersom den motsvarande regeln i 7 kap. 6 § TF – till vilken yttrandefrihetsgrundlagen hänvisar – innehåller en egen brottsbeskrivning. En avkriminalisering eller inskränkning av regleringen i brottsbalken får däremot direkt tryck- och yttrandefrihetsrättsligt genomslag. Det straffbara området för tryck- och yttrandefrihetsbrott kan alltså inskränkas men inte utvidgas utan ändring i grundlagarna. Den avsedda konsekvensen av principen om dubbel kriminalisering är att det ska vara svårare att inskränka tryck- och yttrandefriheten än att utvidga den.

Vidare finns det en särskild rättegångsordning för mål om tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Justitiekanslern är ensam åklagare i dessa mål. Målen

prövas som huvudregel genom en juryrättegång där ett friande utslag från juryn, till skillnad från ett fällande, inte kan ändras av rättsens juristdomare eller i högre rätt. När det gäller påföljd för tryck- och yttrandefrihetsbrott hänvisar grundlagarna till brottsbalken.

Ett annat särdrag i grundlagarna är principen om ensamansvar. Den innebär att endast en av de oftast många personer som deltagit i tillkomsten av en grundlagsskyddad framställning bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i framställningen och att andra medverkande alltså är fria från ansvar. När det t.ex. gäller tryckta skrifter som är periodiska är det i första hand den ansvariga utgivaren som ska hållas ansvarig. Detsamma gäller publiceringar i program i radio och tv.

Tidigare utredning

Bestämmelserna om hets mot folkgrupp har tidigare varit föremål för översyn och revidering, se t.ex. proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m. och proposition 2017/18:59 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner.

Pågående arbete

En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp

Regeringen beslutade den 20 oktober 2021 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för offentligt urskuldande, förnekande eller flagrant förringande av bl.a. folkmord (dir. 2021:87). Genom tilläggsdirektiv utvidgades kommitténs uppdrag till att omfatta också frågan om bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB uttryckligen bör omfatta dels gärningar som består i uppmaning till våld, dels gärningar som avser enskilda individer i sådana grupper som skyddas av bestämmelsen (dir. 2022:55).

Uppdraget hade sin bakgrund i rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen samt ett överträdelseärende som EU-kommissionen inlett mot Sverige med anledning av Sveriges genomförande av rambeslutet.

Utredningen, som antog namnet Kommittén om kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott, överlämnade i april 2023 betänkandet *En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp* (SOU 2023:17) till regeringen.

I mars 2024 överlämnade regeringen proposition 2023/24:93 *En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp* till riksdagen. I propositionen föreslog regeringen att bestämmelserna om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken förtydligas och att tillämpningsområdet utvidgas i viss mån på så sätt att

- förnekelse av Förintelsen och vissa andra internationella brott uttryckligen kriminaliseras
- det av lagtexten tydligt framgår att regleringen omfattar uppmaning till våld
- enskilda personer i de skyddade grupperna ges skydd och därigenom målsägandestatus och rätt till skadestånd.

Lagändringarna föreslogs träda i kraft den 1 juli 2024 i brottsbalken och den 1 januari 2027 i tryckfrihetsförordningen.

Propositionen behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU22 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp. Utskottet ställde sig sammantaget bakom de överväganden som regeringen redovisade i propositionen och föreslog att riksdagen skulle anta regeringens förslag till ändring i brottsbalken. Vidare konstaterade utskottet att beslut att ändra grundlag fattas genom två likalydande beslut. Genom det första beslutet antas grundlagsförslaget som vilande. Det andra beslutet får inte fattas tidigare än att det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och den nyvalda riksdagen har samlats (8 kap. 14 § RF). Utskottet föreslog att riksdagen som vilande skulle anta regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

I betänkandet lämnades en reservation (SD).

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottsmajoritetens förslag (rskr. 2023/24:194).

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare, senast riksmötet 2023/24, avstyrkt motionsyrkanden om en översyn av lagreglerna om hets mot folkgrupp (bet. 2019/20:KU14 och bet. 2023/24:KU9). Vid sin senaste behandling konstaterade utskottet att bestämmelserna om hets mot folkgrupp förhållandevis nyligen hade varit föremål för en revidering. Vidare anförde utskottet att det inom Regeringskansliet pågick beredning av utredningsbetänkanden som avsåg bestämmelserna om hets mot folkgrupp och att utskottet inte ville föregripa resultatet av denna beredning. Utskottet fann inte skäl att ta initiativ till en översyn av bestämmelserna om hets mot folkgrupp.

Utskottets ställningstagande

Bestämmelserna om hets mot folkgrupp har nyligen varit föremål för en revidering och det finns ett vilande grundlagsförslag om ändring i bestämmelsen om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen. Utskottet finner inte skäl till att ta initiativ till en ny översyn. Motionsyrkandet avstyrks.

Granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att inrätta en granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag.

Jämför reservation 7 (C).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:3162 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om en säkerhetspolitisk granskningsfunktion också för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag. Motionärerna beklagar att regeringen valt att utesluta just mediesektorn från granskning, trots att flera stora medieaktörer ställer sig bakom en sådan granskning vid utländska direktinvesteringar.

Gällande rätt m.m.

Grundlagarna och Europakonventionen

Enligt regeringsformen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Yttrandefriheten är inte absolut utan får begränsas genom lag för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Yttrandefriheten får begränsas med hänsyn till bl.a. rikets säkerhet samt allmän ordning och säkerhet.

Yttrandefriheten genom tryckta skrifter och medier regleras närmare i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa grundlagar syftar bl.a. till att säkerställa ett fritt meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning. Inga andra begränsningar i tryck- och yttrandefriheten får göras än de som följer av grundlagarna. Ytterligare begränsningar förutsätter grundlagsändringar.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen vilar på vissa grundprinciper. En av dessa är etableringsfriheten. Den innebär att det står var och en fritt att inleda och driva verksamhet för spridning av information till allmänheten i de former som skyddas av grundlagarna. Det får inte ställas upp något krav på tillstånd för verksamheten, och möjligheten att driva verksamheten får inte begränsas av villkor som inte har stöd i grundlagarna. På tryckfrihetens område innebär detta att varje fysisk och juridisk person har rätt att trycka och sprida tryckta skrifter (4 kap. 1 § och 6 kap. 1 § TF). I princip alla led i framställningen och spridningen av grundlagsskyddade medier omfattas. När det gäller etableringsfriheten på yttrandefrihetsgrundlagens område skiljer grundlagen mellan sändningar genom tråd och sändningar på

annat sätt. För sändningar genom tråd råder etableringsfrihet, om än inte helt oinskränkt, medan rätten att sända program på annat sätt får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända (3 kap. 1–3 §§ YGL). Sådana föreskrifter finns i radio- och tv-lagen (2010:696).

Utgångspunkten för fri- och rättighetsskyddet i 2 kap. RF är att det gäller för var och en. Förutom svenska medborgare tillerkänns alltså även andra personer här i riket ett betydande skydd. Till sin omfattning är detta skydd, med några få undantag, identiskt med det skydd som svenska medborgare har. Skillnaden är att grundlagsskyddet är svagare än för svenska medborgare genom att flera av fri- och rättigheterna, bl.a. yttrandefriheten och informationsfriheten, kan begränsas genom särskilda föreskrifter i lag (2 kap. 25 § RF).

Enligt principen om näringsfrihet i 2 kap. 17 § RF får begränsningar i rätten att driva en näring eller utöva ett yrke införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag.

Enligt både tryckfrihetsförordningen (14 kap. 5 §) och yttrandefrihetsgrundlagen (12 kap. 3 §) är det möjligt att genom lag särskilt begränsa yttrandefriheten för andra än svenska medborgare och svenska juridiska personer. En sådan begränsning finns i 2 kap. 1 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Bestämmelsen innebär att bara sådana utlänningar som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller har sin hemvist i Sverige och sådana utländska juridiska personer som har etablerats inom EES och har sitt säte, huvudkontor eller huvudsakliga verksamhetsställe inom detta område får äga en periodisk skrift som trycks i Sverige.

I sammanhanget finns det även skäl att nämna artikel 10 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt denna artikel ska var och en ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan en offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Utövandet av yttrandefriheten får dock underkastas sådana formföreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till vissa angivna intressen, bl.a. statens säkerhet, den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten och till förebyggande av oordning eller brott.

Radio- och tv-lagen

I 2 kap. 1 § radio- och tv-lagen finns bestämmelser som innebär att leverantörer av medietjänster ska se till att mottagare av deras tjänster alltid och på ett enkelt sätt ska ha tillgång till namnet på leverantören av medietjänsten, adressen där leverantören är etablerad, uppgifter om

leverantören (däribland e-postadress och webbplats) och behörig tillsynsmyndighet samt uppgifter om vem som är leverantörens ägare och om leverantörens ägarstruktur samt, i förekommande fall, ägarens organisationsnummer. Om en leverantör av medietjänster inte lämnar den information om ägarförhållanden som föreskrivs i 2 kap. 1 § andra stycket 5, får Mediemyndigheten besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att bestämmelsen ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite (17 kap. 3 a §).

Det krävs tillstånd enligt radio- och tv-lagen för att sända tv och sökbar text-tv i marknätet. Reglerna om tillstånd för tv-sändningar finns i 4 kap. i lagen. Regeringen ger tillstånd att sända tv och sökbar text-tv om sändningsverksamheten finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst (4 kap. 3 §). Mediemyndigheten ger tillstånd i övriga fall.

Bestämmelser om tillstånd för att sända ljudradio finns i 10–13 kap. radio- och tv-lagen. Regeringen meddelar tillstånd att sända ljudradio om sändningsverksamheten finansieras med public service-avgift. Regeringen meddelar även tillstånd att sända ljudradio till utlandet. Om det finns särskilda skäl, får regeringen därutöver ge tillstånd att sända ljudradio i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller kommersiell radio (11 kap. 1 §). Mediemyndigheten ger tillstånd att sända närradio och kommersiell radio och tillfälliga tillstånd att sända ljudradio (11 kap. 1 § tredje stycket, 12 kap. 1 § och 13 kap. 1 §).

Regler om återkallelse av tillstånd finns i 18 kap. radio- och tv-lagen. Av bestämmelserna framgår i vilka situationer ett tillstånd att sända radio eller tv får återkallas. Återkallelse får t.ex. ske om tillståndshavaren väsentligt brutit mot vissa angivna bestämmelser eller om vissa angivna tillståndsvillkor åsidosatts på ett väsentligt sätt. Olika grunder för återkallelse gäller beroende på om tillståndet att sända gäller för tv, sökbar text-tv, ljudradio med tillstånd av regeringen, närradio eller kommersiell radio. Det finns inte någon möjlighet att återkalla ett tillstånd på grund av att tillståndshavaren bedriver sändningar vars innehåll utgör en fara för Sveriges säkerhet (prop. 2019/20:168 s. 166).

Det finns inte någon tillståndsplikt för satellitsändningar av radio, tv eller sökbar text-tv. Leverantörer av dessa medietjänster som omfattas av radio- och tv-lagen är dock skyldiga att göra en anmälan för registrering till Mediemyndigheten (2 kap. 2 §).

Lag om granskning av utländska direktinvesteringar

Lagen (2023:560) om granskning av utländska direktinvesteringar infördes 2023 (prop. 2022/23:116, bet. 2022/23:JuU32, rskr. 2023/24:3). Syftet med lagen är att hindra utländska direktinvesteringar i svensk skyddsvärd verksamhet som kan inverka skadligt på Sveriges säkerhet eller på allmän ordning eller allmän säkerhet i Sverige. Granskningssystemet omfattar

investeringar i företag som bedriver skyddsvärd verksamhet, bl.a. i form av samhällsviktig verksamhet.

Regeringen bedömde att granskningssystemet inte skulle omfatta investeringar i medieföretag (prop. 2022/23:116 s. 46 f.). Regeringen konstaterade att det finns risk för att främmande makt försöker påverka beslut, uppfattningar och beteenden hos olika aktörer i Sverige genom att sprida vilseledande eller oriktig information via olika typer av medier. Vidare anförde regeringen att utvecklingen på medieområdet med bl.a. ökande ägarkoncentrationer i medieföretag och det faktum att medier allt oftare används som plattformar för desinformationskampanjer gör att utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag skulle kunna medföra risker för Sveriges säkerhet eller för allmän ordning eller allmän säkerhet i Sverige. Enligt regeringen skulle dessa omständigheter kunna tala för att granskningssystemet borde omfatta investeringar i vissa medieföretag. Samtidigt var det på grund av den grundlagsreglerade etableringsfriheten inte möjligt att begränsa svenska medborgares eller svenska juridiska personers möjlighet att investera i medieföretag utan grundlagsändringar. För att inkludera medieföretag i granskningssystemet utan sådana grundlagsändringar skulle det enligt regeringen krävas ett undantag i lagen som skulle innebära att en investering som gjordes av en svensk medborgare eller av en svensk juridisk person i ett medieföretag skulle undantas från anmälningssplikten. Enligt regeringen skulle ett sådant undantag kunna innebära ett incitament för främmande makt att investera i medieföretag via svenska fysiska eller juridiska personer och därigenom kringgå granskningssystemet på ett enkelt sätt. Undantaget skulle därmed riskera att motverka syftet med att låta utländska investeringar i medieföretag vara anmälningsspliktiga. Att helt undanta svenska investeringar skulle också kunna anses strida mot EU-rätten då det skulle kunna utgöra diskriminering mot andra unionsinterna investerare. Regeringen bedömde därmed att det inte borde föreslås en reglering för att inkludera investeringar i medieföretag i granskningssystemet.

Justitieutskottet avstyrkte motionsyrkanden som lämnades in med anledning av propositionen. Utskottet uttalade bl.a. när det gällde ett motionsyrkande om att inkludera direktinvesteringar i svenska mediebolag i granskningssystemet att utskottet delade regeringens bedömning att det inte är möjligt att på ett bra sätt innefatta denna typ av investeringar. Utskottet pekade också på att lagstiftning inte är den enda möjligheten att skydda samhället och stärka dess förmåga att upptäcka, möta och förebygga påverkanskampanjer och desinformation.

Pågående arbete m.m.

Sveriges säkerhet i etern (SOU 2023:63)

Utredningens uppdrag och pågående beredning

En utredning har haft i uppdrag att föreslå regler för ingripanden med hänsyn till Sveriges säkerhet mot sändningar av radio, tv och sökbar text-tv över satellit samt mot sändningar av radio, tv och sökbar text-tv som det krävs tillstånd för av Myndigheten för press, radio och tv (sedan den 1 januari 2024 Mediemyndigheten), samtidigt som yttrande- och informationsfriheterna värnas (dir. 2022:81 och dir. 2023:39). För de senare sändningsslagen har det ingått i uppdraget att analysera och föreslå om och i sådant fall när sådana tillstånd ska kunna återkallas på grund av yttrandefrihetsbrott.

När det gäller satellitsändningar av radio, tv och sökbar text-tv har utredningens uppdrag innefattat sändningar inom svensk jurisdiktion, sändningar inom en annan EES-stats jurisdiktion samt sändningar som kommer från tredjeland. Vidare har utredningen haft i uppdrag att föreslå regler för förfarandet vid ingripanden.

Utredningen har slutligen haft till uppgift att översiktligt kartlägga vilka möjligheter som finns inom andra EES-stater att ingripa mot satellitsändningar av radio och tv med hänsyn till allmän ordning och säkerhet.

Utredningen lämnade sitt betänkande Sveriges säkerhet i etern (SOU 2023:63) i oktober 2023. Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Ett urval av förslagen i betänkandet redovisas under särskilda rubriker nedan.

Tillståndsplikt för satellitsändningar

Utredningen har övervägt olika alternativ för ingripanden mot satellit-sändningar med hänsyn till Sveriges säkerhet. Utredningen anser att ett stärkt skydd för Sveriges säkerhet bör åstadkommas genom att det införs tillståndsplikt för satellitsändningar av radio, tv och sökbar text-tv. Därigenom blir reglerna för olika slags etersändningar mer enhetliga. Det blir därmed enklare att införa enhetliga regler till skydd för Sveriges säkerhet för sådana sändningar.

Utredningens förslag innebär att satellitsändningar av radio, tv och sökbar text-tv i stora drag inordnas under det system med tillstånd som i dag gäller för marksändningar där Mediemyndigheten är tillståndsmyndighet. Tillståndsplikten föreslås gälla för tv-sändningar som förmedlas genom satellitupplänk belägen i Sverige eller satellitkapacitet som tillhör Sverige, om tv-sändningen kan tas emot i någon EES-stat. Kravet på tillstånd för att få sända tv över satellit föreslås gälla även för leverantörer av audiovisuella medietjänster som står under en annan EES-stats jurisdiktion. När det gäller satellitsändningar av text-tv som inte åtföljer en tv-sändning och radio föreslås att tillstånd ska gälla för sådana sändningar som kan tas emot i Sverige, om den som bedriver

sändningsverksamheten har sin hemvist i Sverige eller sändningen till satellit sker från en sändare här i landet.

Tillstånd ska kunna förenas med villkor. På motsvarande sätt som gäller för tv-sändningar i marknätet ska dock programrelaterade regler och villkor inte gälla för tv-sändningar över satellit från leverantörer av medietjänster som står under en annan EES-stats jurisdiktion.

Återkallelse av sändningstillstånd

Utredningen föreslår att tillstånd att sända radio, tv eller sökbar text-tv över satellit, i likhet med vad som gäller för tillstånd att sända tv eller sökbar text-tv i marknätet, bör få återkallas om tillståndshavaren väsentligen brutit mot bestämmelser som anges i 18 kap. 2 § första stycket 1 radio- och tv-lagen eller väsentligen åsidosatt tillståndsvillkor. Vid programrelaterade överträdelse som handlar om missbruk av yttrandefriheten föreslår utredningen att frågan om återkallelse prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern. I övriga fall föreslås att frågan om återkallelse prövas av Mediemyndigheten.

Vidare anser utredningen att vissa yttrandefrihetsbrott är av sådant allvarligt slag att de i syfte att stärka skyddet för Sveriges säkerhet bör kunna leda till återkallelse av tillstånd som beviljats av Myndigheten för press, radio och tv (sedan den 1 januari 2024 Mediemyndigheten) för radiosändningar över satellit samt sändningar av tv och sökbar text-tv. Det gäller t.ex. yttrandefrihetsbrotten uppvigling, krigsanstiftan, spioneri, utlandsspioneri och obehörig befattning med hemlig uppgift.

Utredningen anser även att det bör införas en ny återkallelsegrund för vissa satellitsändningar. Utredningen föreslår därför att det införs en möjlighet att återkalla tillstånd för den leverantör av medietjänster som väsentligt brutit mot bestämmelsen i 5 kap. 14 § radio- och tv-lagen om att programmen inte får ha ett innehåll som uppmanar till terroristbrott, våld eller hat och som avses i bestämmelserna om olaga hot, uppvigling eller hets mot folkgrupp i brottsbalken eller i bestämmelsen om offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet i terroristbrottslagen (2022:666).

Enligt utredningen bör det även införas en regel om hinder mot att få ett nytt satellitsändningstillstånd efter en återkallelse.

Tidigare riksdagsbehandling

Under riksmötet 2021/22 avstyrkte utskottet motioner om att inrätta en granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag (bet. 2021/22:KU33). I sitt ställningstagande framhöll utskottet inledningsvis vikten av att ta allvarligt på de utmaningar som en förändrad mediemarknad innefattar och de risker och hot som påverkanskampanjer och propaganda innebär, samtidigt som den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten värnas. Utskottet noterade att möjligheten att återkalla tillstånd att sända radio och tv med hänsyn till Sveriges säkerhet då bereddes inom Regeringskansliet och att regeringen hade beslutat om en lagrådsremiss som behandlade frågan

om ökad tillgång till information om ägarförhållanden hos leverantörer av medietjänster. Även frågan om huruvida medieföretag bör omfattas av ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar var föremål för beredning inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av det arbete som bedrevs inom Regeringskansliet och en lagrådsremiss som regeringen hade fattat beslut om var utskottet inte berett att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna, och de avstyrktes därmed.

Utskottet avstyrkte motioner om att inrätta en granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag även under riksmötet 2022/23 (bet. 2022/23:KU27). I sitt ställningstagande framhöll utskottet, liksom tidigare, vikten av att ta allvarligt på de utmaningar som en förändrad mediemarknad innefattar och de risker och hot som påverkanskampanjer och propaganda innebär, samtidigt som den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten värnas. Utskottet noterade att det nyligen hade genomförts författningsändringar som syftade till att öka insynen i ägandet av radio- och tv-företag. Vidare noterade utskottet att en utredning bl.a. hade övervägt frågan om huruvida medieföretag borde omfattas av ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar samt hur granskningssystemets tillämpningsområde skulle kunna avgränsas när det gäller medieföretag. Utskottet noterade att utredningens förslag bereddes inom Regeringskansliet. Utskottet ville inte föregripa resultatet av beredningen och avstyrkte därför motionsyrkandena.

Under riksmötet 2023/24 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande. Utskottet hänvisade till sina tidigare uttalanden och noterade att frågan om att inkludera utländska direktinvesteringar i svenska mediebolag i granskningssystemet nyligen hade övervägts i ett lagstiftningsärende. Utskottet var därför inte berett att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet, som därmed avstyrktes. I betänkandet lämnades en reservation (C).

Utskottets ställningstagande

Liksom tidigare framhåller utskottet vikten av att ta allvarligt på de utmaningar som en förändrad mediemarknad innefattar och de risker och hot som påverkanskampanjer och propaganda innebär, samtidigt som den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten värnas. Utskottet noterar att det har vidtagits åtgärder för att öka transparensen vid utländska direktinvesteringar och att en utredning nyligen har haft i uppdrag att överväga frågor om ingripanden mot satellitsändningar. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet noterar vidare att lagen om granskning av utländska direktinvesteringar infördes 2023 och att frågan om att inkludera utländska direktinvesteringar i svenska mediebolag i granskningssystemet övervägdes i det lagstiftningsärendet.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet, som därmed avstyrks.

Begränsa spridning av pornografi och skildringar av grovt våld

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. begränsa spridningen av pornografi och skildringar av grovt våld.

Jämför reservation 8 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 93 begärs ett tillkännagivande om ett förbättrat skydd för barn mot sexuellt våld och utsatthet i digitala miljöer. Motionärerna konstaterar att barn tillbringar en allt större del av sin tid på internet, vilket ökar risken för att utsättas för grooming eller att dras in i sexuell exploatering via sociala medier och andra plattformar. Den snabbt ökande AI-utvecklingen innebär enligt motionärerna nya risker för flickor att utnyttjas för sexuell exploatering och i pornografiska syften. Motionärerna anser att sociala medier-företagen bör ta ett mycket större ansvar för sina plattformar och att det bör fortsatt utredas hur skyddet för barn på internet kan förbättras och lagstiftningen uppdateras i takt med teknikutvecklingen.

I motion 2024/25:351 av Ida Ekeroth Clausson (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att begränsa barns tillgång till pornografi genom att införa åldersverifiering på pornografiska sidor på internet. I yrkande 3 i samma motion begärs ett tillkännagivande om att verka för att sociala medier-företag tar ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar.

I motion 2024/25:1538 av Marléne Lund Kopparklint (M) begärs ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att kunna införa identifieringskrav på icke-kommersiella plattformar med pornografiskt och våldsamt innehåll samt möjligheten för internetleverantörer att blockera sajter som inte uppfyller kraven.

I motion 2024/25:2483 av Helena Vilhelmsson (C) yrkande 1 efterfrågas ett tillkännagivande om att regeringen ska arbeta mer aktivt för att begränsa spridningen av våldsamt pornografiskt material på nätet för att värna barns och ungas hälsa. I yrkande 2 i samma motion begärs ett tillkännagivande om att myndigheterna bör ges tillräckliga resurser för att kunna kontrollera om reglerna i den s.k. DSA-förordningens efterlevs. Motionären hänvisar till DSA-förordningens regler om bl.a. hantering av olagligt innehåll och kravet på att vissa plattformar ska införa åtgärder för att säkerställa en hög nivå av

integritet, säkerhet och trygghet för minderåriga. Enligt motionären behöver den nationella tillsynsmyndigheten tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sitt tillsynsuppdrag.

Gällande rätt

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen

En grundläggande princip i svensk tryck- och yttrandefrihetslagstiftning är förbudet mot censur och andra hindrande åtgärder. Enligt 1 kap. 8 § TF och 1 kap. 11 § YGL får inte myndigheter eller andra allmänna organ förhandsgranska yttranden i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. I tryckfrihetsförordningen är censurförbudet absolut. I yttrandefrihetsgrundlagen finns det ett undantag som innebär att det i lag får meddelas föreskrifter om s.k. biografcensur. Det är inte heller tillåtet för myndigheter eller andra allmänna organ att på grund av innehållet i en skrift eller ett medium som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen förbjuda eller hindra offentliggörande eller spridning bland allmänheten av skriften eller mediet om åtgärden inte har stöd i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

Enligt 3 kap. 1 § YGL råder etableringsfrihet för sändningar av program genom tråd. Etableringsfriheten hindrar dock inte att det i lag bl.a. meddelas föreskrifter om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp (3 kap. 2 § 6 YGL). Sådana bestämmelser finns i radio- och tv-lagen (2010:696).

Enligt 3 kap. 3 § YGL får rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Även sådana bestämmelser finns i radio- och tv-lagen. Enligt 3 kap. 6 § YGL avgör den som sänder program självständigt vad som ska förekomma i programmen.

Enligt 1 kap. 14 § TF och 1 kap. 21 § YGL är dessa grundlagar inte tillämpliga på pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. Barnpornografi undantas därmed helt från grundlagsskyddet.

Även vissa former av spridning av pornografi är undantagna från tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde. Enligt 6 kap. 2 § TF gäller utan hinder av denna grundlag vad som föreskrivs i lag när någon

1. visar en pornografisk bild på eller vid en allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande på ett sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller utan föregående beställning sänder eller tillställer någon en sådan bild på annat sätt eller
2. bland barn och ungdom sprider en tryckt skrift som genom sitt innehåll kan verka förråande eller annars medföra annan allvarlig fara för de unga.

I 3 kap. 12 § första stycket YGL anges att bestämmelserna i grundlagen inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter om straff och särskild rättsverkan för den som

1. visar pornografiska bilder på eller vid allmän plats genom skyltning eller något liknande förfarande på ett sätt som kan väcka allmän anstöt
2. utan föregående beställning med post eller på annat sätt tillställer någon pornografiska bilder eller
3. bland barn och ungdomar sprider tekniska upptagningar som genom sitt innehåll kan verka förråande eller medföra annan allvarlig fara för de unga.

Enligt 7 kap. 7 § TF anses olaga våldsskildring som innebär att någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids vara ett tryckfrihetsbrott om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig (jfr 16 kap. 10 c § BrB). Gärningen ska anses som yttrandefrihetsbrott om den begås i ett program eller en teknisk upptagning och är straffbar enligt lag (5 kap. 1 § YGL). Som yttrandefrihetsbrott anses även en sådan olaga våldsskildring genom vilken någon genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att framställningen sprids (jfr 16 kap. 10 c § BrB). Detta gäller dock inte om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig (5 kap. 2 § YGL).

Radio- och tv-lagen

Enligt 5 kap. 2 § radio- och tv-lagen får program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte sändas i tv under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Sådana program får inte heller tillhandahållas i beställ-tv på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Enligt 5 kap. 3 § ska en leverantör av medietjänster som sänder eller tillhandahåller program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder varna för att sådant innehåll förekommer.

Enligt 16 kap. 1 § radio- och tv-lagen övervakar Justitiekanslern genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv eller tillhandahållits i beställ-tv innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 §. Enligt 16 kap. 2 § radio- och tv-lagen övervakar granskningsnämnden för radio och tv genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv eller ljudradio eller som har tillhandahållits i beställradio som finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst eller i beställ-tv står i överensstämmelse med radio- och tv-lagen och de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsterna. Om nämnden finner att en sändning eller ett tillhandahållande

innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 § ska nämnden göra en anmälan om detta till Justitiekanslern.

Av 17 kap. 13 § radio- och tv-lagen framgår att om någon vid upprepade tillfällen sänder eller tillhandahåller program med våldsskildringar eller med pornografiska bilder i tv på tider och sätt som avses i 5 kap. 2 §, får Justitiekanslern förelägga denne att inte på nytt sända eller tillhandahålla sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Radio- och tv-lagen innehåller även bestämmelser som riktar sig till tillhandahållare av videodelningsplattformar. I lagen definieras en videodelningsplattform som en tjänst där tjänsten eller en väsentlig funktion i den som huvudsakligt syfte har att, med hjälp av elektroniska kommunikationsnät i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahålla allmänheten användargenererade videor eller tv-program som leverantören av tjänsten organiserar men inte har redaktionellt ansvar för (3 kap. 1 § 23 radio- och tv-lagen). En videodelningsplattform kan således beskrivas som en tjänst där audiovisuellt innehåll, dvs. rörlig bild med eller utan ljud, laddas upp av användare av tjänsten och tillhandahålls allmänheten. Ett exempel på en videodelningsplattform är Youtube. Bestämmelserna i radio- och tv-lagen tillämpas emellertid endast på videodelningsplattformar om leverantören av plattformen är etablerad i Sverige (1 kap. 3 a § radio- och tv-lagen).

Närmare bestämmelser om videodelningsplattformar finns i 9 a kap. radio- och tv-lagen. Regleringen innebär bl.a. att en leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder så att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte tillhandahålls på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dessa, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt (1 §). Vidare ska en leverantör av en videodelningsplattform, enligt 3 §, vidta lämpliga åtgärder för att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden på plattformen inte har ett innehåll som avses i bestämmelserna om

1. olaga hot i 4 kap. 5 § BrB
2. uppvigling i 16 kap. 5 § BrB
3. hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB
4. barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § BrB
5. olaga våldsskildring i 16 kap. 10 c § BrB eller
6. offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet i 7 § terroristbrottslagen (2022:666).

Mediemyndigheten utövar tillsyn och får besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa bestämmelserna om lämpliga åtgärder i 9 a kap. 1 och 3 §§ radio- och tv-lagen (16 kap. 3 § och 17 kap. 11 a § radio- och tv-lagen). Myndighetens förelägganden kan inte förenas med vite. På begäran av Mediemyndigheten

ska en leverantör av en videodelningsplattform lämna de upplysningar som behövs för tillsynen (16 kap. 9 a § radio- och tv-lagen).

Brottsbalken

Enligt 16 kap. 10 a § första stycket BrB döms för barnpornografibrott den som

1. skildrar barn i pornografisk bild
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder eller
5. innehar en sådan bild av ett barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till.

Straffet för barnpornografibrott är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är att anse som grovt, döms för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Enligt 16 kap. 10 c § BrB döms den som i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden eller bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig, för olaga våldsskildring till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som i rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring.

Enligt 16 kap. 11 § BrB döms den som på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande förevisar en pornografisk bild på ett sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt för otillåtet förfarande med pornografisk bild till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller den som med posten sänder eller på något annat sätt tillställer någon en pornografisk bild utan föregående beställning.

Den som bland barn eller ungdomar sprider en skrift, bild eller teknisk upptagning som genom sitt innehåll kan verka förråande eller medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran döms för förledande av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader (16 kap. 12 § BrB).

Förordningen om digitala tjänster samt kompletterande bestämmelser

I oktober 2022 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster), kallad DSA (Digital Services Act). Förordningen trädde i kraft den 16 november 2022. Vissa bestämmelser som inte kräver kompletterande

nationella bestämmelser började tillämpas samma datum. Övriga bestämmelser tillämpas sedan den 17 februari 2024.

Det övergripande syftet med DSA är enligt artikel 1 att bidra till en korrekt fungerande inre marknad för förmedlingstjänster. I DSA fastställs harmoniserade regler för en säker, förutsebar och förtroendeskapande onlinemiljö som främjar innovation. De grundläggande rättigheterna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan), däribland principen om yttrandefrihet och informationsfrihet samt principen om konsumentskydd, ska skyddas på ett effektivt sätt. Detta uppnås genom att DSA ställer särskilda krav på tillbörlig aktsamhet för specifika kategorier av leverantörer samt reglerar genomförande och kontroll av efterlevnaden av förordningen. En grundpelare i DSA är kraven på tillbörlig aktsamhet för tjänsteleverantörer, och det är i första hand de som ska hantera anmälningar och klagomål om innehåll från tjänstemottagare. De materiella reglerna i DSA avser inte förekomsten av olagligt innehåll i allmänhet eller någon generell skyldighet att avlägsna visst innehåll. Vad som utgör olagligt innehåll och vilken rättslig grund som finns att förelägga leverantörer av förmedlings-tjänster att vidta åtgärder mot eller att tillhandahålla viss specifik information om sådant olagligt innehåll framgår av dels unionsrätt (annan unionsrätt än DSA), dels varje medlemsstats nationella lagar.

Kompletterande bestämmelser till DSA har införts i svensk rätt genom

- lagen (2024:954) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster²⁰
- förordningen (2024:958) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster.

Enligt regelverket har tre myndigheter i olika avseenden tillsyn över att DSA följs: Post- och telestyrelsen, Konsumentverket och Mediemyndigheten. Mediemyndigheten ska utöva tillsyn över att bl.a. artikel 28.1 i DSA följs (6 § förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster). I artikeln föreskrivs att leverantörer av onlineplattformar som är tillgängliga för minderåriga ska på sina tjänster införa lämpliga och proportionella åtgärder för att säkerställa en hög nivå av integritet, säkerhet och trygghet för minderåriga.

Pågående arbete

Förslag till ändringsdirektiv om bekämpande av sexuell exploatering av barn m.m.

EU:s direktiv om bekämpande av sexuell exploatering av barn m.m.²¹ innehåller minimiregler om brottsrekvisit och påföljder när det gäller sexuella

²⁰ Prop. 2023/24:160, bet. 2024/25:NU7, rskr. 2024/25:20.

²¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU av den 13 december 2011 om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF.

övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografibrott. Det innehåller också bestämmelser som syftar till att stärka åtgärderna för att förebygga sådana brott och förbättra skyddet för brottsoffer. Direktivet är genomfört i svensk rätt.

I juli 2020 presenterade kommissionen en EU-strategi för en effektivare kamp mot sexuella övergrepp mot barn. En av de åtta åtgärder som lyfts fram i strategin är att kommissionen ska föreslå ändringar i direktivet om bekämpande av sexuell exploatering av barn m.m.

Den 6 februari 2024 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om ändring av direktivet om bekämpande av sexuell exploatering av barn m.m.²² Syftet är att säkerställa att sexuella övergrepp och utnyttjanden av barn på internet är kriminaliserat och att bättre förebygga och bekämpa sådana brott.

I förslaget föreslås utökade krav på den straffrättsliga regleringen; bl.a. ska brottet kontaktsökande med barn för sexuella ändamål utvidgas till att omfatta alla former av kontaktsökande online och det föreslås en samtyckesbaserad reglering avseende våldtäkt för barn som har uppnått åldern för sexuellt självbestämmande enligt nationell rätt. Det introduceras också ett antal nya brott, höjningar av lägsta tillåtna maximistraff för fysiska personer och miniminivåer för den övre gränsen på de böter som kan komma i fråga för juridiska personer. Ändringsdirektivet innehåller därutöver nya bestämmelser som rör anmälan av brott, förebyggande av brott och skydd för brottsoffer.

Förslaget bereds för närvarande inom EU.

Förslag till förordning om förebyggande och bekämpande av sexuella övergrepp mot barn

Kommissionen presenterade i maj 2022 ett förslag till förordning om förebyggande och bekämpande av sexuella övergrepp mot barn²³ (den s.k. CSAM-förordningen). Syftet med förslaget är att förebygga och bekämpa lagring och spridning av sexuellt övergreppsmaterial samt kontaktsökning med barn i sexuella syften (gromning) i elektroniska kommunikationer och digitala tjänster. Bland annat införs skyldigheter för värdtjänster och interpersonella kommunikationstjänster att genomföra riskbedömningar, vidta riskminimerande åtgärder samt rapportera sexuella övergrepp mot barn som de får kännedom om. Om det efter vidtagna åtgärder fortfarande bedöms finnas en signifikant eller förutsägbar risk för att tjänsten används för spridning eller lagring av övergreppsmaterial och tjänsten inte själv vidtagit åtgärder för att förhindra detta, ska en s.k. spårningsorder som sista åtgärd kunna riktas mot en kommunikations- eller lagringstjänst.

²² Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2011/93/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och brott som har samband med material med sexuella övergrepp mot barn samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF (COM(2024) 60).

²³ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn (COM(2022)209 final).

Förslaget innebär också att ett europeiskt centrum för att förebygga och motverka sexuella övergrepp mot barn (EU-centrumet) ska inrättas. EU-centrumet ska samordna, underlätta och stödja genomförandet av förordningen och särskilt i samband med tjänsteleverantörernas skyldigheter att upptäcka sexuella övergrepp mot barn online, rapportera det och ta bort det.

Förslaget bereds för närvarande inom EU.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner om pornografi och våldsskildringar (se bl.a. bet. 2000/01:KU9, bet. 2017/18:KU16, bet. 2018/19:KU29, bet. 2019/20:KU14, bet. 2021/22:KU33 och bet. 2022/23:KU27). Under riksmötet 2022/23 betonade utskottet, liksom tidigare, vikten av att samhället på olika sätt försöker motverka spridning av grova våldsskildringar och av pornografi, särskilt till barn och unga, men framhöll även att detta inte i första hand bör ske genom ytterligare inskränkningar av den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten. Utskottet avstyrkte motionerna.

Efter förenklad beredning avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden våren 2024 (bet. 2023/24:KU9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motioner om pornografi och våldsskildringar. Utskottet vill liksom tidigare betona vikten av att samhället på olika sätt försöker motverka spridning av grova våldsskildringar och av pornografi, särskilt till barn och unga, men vill även framhålla att detta inte i första hand bör ske genom ytterligare inskränkningar av den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten.

Utskottet konstaterar att det inom EU har vidtagits åtgärder för att motverka bl.a. sexuella övergrepp av barn på internet. Utskottet noterar särskilt förslaget till ändringsdirektiv om bekämpande av sexuell exploatering av barn och förslaget till förordning om förebyggande och bekämpande av sexuella övergrepp mot barn. Syftet med förslagen är att bl.a. förebygga och bekämpa kontaktsökning med barn i sexuella syften online. Förslagen förhandlas för närvarande inom EU.

Mot bakgrund av de åtgärder som har vidtagits och det arbete som pågår är utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. De avstyrks därmed.

Reklam riktad mot barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Sverige i EU ska verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra miniminivå i hela Europa.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att Sverige i EU ska verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra miniminivå i hela Europa. Motionärerna anför att enligt svensk lagstiftning ska barn under tolv år slippa reklam före och efter tv-program riktade till deras åldersgrupp. Enligt motionärerna gäller detta endast för tv-sändningar från Sverige, och många tv-kanaler använder plattformar utanför Sverige, där andra lagar gäller.

Gällande rätt

Yttrandefrihetsgrundlagen

Yttrandefrihetsgrundlagen reglerar skyddet för yttrandefrihet i ljudradio, tv och vissa liknande överföringar och offentliga uppspelningar ur en databas m.m.

En grundläggande princip i yttrandefrihetsgrundlagen är förbudet mot censur. Enligt 1 kap. 11 § YGL får inte myndigheter eller andra allmänna organ förhandsgranska yttranden i de medier som omfattas av grundlagen; dock får det i lag meddelas föreskrifter om s.k. biografcensur (jfr 1 kap. 12 § YGL). Det är inte heller tillåtet för myndigheter eller andra allmänna organ att på grund av innehållet i ett medium som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen förbjuda eller hindra offentliggörande eller spridning bland allmänheten av mediet om åtgärden inte har stöd i yttrandefrihetsgrundlagen.

En annan grundläggande princip i yttrandefrihetsgrundlagen är etableringsfriheten. Den innebär att det står var och en fritt att inleda och driva verksamhet för att sprida information till allmänheten i de former som skyddas av grundlagen. Det får inte ställas upp något krav på tillstånd för verksamheten, och möjligheten att driva verksamheten får inte begränsas av villkor som inte har stöd i grundlagen. När det gäller etableringsfriheten på yttrandefrihetsgrundlagens område skiljer grundlagen mellan sändningar genom tråd och sändningar på annat sätt. Enligt 3 kap. 1 § YGL råder etableringsfrihet för sändningar av program genom tråd (jfr 1 kap. 13 § andra meningen YGL).

Etableringsfriheten hindrar dock inte att det i lag bl.a. meddelas föreskrifter om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på

våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp (3 kap. 2 § YGL). Sådana bestämmelser finns i radio- och tv-lagen (2010:696). Sedan den 1 januari 2023 gäller även en delegationsbestämmelse i 3 kap. 2 § 7 YGL. Bestämmelsen innebär att villkor kan ställas för public service-företagens sändningar av program, men däremot inte krav på tillstånd att få sända (bet. 2021/22:KU14, rskr. 2021/22:283 och bet. 2022/23:KU6, rskr. 2022/23:10).

Begreppet program omfattar såväl radio och tv – linjär och på begäran – som textmässigt innehåll, t.ex. på en webbplats (jfr 1 kap. 4 § YGL). Enligt 3 kap. 3 § YGL får rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Även sådana bestämmelser finns i radio- och tv-lagen.

Enligt 3 kap. 6 § YGL avgör den som sänder program självständigt vad som ska förekomma i programmen. Bestämmelsen innebär att krav på innehållet i vad som sänds endast kan ställas genom lag eller genom sådana tillståndsvillkor som får förekomma.

Radio- och tv-lagen

Regler om reklam, annonser och produktplacering som riktar sig till barn finns i radio- och tv-lagen. I lagen föreskrivs i huvudsak följande.

Produktplacering i tv-sändningar eller i beställ-tv får inte förekomma i program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år (6 kap. 1 § 4).

I tv-sändning får bl.a. program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonsering (8 kap. 3 § första stycket). I beställ-tv får program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonsering (8 kap. 3 § andra stycket).

Enligt 8 kap. 7 § får reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv inte syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. I tv-sändningar och beställ-tv får reklam inte förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. I 8 kap. 8 § föreskrivs att det i reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv inte får förekomma personer eller figurer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

En leverantör av en videodelningsplattform får inte ingå eller främja avtal om produktplacering i användargenererade videor och tv-program om videon eller programmet huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år (9 a kap. 5 § 2). En leverantör av en videodelningsplattform får inte avbryta användargenererade videor eller tv-program för reklam om dessa videor eller program huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år (9 a kap. 9 § första stycket).

Leverantören får inte heller tillhandahålla reklam omedelbart före eller efter användargenererade videor eller tv-program eller en del av sådana videor eller program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år (9 a kap. 9 § andra stycket). En leverantör av en videodelningsplattform får inte före, under eller

efter användargenererade videor eller tv-program tillhandahålla reklam som syftar till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år (9 a kap. 10 §).

I 16 kap. 15 § 3 föreskrivs att om en mot Sverige helt eller huvudsakligen riktad medietjänst från en leverantör etablerad i en annan EES-stat strider mot bestämmelserna om bl.a. reklam och barn i 8 kap. 7 eller 8 § får en behörig myndighet i Sverige kontakta en behörig myndighet i den andra EES-staten för att uppmana leverantören att följa bestämmelserna.

Enligt 16 kap. 2 § första stycket radio- och tv-lagen övervakar granskningsnämnden för radio och tv genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv, sökbar text-tv eller ljudradio eller som har tillhandahållits i beställradio som finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst eller i beställ-tv står i överensstämmelse med radio- och tv-lagen och de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsterna. Nämnden har även tillsyn bl.a. över sådana krav på produktplacering, sponsring och reklam som gäller för videodelningsplattformar (16 kap. 2 § andra stycket).

Granskningsnämnden granskar program efter anmälningar från tv-tittare och radiolyssnare eller på eget initiativ. Beslut av granskningsnämnden kan vara friande, fällande eller friande med kritik. Följden av ett fällande beslut är beroende av vilken bestämmelse programbolaget har överträtt. Vid överträdelser av regler om innehållet får nämnden besluta att programbolaget ska offentliggöra beslutet på lämpligt sätt. Beslutet i ett granskningsärende ska sändas till den som ansvarar för sändningen. Nämnden kan också förelägga ett programföretag vid vite att följa bestämmelser om t.ex. sändningsbeteckning eller varning för våldsskildringar i tv. Om företaget inte följer ett vitesföreläggande kan nämnden ansöka hos förvaltningsrätten om att vitet ska dömas ut. Vid överträdelse av reglerna om otillbörligt gynnande, reklam och sponsring kan nämnden ansöka hos Förvaltningsrätten i Stockholm om att programföretaget ska betala en särskild avgift.

Granskningsnämnden har vidare i uppgift att årligen i efterhand, utifrån redovisningar från Sveriges Radio (SR), Sveriges Television Aktiebolag (SVT) och Sveriges Utbildningsradio Aktiebolag (UR), bedöma om public service-bolagen har uppfyllt sina uppdrag.

Stiftelsen Reklamombudsmannen

Internationella Handelskammaren tar bl.a. fram uppförandekoder inom affäretik och marknadsföring. Reglerna utgör ett viktigt underlag vid en bedömning av vad som är god marknadsföringssed. Enligt artikel 18 i Internationella Handelskammarens regler för reklam och marknads-kommunikation ställs det särskilda krav på marknadsföring som riktas till barn och unga. Den får inte motverka positiva sociala beteenden, livsstilar och attityder. Produkter som är olämpliga för barn eller unga får inte marknadsföras i medier som riktar sig till dessa och sådant material ska dessutom klart markeras som olämpligt för barn.

Stiftelsen Reklamombudsmannen prövar om anmäld reklam är förenlig med Internationella Handelskammarens regler för reklam och marknads-kommunikation. Stiftelsen är näringslivets organisation för självreglering och består av två prövande instanser: Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON) och Reklamombudsmannen (RO). RO finansieras på frivillig väg genom en årlig avgift från marknads aktörer.

Enligt stiftelsens stadgar ska RO ha som ändamål att främja hög etisk standard inom reklam och marknadsföring. RO ska verka för att egenåtgärder och självreglering ska utgöra ett komplement och till viss del ett alternativ till lagstiftning (§ 1).

Av stadgarna följer att RON:s uppgift är att behandla ärenden samt göra uttalanden om huruvida en marknadsföringsåtgärd anses strida mot god marknadsföringsetik (§ 4).

RON och RO ska höja och bibehålla etiken i marknadskommunikationen genom beslut om anmäld reklam, utbildning och vägledning.

Privatpersoner, företag och andra organisationer kan anmäla reklam till RO.

RON:s beslut kan inte överklagas, men de kan omprövas om ett fel begåtts i handläggningen eller om nya förhållanden motiverar det.

Självreglering av reklam finns i 27 länder i Europa och dessa samarbetar genom organisationen European Advertising Standards Alliance (EASA) som har sitt säte i Bryssel. Medlemmar i EASA är självregleringsorganisationer, bransch- och intresseorganisationer inom reklam och medier på Europeanivå samt plattformsföretaget Google. Sverige representeras av RO i EASA.

EASA sätter upp en gemensam standard för självreglering av reklam för att säkerställa en hög kvalitet i prövningen av reklam och vägledning i marknadsetiska frågor.

EASA sammanställer även praxis för självreglering och information om alla självregleringsorganisationer.

Självreglering av reklam finns i flera länder och dessa samarbetar genom organisationen International Council for Advertising Self-Regulation (ICAS), som har sitt säte i Bryssel. Medlemmar i ICAS är EASA och självregleringsorganisationer från fem världsdelar samt branschorganisationer inom reklam och medier på global nivå. Sverige representeras av RO i ICAS.

Tidigare riksdagsbehandling

Liknande motionsyrkanden om reklam riktad till barn i digitala miljöer har tidigare behandlats av civilutskottet, senast våren 2023 i betänkande 2022/23:CU8 samt dessförinnan våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Civilutskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås. Riksdagen följde utskottets förslag.

Våren 2024 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande om reklam riktad till barn (bet. 2023/24:KU9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet om att Sverige i EU ska verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra miniminivå i hela Europa. Det avstyrks därmed.

Evenemangslista

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att upprätta en evenemangslista.

Jämför reservation 10 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att upprätta en evenemangslista över stora sportevenemang och klassiska svenska paradgrenar som bör vara allmänt tillgängliga och tillhandahållas utan kostnad.

Gällande rätt

I 5 kap. 9 § radio- och tv-lagen (2010:696) finns en bestämmelse om hur exklusiva rättigheter till tv-sändningar från evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får utnyttjas. Bland annat får enligt bestämmelsen den som sänder tv och som har den exklusiva rätten till en tv-sändning från ett sådant evenemang, om programföretaget sänder evenemanget, inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige stängs ute från möjligheten att se evenemanget i fri tv. Bestämmelsen ger vidare regeringen möjlighet att genom föreskrifter ange vilka evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället (evenemangslista). Några sådana föreskrifter har inte utfärdats.

Genom denna bestämmelse har artikel 14 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU av den 10 mars 2010 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AV-direktivet) genomförts.

Tidigare riksdagsbehandling

Efter ett tillkännagivande från riksdagen 2012 (bet. 2011/12:KU16, rskr. 2011/12:224) gav regeringen den 7 februari 2013 dåvarande Myndigheten för press, radio och tv (numera Mediemyndigheten) i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur en evenemangslista skulle kunna utformas

(Ku2013/201/MFI). I uppdraget ingick också att begära in synpunkter från aktörerna. Uppdraget redovisades i november 2013 (Ku2013/02249) och har remissbehandlats.

Under regeringens beredning av ärendet gjorde riksdagen ett andra tillkännagivande i vilket regeringen uppmanades att beakta vissa synpunkter på listans utformning (bet. 2013/14:KU28, rskr. 2013/14:230). Med anledning av det andra tillkännagivandet gav regeringen ett nytt uppdrag till Myndigheten för press, radio och tv (Ku2015/02645). Uppdraget redovisades i februari 2016 (Ku2016/00533). Myndighetens rapport har remitterats.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 17 avsnitt 14.3 s. 136) anförde regeringen att remissutfallet var delat i fråga om huruvida en evenemangslista bör införas eller inte. Det kunde vidare konstateras att en evenemangslista inte innebär någon garanti för att evenemang som listats faktiskt sänds till en väsentlig del av allmänheten i fri tv, eftersom sändningsrätten ska förvärfvas enligt marknadspris. Det är således osäkert om en evenemangslista uppfyller sitt syfte. Mot denna bakgrund bedömde regeringen att det saknas tillräckliga skäl för att införa en evenemangslista. Regeringen beslutade att inte gå vidare i ärendet och bedömde att riksdagens båda tillkännagivanden om en evenemangslista var slutbehandlade. Riksdagen ställde sig bakom den bedömningen.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om en evenemangslista (se bl.a. bet. 2011/12:KU16, bet. 2013/14:KU28, bet. 2015/16:KU19, bet. 2017/18:KU31, bet. 2018/19:KU29 och bet. 2021/22:KU33). Ett motionsyrkande om en evenemangslista behandlades senast vid riksmötet 2022/23 (bet. 2022/23:KU27). Utskottet anförde att frågan om en evenemangslista hade utretts under en längre tid och att regeringen hade gjort bedömningen att det saknas tillräckliga skäl för att införa en evenemangslista, bl.a. med hänvisning till att en sådan lista inte innebär någon garanti för att evenemang som listats faktiskt sänds till en väsentlig del av allmänheten i fri tv, eftersom sändningsrätten ska förvärfvas enligt marknadspris. Det är således osäkert om en evenemangslista uppfyller sitt syfte. Utskottet gjorde ingen annan bedömning i frågan. Motionsyrkandet avstyrktes därmed.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandet.

Mediestöden respektive framtidens mediestöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mediestöden och om framtidens mediestöd.

Jämför reservation 11 (SD), 12 (V), 13 (C), 14 (MP), 15 (S, V) och 16 (SD).

Motionerna

Mediestöden

I kommittémotion 2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att det ska finnas en bredd av mediala aktörer. Motionärerna anför att det är viktigt med en bredd av mediala aktörer som granskar och sporrar varandra till god saklig journalistik med många olika perspektiv. Enligt motionärerna är en bred medierapportering grundläggande för ett välfungerande och nyanserat debattklimat. Motionärerna anser att det vore olyckligt för mångfalden inom medierna om den enda svenska aktören inom ljud och bild var public service och enligt motionärerna är det avgörande att det finns en kommersiell och oberoende mediebevakning för att upprätthålla en fungerande demokrati.

I kommittémotion 2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett riktat stöd till studentkårerna för att de fortsatt ska kunna ge ut oberoende studentmedier.

I kommittémotion 2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26 begärs tillkännagivanden om mediestödet och ett nationellt centrum för undersökande journalistik. Motionärerna välkomnar att det nya mediestödet har fokus på tillgång till lokal och regional nyhetsförmedling, men anför att det återstår att se hur mediestödet kommer att fungera i praktiken. Därför är det enligt motionärerna av yttersta vikt att följa upp förändringarna för att säkerställa att stödet blir träffsäkert och att syftet med stödet uppfylls på bästa sätt. Vidare konstaterar motionärerna att det i dagens medielandskap finns många små lokaltidningar med begränsade resurser och att det bör ses över hur ett centrum för undersökande journalistik motsvarande de som finns i Norge och Danmark skulle kunna utformas och finansieras i Sverige för att stärka den lokala journalistiken.

I motion 2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att redan tidigt under 2025 göra en första bedömning av hur det nya mediestödet uppfyller sitt syfte. Enligt motionärerna är det centralt för att ha en beredskap ifall det kommer att krävas fler åtgärder för att stärka förutsättningarna för den lokala och regionala journalistiken.

I kommittémotion 2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43 begärs ett tillkännagivande om att en mångfald av nyhetsmedier ska finnas

över hela landet. För att säkerställa en mångfald av nyhetsmedier över hela landet behöver det nya stödet utvärderas och uppdateras samt tillföras mer resurser så att målen uppnås. Enligt motionärerna bör regeringen gå vidare med utredningen om ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter (Ds 2024:4) och lämna en proposition som säkrar tillgången till och distributionen av dessa tidskrifter på ett sätt som främjar en bred mångfald där exempelvis även mindre nischade tidskrifter ingår.

I kommittémotion 2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet.

Framtidens mediestöd

I kommittémotionerna 2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 59 och 2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att tillsätta en parlamentarisk utredning för framtidens mediepolitik. Motionärerna anser att betoningen på den geografiska spridningen i mediestödet har lett till att mediemångfalden på nationell nivå har prioriterats ned och att flera medier som tidigare fått stöd nu har blivit utan. Enligt motionärerna bör utvärderingen av mediestödet tidigareläggas så att inte medier som hade kunnat överleva försvinner i onödan. Vidare menar motionärerna att regelverket bör ändras så att i första hand de nationella nischmedier som tidigare haft stöd men nu blivit utan också ska kunna få del av stödet. Motionärerna anför även att medielandskapet förändras hastigt, inte minst på grund av utvecklingen av AI, och att förutsättningarna för att bedriva medier och journalistik snabbt ändras. Därför är det nya mediestödet, enligt motionärerna, inte en lösning på längre sikt. Motionärerna vill att en bred parlamentarisk utredning ges i uppdrag att ta fram en mediepolitik för framtiden.

I kommittémotion 2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om en utredning av mediestödet. Motionärerna anför att mediemarknaden förändras i en snabb takt och att mediestödet behöver vara dynamiskt för att även i framtiden kunna utgöra ett precist stöd till lokala och regionala aktörer. Regeringen bör därför vara beredd på att utreda ett alternativ till mediestödet för att ta höjd för de snabbt förändrade förhållanden som råder på mediemarknaden.

Gällande rätt m.m.

Nya regler om mediestöd

Den 1 januari 2024 trädde en ny lag (2023:664) om mediestöd i kraft (prop. 2022/23:133, bet. 2023/24:KU3, rskr. 2023/24:24). Lagen innehåller bestämmelser om stöd för nyhetsmedier (mediestöd). Till grund för

propositionen låg departementspromemorian Ett hållbart mediestöd i hela landet (Ds 2022:14).

I lagens 2 § anges att mediestödets syfte är att stärka demokratin genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling av hög kvalitet. Syftet ska uppnås huvudsakligen genom att mediestödet främjar tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling i hela landet, men även genom att stödet bidrar till en mångfald av allmänna nyhetsmedier av hög kvalitet.

Med allmänt nyhetsmedium avses enligt 3 § ett medium som

1. har till sin primära uppgift att fortlöpande bedriva relevant nyhetsförmedling, och
2. har ett redaktionellt innehåll av sådan omfattning att det har betydelse för bevakningsområdet och som består av allsidig nyhetsförmedling med ett brett utbud av ämnen och perspektiv samt granskning av för demokratin grundläggande skeenden.

Mediestöd får lämnas till juridiska personer som ger ut allmänna nyhetsmedier. Mediestöd får lämnas även till juridiska personer som ger ut andra nyhetsmedier än allmänna nyhetsmedier om det till följd av händelser som leder till väsentligt förändrade förutsättningar för att bedriva medieverksamhet finns ett angeläget behov av stöd. (Se 5 § lagen om mediestöd.)

De allmänna förutsättningarna för mediestöd anges i 6–8 §§ lagen om mediestöd. Enligt 6 § får mediestöd lämnas för allmänna nyhetsmedier som

1. har en publicistisk verksamhet som inte väsentligt verkar mot grunderna för det demokratiska styrelseskicket eller väsentligt är i konflikt med respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet, värdighet och personliga integritet,
2. har ett redaktionellt innehåll som utgör en väsentlig del av mediets hela innehåll,
3. har ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som till övervägande del består av nyhetsförmedling och granskning och som utgör en väsentlig del av mediets hela redaktionella innehåll,
4. är allmänt tillgängliga,
5. har en egen titel med självständiga redaktionella resurser,
6. har en ansvarig utgivare,
7. främjar tillgängliggörande av sitt redaktionella innehåll till personer med funktionsnedsättning,
8. är riktade till en svensk målgrupp,
9. publiceras eller sänds med hög regelbundenhet, och
10. har en god användarförankring.

I lagens 7 och 8 §§ finns särskilda bestämmelser om mediestöd för allmänna nyhetsmedier.

Beslut om mediestöd fattas av mediestödsnämnden vid Mediemyndigheten (9 §).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § RF meddela ytterligare föreskrifter om mediestöd (11 §).

I förordningen (2023:740) om mediestöd finns kompletterande bestämmelser till lagen om mediestöd. Förordningen innehåller bestämmelser om bl.a. stödformerna redaktionsstöd och distributionsstöd, förutsättningar för mediestöd samt beräkning och utbetalning av stödet.

Regler om mediestöd finns även i Mediemyndighetens föreskrifter (MEMYFS 2024:1) om mediestöd.

Tidigare utredning

Ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter (Ds 2024:4)

I juni 2023 gav Kulturdepartementet en utredare i uppdrag att undersöka behovet av ett tidsbegränsat stöd till tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik (Ku2023/00732). Syftet med ett eventuellt stöd angavs vara att underlätta övergången till digitala distributions- och marknadsförutsättningar för vissa tidskrifter under en begränsad tid. I utredarens uppdrag ingick att

- definiera vad som kännetecknar tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik
- översiktligt kartlägga förekomsten av sådana tidskrifter
- analysera möjligheterna till stöd för sådana tidskrifter inom ramen för befintliga eller föreslagna stödsystem
- bedöma behovet av ett tidsbegränsat särskilt stöd för sådana tidskrifter
- om behov bedöms finnas av ett särskilt stöd till sådana tidskrifter, med beaktande av EU:s regler om statligt stöd lämna förslag till hur ett tidsbegränsat tidskriftsstöd kan utformas, vilka kriterier som bör ligga till grund för fördelning av stöd och vilken instans som ska besluta om stöd
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget redovisades i mars 2024 genom departementspromemorian *Ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter (Ds 2024:4)*.

Utredningens kartläggning visar att journalistik som behandlar aktuella samhällsfrågor på ett fördjupande sätt förekommer inom flera kategorier av tidskrifter. Kartläggningen visar också att de flesta av dessa tidskrifter har genomgått en grundläggande omställning till digital publicering, även om ytterligare utvecklingsbehov kan finnas för att uppnå en hållbar affärsmodell. Enligt utredningen kan särskilt de mindre tidskrifterna ha svårigheter att finansiera sådana fortsatta utvecklingsinsatser. I utredningens bedömning av behovet av ett stöd har samtidigt flera faktorer övervägts. Det gäller t.ex. avvägningen om att föreslå en ny stödform riktad till vissa tidskrifter samtidigt som ett nytt generellt mediestöd nyligen har införts. Ett nytt stöd kan enligt utredningen också medföra ökade administrativa kostnader.

Mot bakgrund av utredningens bedömning att tidskrifter med samhälls- och nyhetsjournalistik har betydelse för mediemångfalden lämnar den i

promemorian ett förslag till utformning av ett tidsbegränsat digitalt utvecklingsstöd riktat till denna grupp av tidskrifter. Utformningen av stödet bygger enligt utredningen i stora delar på det tidigare innovations- och utvecklingsstödet. Stödet får lämnas i form av projektbidrag under en begränsad period till insatser som syftar till en anpassning till digitala marknadsförutsättningar. Utredningen föreslår att Mediemyndigheten administrerar stödet och att det finansieras inom ramen för mediestödsanslaget på statsbudgeten.

I ett pressmeddelande som publicerades på regeringens webbplats den 19 februari 2025 meddelas att regeringen inte avser att gå vidare med utredningens förslag mot bakgrund av att remissinstanserna har efterfrågat ett annat stöd än det som utredningen föreslår. Enligt pressmeddelandet ser remissinstanserna bl.a. ett behov av ett permanent stöd snarare än ett utvecklingsstöd och att stödet ska omfatta fler tidskrifter. Utredningens förslag kommer därför inte att tas vidare. I pressmeddelandet anges även att regeringen fortsatt arbetar för att stärka demokratin genom att tillförsäkra allmänheten tillgång till oberoende och tillförlitlig journalistik och bidra till en mångfald på mediemarknaden.

Tidigare riksdagsbehandling

Behandlingen av propositionen om mediestöd

Regeringens proposition 2022/23:133 har behandlats i konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU3 Ett hållbart mediestöd för hela landet.

Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag till en ny lag om mediestöd men med en viss redaktionell ändring. Vidare föreslog utskottet att riksdagen skulle godkänna regeringens förslag om att tidigare riksdagsbindningar i fråga om press- och mediestöd skulle upphävas.

Utskottet konstaterade att den nya lagen om mediestöd behövde kompletteras på förordningsnivå med bestämmelser om bl.a. stödformer, allmänna och särskilda förutsättningar för varje stödform och prioritering mellan sökande. Vidare konstaterade utskottet att det nya mediestödssystemet även förutsatte ett godkännande av Europeiska kommissionen.

Utskottet föreslog även ett tillkännagivande till regeringen om dels en årlig uppföljning, dels en utvärdering av det nya mediestödet och uttalade följande:

Som flera motionärer framhåller är det viktigt att följa upp och utvärdera det nya mediestödet för att säkerställa att syftet uppnås. Stödet kommer att regleras i både lag och förordning och det är angeläget att riksdagen löpande får information om hur stödssystemet fungerar. Regeringen bör därför årligen i budgetpropositionen redovisa hur regleringen har tillämpats och hur utfallet blivit. Därutöver finns det enligt utskottet ett behov av en samlad analys och bedömning av stödets effekter när regleringen varit i kraft några år. En sådan utvärdering av mediestödet bör lämnas av regeringen i budgetpropositionen för 2027. Sammantaget anser utskottet att regeringen till riksdagen ska lämna dels en årlig uppföljning,

dels en utvärdering av det nya mediestödet. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet behandlade även bl.a. motionsyrkanden om främjande av mediemångfald i hela landet respektive stöd till tidskrifter men såg inte skäl att ta sådana initiativ som efterfrågades utan ansåg att riksdagen skulle avslå motionsyrkandena.

I betänkandet fanns nio reservationer (S, V och MP) och ett särskilt yttrande (S, V och MP).

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottsmajoritetens förslag (rskr. 2023/24:24).

Övrigt

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om statens stöd till medierna, senast under riksmötena 2022/23 och 2023/24.

Våren 2023 vidhöll utskottet sina tidigare ställningstaganden om behovet av ett statligt stöd till medierna (bet. 2022/23:KU27). Samtidigt underströk utskottet vikten av att stöden till medierna anpassas till utvecklingen av och förändringarna på mediemarknaden. Utskottet ansåg att Regeringskansliets vid den tidpunkten pågående beredning av Mediestödsutredningens förslag inte borde föregripas och avstyrkte motionsyrkandena. Vidare fann utskottet inte skäl att då ta initiativ till en parlamentarisk utredning om framtidens mediestöd och avstyrkte därför motionsyrkanden om en sådan utredning.

Som framgått ovan fann utskottet vid sin behandling av bl.a. motionsyrkanden om främjande av mediemångfald i hela landet respektive stöd till tidskrifter under hösten 2023 att det inte fanns skäl att ta sådana initiativ som efterfrågades utan ansåg att riksdagen skulle avslå motionsyrkandena (bet. 2023/24:KU3). I betänkandet fanns nio reservationer (S, V och MP) och ett särskilt yttrande (S, V och MP).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har nyligen behandlat motionsyrkanden om bl.a. statens stöd till medierna, främjande av mediemångfald i hela landet och stöd till tidskrifter. Utskottet är därför inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena om mediestöd, som därmed avstyrks.

Reservationer

1. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (S)

av Ida Karkiainen (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Stenlöf (S) och Peter Hedberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkandena 4–6,
bifaller delvis motion

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 40–42 och
avslår motionerna

2024/25:151 av Denis Begic (S),

2024/25:470 av Josef Fransson (SD),

2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S),

2024/25:855 av Jennie Nilsson (S) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S),

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 2,

2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–11,

2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marlène Lund Kopparklint (båda M),

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 43,

2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 18 och

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

De stora digitala plattformarna har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet och en del av det demokratiska samtalet. De underlättar utbytet av information och åsikter men tjänar också stora pengar på polariserande innehåll. Vidare har plattformarna också blivit arenor för utländska påverkansoperationer och för spridning av desinformation, rykten, hat och hot mot meningsmotståndare, politiker och journalister. Dessutom utnyttjas plattformarna av kriminella nätverk för att rekrytera ungdomar. Således måste det ställas högre krav på plattformarnas ansvar för användarkänedom i brottsbekämpande syfte. De som tillhandahåller tjänsterna måste ha en bättre kännedom om vem som står bakom ett konto för att kunna stänga ned trollfabriker och förhindra att det skapas en stor mängd konton för att styra algoritmer och skapa falska

opinioner online. Detta bör ske genom lagstiftning på EU-nivå och Sverige bör vara drivande i frågan.

Vidare behöver barn och unga på internet skyddas. Plattformarna tjänar stora pengar på affärsmodeller som är skapade för att fånga användarnas uppmärksamhet och hålla kvar dem i flödena. En fungerande åldersgräns på sociala medier måste komma på plats och det måste bli möjligt att kunna hindra algoritmer från att premiera desinformation, extremism, gängvåld och hat på sociala medier – särskilt när det riktar sig till unga.

2. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (SD)

av Michael Rubbestad (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–11,

bifaller delvis motion

2024/25:470 av Josef Fransson (SD) och

avslår motionerna

2024/25:151 av Denis Begic (S),

2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S),

2024/25:855 av Jennie Nilsson (S) yrkandena 1 och 2,

2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S),

2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M),

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 40–43,

2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 18,

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 9 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

Internet och de digitala plattformarna har vuxit till den viktigaste arenan för det demokratiska samtalet och åsiktsbildningen, men skyddet för yttrande-, åsikts- och informationsfriheten är mycket svagt på internet. Fria val blir en chimär om dessa friheter inte kan nyttjas i praktiken. Ett litet antal globalt verksamma plattformar har enorma möjligheter till kontroll över vilka yttranden som hörs, vilken information som syns och vilka budskap som premieras av deras algoritmer. Transparensen är svag och den enskilde är i praktiken rättslös och kan stängas av eller blockeras utan förvarning eller

möjlighet till överklagande, vilket ur ett demokratiskt perspektiv är oacceptabelt.

Regelverket bör utformas så att det främjar demokrati, rättssäkerhet och användarnas rättigheter gentemot plattformsinnehavarna, inbegripet bl.a. skydd mot godtycklig avstängning eller moderering. Alla fysiska och juridiska personer bör ha rätt att på lika villkor kunna skapa verifierade konton. Konton där användaren gentemot andra användare är anonym men där han eller hon identifierat sig gentemot sajten bör ha samma skydd som ett konto verifierat till en specifik person eller organisation. Ett åsiktstorg på de stora sociala medier-plattformarna bör inte i användaravtalet kunna avtala bort en viss inriktning av åsiktsbildning. Relationerna mellan staten, medborgarna och plattformarna bör regleras så att användarna får ett tydligt stöd i yttrandefrihetsgrundlagen. Utformning av och justeringar i algoritmer ska inte få premiera eller missgynna vissa åsiktsriktningar eller partier. Skuggbanning, dvs. att användare utan vetskap åläggs digitala begränsningar när det gäller att sprida innehåll, bör vara olagligt. Vid moderering bör som huvudregel enbart yttrandet kunna bli föremål för ingrepp och inte kontot bakom yttrandet. Inget innehåll bör få raderas, modereras eller förfördelas utifrån politisk eller filosofisk åskådning annat än sådant som är förbjudet utifrån nationell lagstiftning. Om en kontohavare har fått sitt konto avstängt eller innehåll modererat bör plattformsinnehavaren i detalj beskriva vad som föranlett åtgärden. Svensk domstol bör, i en omfattning som säkrar att plattformarna upprätthåller lagen och dess intentioner, pröva fall där kontohavare har fått sitt konto avstängt eller innehåll modererat. Om en plattform tar ned eller modererar innehåll som en domstol senare bedömer som lagligt bör det finnas möjlighet till sanktioner och skadestånd. Regeringen bör också initiera en dialog mellan de globala medieaktörerna för att säkerställa att det fria ordet inte tystas godtyckligt.

3. Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna, punkt 1 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 9 och avslår motionerna

2024/25:151 av Denis Begic (S),

2024/25:470 av Josef Fransson (SD),

2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S),

2024/25:855 av Jennie Nilsson (S) yrkandena 1 och 2,
2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S),
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 2,
2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1–11,
2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M),
2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 40–43,
2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 18 och
2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

I dag förs en stor del av de demokratiska samtalen på arenor som kontrolleras av några få plattformsföretag som har stor påverkan på hur åsiktsbildningen tar sig uttryck genom bl.a. innehållsmoderering. Samtidigt är det genom sociala plattformar som Facebook, Youtube, Tiktok, Snapchat och X (tidigare Twitter) som mycket desinformation, propaganda och näthat sprids. Den påverkan som plattformarna och olika former av digital teknik har på samhället väcker dessutom flera komplexa rättighets- och integritetsfrågor. Likaså är det ur ett demokratiperspektiv problematiskt när åsiktsbildningen i viss utsträckning förs på plattformar som kontrolleras av individer och stater som inte står bakom grundläggande demokratiska principer.

Just nu pågår en diskussion inom EU om hur de digitala plattformarna kan regleras, men det finns stora svårigheter att utforma en reglering som är förenlig med yttrandefriheten och som är tillämpbar, ändamålsenlig och anpassningsbar i förhållande till medieformat och affärsmodeller. De olika demokratitutmaningar som de sociala plattformarna gett upphov till är dock genomgripande. Det bör tillsättas en utredning för att analysera de globala plattformsföretagens påverkan på demokratin och hur skyddet för demokratin kan stärkas i detta hänseende. En sådan utredning bör skyndsamt tillsättas för att möta de ökande problem som desinformation, propaganda och påverkansoperationer innebär.

4. Personuppgifter och digitala söktjänster, punkt 2 (S, V)

av Ida Karkiainen (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Stenlöf (S), Jessica Wetterling (V) och Peter Hedberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1934 av Jessica Wetterling m.fl. (V) yrkande 8 och
2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11,

bifaller delvis motionerna

2024/25:270 av Gudrun Brunegård (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:293 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 1,

2024/25:1169 av Yusuf Aydin (KD),

2024/25:1286 av Carita Boulwén (SD) yrkande 2,

2024/25:2413 av Magnus Resare (M) och

2024/25:2733 av Sten Bergheden (M) samt

avslår motion

2024/25:293 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Det finns databaser som är tillgängliga via internet och som publicerar omfattande och känsliga personuppgifter om enskilda, t.ex. uppgifter om förekomst i brottsregister. Webbplatserna utgör allvarliga ingrepp i enskildas personliga integritet och kan liknas vid privata belastningsregister. Den information som tillhandahålls på söktjänsterna kan även missbrukas för kriminella syften, t.ex. identitetskapning eller stalkning. Innehållet på de aktuella webbplatserna skyddas av grundlag, oftast genom att de har ett utgivningsbevis för verksamheten. Men yttrandefriheten och offentlighetsprincipen är inte ämnade att skydda spridning av information som innehåller djupt integritetskänsliga uppgifter. Sverige har fått kritik av EU-kommissionen på grund av dessa webbplatser, vilket i förlängningen kan leda till vite. Den föregående regeringen agerade för att skapa en bättre balans mellan integritetsskyddet och yttrandefriheten genom att föreslå begränsningar i grundlagsskyddet för de mest integritetskänsliga söktjänsterna, men det förslaget stoppades i riksdagen. En ny utredning tillsattes hösten 2023 för att se över frågan om grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör vissa personuppgifter. Utredningen har nu lämnat sitt betänkande. Den nuvarande regleringen ger ett otillräckligt skydd mot integritetskränkningar. Den personliga integriteten behöver upprätthållas och det behövs en ny lagstiftning som kommer till rätta med problemet. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs undantagsbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse.

5. Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, punkt 4 (S, V, MP)

av Ida Karkiainen (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Stenlöf (S), Jessica Wetterling (V), Jan Riise (MP) och Peter Hedberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 3,

bifaller delvis motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 41,

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 114–116 och

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 18 och

avslår motion

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 28.

Ställningstagande

Hot och hat mot journalister, opinionsbildare, politiker och kulturarbetare är ett kraftigt och snabbt växande hot mot vår demokrati. Fyra av tio journalister uppgav i en stor undersökning 2019 att de avstått från att rapportera om ett ämne för att undvika att utsättas för hot och hat. Liknande tendenser kan ses bland politiskt engagerade, kulturarbetare och företrädare för det civila samhället. Utvecklingen påverkar allmänhetens vilja att engagera sig och fullt ut nyttja sin yttrandefrihet i samhällsdebatten. Politiska krafter i Sverige – inte minst trollfabriker och propagandacentraler på den extrema högerkanten – underblåsar den här utvecklingen. Det har genomförts vissa lagändringar och Mediemyndigheten har fått i uppdrag att följa arbetet med journalisters säkerhet i Sverige, men de vidtagna åtgärderna är långt ifrån tillräckliga. Regeringen bör ta fram en konkret handlingsplan för att angripa detta problem.

6. Säkerheten för opinionsbildare och medieföretag, punkt 4 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 18 och 28 samt bifaller delvis motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 41,

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkandena 114–116 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Förtroendevalda och journalister utsätts för oacceptabla hot och trakasserier. Demokratin utmanas när många väljer att lämna politiken till följd av sin utsatthet. Det bör tillsättas en utredning för att hitta lösningar för ett bättre och mer effektivt stöd till utsatta förtroendevalda. Vidare bör kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor stärkas. Brå bör få ett tydligare uppdrag att utbilda och stötta arbetsgivare, fackföreningar och personer som arbetar inom medierna i hur de bör hantera och anmäla hot och trakasserier. Även brottsofferjourerna bör få ökat stöd för sitt arbete med att stötta utsatta journalister. Det bör också införas ett offentligt stöd, likt det som finns för trossamfund, som nyhetsredaktioner och andra inom medierna kan använda för att investera i fysiska och tekniska säkerhetsåtgärder. Det är inte minst viktigt för små företag som saknar de stora mediehusens resurser och kunskap.

7. Granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag, punkt 6 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3162 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Det är sedan tidigare känt att andra länder har strategiska intressen av att påverka svensk debatt och på sikt vårt lands säkerhetspolitiska val och handlingsfrihet. För att inte öppna dörrarna på vid gavel vore det därför betydelsefullt att höja trösklarna på ett lämpligt sätt, med respekt för grundlagarna. EU-kommissionens regelverk för granskning av utländska

direktinvesteringar som kan påverka säkerhet eller allmän ordning ger utrymme för en nationell granskningsfunktion att också granska investeringar som rör förmågan att kontrollera information och mediers frihet och mångfald. Det är beklagligt att regeringen valt att utesluta just mediesektorn från granskning, trots att flera stora medieaktörer ställer sig bakom en sådan granskning vid utländska direktinvesteringar. Givet det säkerhetspolitiska läget bör regeringen därför skyndsamt inrätta en säkerhetspolitisk granskningsfunktion också för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag – inte i syfte att stoppa utländskt ägande i svenska medier, utan i syfte att stå bättre rustade mot verksamhet som kan utgöra ett hot mot svensk demokrati, exempelvis om utländska direktinvesteringar riskerar att påverka möjligheten till fria och oberoende medier i hela Sverige. Regeringen behöver återkomma till riksdagen med information om hur man avser att gå vidare med detta.

8. Begränsa spridning av pornografi och skildringar av grovt våld, punkt 7 (S)

av Ida Karkiainen (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Stenlöf (S) och Peter Hedberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 93,

bifaller delvis motion

2024/25:351 av Ida Ekeröth Clausson (S) yrkande 3 och

avslår motionerna

2024/25:351 av Ida Ekeröth Clausson (S) yrkande 1,

2024/25:1538 av Marléne Lund Kopparklint (M) och

2024/25:2483 av Helena Vilhelmsson (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Barn tillbringar en allt större del av sin tid på internet, vilket ökar risken för att utsättas för grooming eller att dras in i sexuell exploatering via sociala medier och andra plattformar. Den snabbt ökande AI-utvecklingen innebär nya risker för flickor att utnyttjas för sexuell exploatering och i pornografiska syften. Det bör fortsatt utredas hur skyddet för barn på internet kan förbättras. Sociala medier-företagen bör ta ett mycket större ansvar för sina plattformar och lagstiftningen måste uppdateras i takt med den nya tekniken.

9. Reklam riktad mot barn, punkt 8 (SD)

av Michael Rubbestad (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Barn och unga har ofta svårare än vuxna att sälla och vara kritiska till de budskap som de möter och kan därför anses vara extra mottagliga för reklam. Enligt radio- och tv-lagen får inte reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. I tv-sändningar och beställ-tv får reklam inte förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 december 2020 ska även en leverantör av en videodelningsplattform följa dessa regler. Detta gäller dock endast för tv-sändningar från Sverige. Det resulterar i att många tv-kanaler använder plattformar utanför Sverige, där andra lagar gäller. Många barn ser dessa sändningar, och lagen behöver därför skärpas så att alla barnprogram kan ses utan att riskera reklam. Sverige ska i EU verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra miniminivå i hela Europa.

10. Evenemangslista, punkt 9 (SD)

av Michael Rubbestad (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns sportevenemang och svenska paradgrenar som mer än andra bör vara allmänt tillgängliga och tillhandahållas utan kostnad för befolkningen i vårt

land. Vi tänker framför allt på evenemang som världs- och Europamästerskapen i fotboll med tillhörande kvalmatcher, de olympiska sommar- och vinterspelen, världsmästerskapen i längdskidåkning, världs- och Europamästerskapen i friidrott, världsmästerskapen i ishockey samt världsmästerskapen i handboll.

Efter det att MTG förvärvade rättigheterna till vinter-OS i Sotji 2014 och sommar-OS i Rio de Janeiro 2016 visar statistik att 15 procent färre tog del av OS 2014 än OS 2010. Det var första gången OS sändes av ett annat tv-företag än Sveriges Television. De låga tittarsiffrorna är oroväckande och gör behovet av en evenemangslista och den allmänna tillgängligheten än mer aktuell.

Syftet med en evenemangslista är att främja en nationell sammanhållning och identitetskänsla, vilket skulle bidra till en ökad inre solidaritet hos befolkningen. Samhället investerar även i elitidrott och deltagande i dessa evenemang, och utifrån detta är det rimligt att dessa evenemang är tillgängliga för befolkningen. Därför anser vi att regeringen bör få i uppdrag att inrätta ett system med utgångspunkt från det förslag som dåvarande Myndigheten för press, radio och tv presenterade 2016.

11. Mediestöden, punkt 10 (SD)

av Michael Rubbestad (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10,

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43,

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16,

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 och

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

De mediala aktörerna sätter ofta agendan för samhällsdebatten och har ett stort inflytande över vilka frågor som diskuteras och vilka politiska beslut som fattas. Med denna makt följer ett stort ansvar för bredd, djup och perspektiv i reportage och rapporter. I det nya medielandskap som har vuxit fram upplevs en växande polarisering, där vissa grupper enbart konsumerar alternativa medier och förkastar traditionella medier, samtidigt som andra fördömer

alternativa medier och enbart konsumerar information från traditionella aktörer.

Det är viktigt med en bredd av mediala aktörer som granskar och sporrar varandra till god saklig journalistik med många olika perspektiv. En bred medierapportering är grundläggande för ett välfungerande och nyanserat debattklimat. Det vore olyckligt för mångfalden inom medierna om den enda svenska aktören inom ljud och bild var public service. För att upprätthålla en fungerande demokrati är det avgörande att det finns en kommersiell och oberoende mediebevakning. Regeringen bör därför verka för att det ska finnas en bredd av mediala aktörer.

12. Mediestöden, punkt 10 (V)

av Jessica Wetterling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10,
bifaller delvis motionerna
2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43,
2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 och
2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 26 och
avslår motionerna
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1,
2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16 och
2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 25.

Ställningstagande

Fria, självständiga och oberoende medier är en förutsättning för en stabil demokrati. I Sverige finns en lång tradition av tryck- och yttrandefrihet där fri debatt och fria meningsutbyten har uppmuntrats. Det har funnits en medvetenhet och en bred samsyn om att även mindre medier har tillfört perspektiv till debatten och varit viktiga för det fria ordet. Medieföretagen fyller en viktig roll genom att bidra till och spegla den allmänna debatten i samhället.

Ett modernt mediestödssystem behöver vara utformat för att kunna möta de krav som ställs på ett demokratiskt samhälle. Det behöver värna lokal, regional och nationell nyhetsjournalistik såväl som mediemångfalden. Även de ekonomiska satsningarna på mediestödet i statsbudgeten behöver vara

tillräckligt stora för att garantera att det övergripande syftet med systemet, dvs. att stärka demokratin, verkligen kan uppfyllas.

Den nya lagen om mediestöd trädde i kraft den 1 januari 2024. Det nya mediestödet har nu tyvärr visat sig leda till en minskad mångfald på medieområdet då flera mindre tidningar inte fått stöd och därmed kan komma att tvingas lägga ned. Det behövs en större satsning på mediestödssystemet, i synnerhet för att värna mångfalden av medier. En höjning av mediestödet skulle t.ex. möjliggöra för tidningar att satsa på ett centrum för granskande journalistik. Vänsterpartiet föreslog en ökning av anslaget med 500 miljoner jämfört med regeringens förslag för 2025.

På senare år har flera studenttidningar lagts ned respektive hotats av nedläggning. Det är viktigt att studenter har tillgång till fria och oberoende medier. För att inte studentmediernas existens ska ställas mot andra intressen bör ett särskilt presstöd till studentmedier övervägas. Regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett riktat stöd till studentkårerna för att de ska kunna fortsätta att ge ut oberoende studentmedier.

13. Mediestöden, punkt 10 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26,
bifaller delvis motion

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16 och
avslår motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10,
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1,
2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43 och
2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

En fri press är en förutsättning i en demokrati. Stödet till medierna behöver säkra tillgången till allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet. Det är välkommet att det nya mediestödet har fokus på tillgång till lokal och regional nyhetsförmedling. Det återstår dock att se hur det nya mediestödet kommer att fungera i praktiken. Därför är det av yttersta vikt att följa upp förändringarna för att säkerställa att stödet blir träffsäkert och att syftet med stödet uppfylls på bästa sätt.

I dagens medielandskap finns många små lokaltidningar med begränsade resurser. Att journalisterna där har möjlighet att göra fördjupade granskningar av det som händer på det lokala planet är centralt för en livskraftig demokrati. Det bör ses över hur ett centrum för undersökande journalistik motsvarande de som finns i Norge och Danmark skulle kunna utformas och finansieras i Sverige för att stärka den lokala journalistiken.

14. Mediestöden, punkt 10 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 43 och

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 och

avslår motionerna

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10,

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 16 och

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C) yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

Alla människor, oavsett var i landet de bor, ska ha tillgång till en allsidig nyhetsförmedling av hög kvalitet. Förutsättningarna för oberoende, granskande journalistik bör stärkas ytterligare och s.k. vita fläckar, dvs. områden med svag journalistisk bevakning, bör byggas bort.

Det nya mediestödet har medfört en försvagad mediemångfald. För att säkerställa en mångfald av nyhetsmedier över hela landet behöver det nya mediestödet utvärderas och uppdateras samt tillföras mer resurser så att målen uppnås. Regeringen bör gå vidare med utredningen om ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter (Ds 2024:4) och lämna en proposition som säkrar tillgången till och distributionen av dessa tidskrifter på ett sätt som främjar en bred mångfald där exempelvis även mindre nischade tidskrifter ingår.

En grundläggande förutsättning för demokratin är att hela befolkningen har goda förutsättningar att delta i samhällsdebatten och följa samhällets och politikens utveckling på lokal, regional och nationell nivå. Genom att modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet stärks även lands- och glesbygden. Regeringen bör verka för att

modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet.

15. Framtidens mediestöd, punkt 11 (S, V)

av Ida Karkiainen (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Stenlöf (S), Jessica Wetterling (V) och Peter Hedberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 15,
bifaller delvis motion
2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 59 och
avslår motion
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Medielandskapet förändras hastigt, inte minst på grund av utvecklingen av AI, och förutsättningarna för att bedriva medier och journalistik ändras snabbt. Därför är det nya mediestödet inte en lösning på längre sikt. En bred parlamentarisk utredning bör få i uppdrag att ta fram en mediepolitik för framtiden.

16. Framtidens mediestöd, punkt 11 (SD)

av Michael Rubbestad (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 4 och
avslår motionerna
2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 59 och
2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 15.

Ställningstagande

Det är positivt att det nya mediestödet nu är på plats och att det har lagts om för att stödja de lokala och regionala medierna. Eftersom mediemarknaden förändras i en snabb takt behöver mediestödet vara dynamiskt för att även i framtiden kunna utgöra ett precist stöd till lokala och regionala aktörer. Regeringen bör därför ha beredskap för att utreda ett alternativ till mediestödet för att ta höjd för de snabbt förändrade förhållandena på mediemarknaden.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:151 av Denis Begic (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur sociala medier-plattformar i större utsträckning kan hållas ansvariga för det som publiceras på deras plattformar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:270 av Gudrun Brunegård (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa söktjänsternas publicering av personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra reglerna för utgivningsbevis, så att de omfattar även ”rätten att bli glömd”, det vill säga att under vissa förutsättningar få sina personuppgifter raderade, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:293 av Ingemar Kihlström (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrade riktlinjer och förordningar för att begränsa offentliggörande eller försäljning av personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullständig identifikation ska krävas av personer som begär ut känsliga personuppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:351 av Ida Ekeröth Clausson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att verka för att begränsa barns tillgång till pornografi genom åldersverifiering på pornografiska sidor på nätet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att sociala medier-företag tar ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:470 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över yttrandefrihetsgrundlagen i syfte att hindra framtida inskränkningar av onlineyttranden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:844 av Joakim Sandell och Rose-Marie Carlsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka tryggheten och säkerheten på nätet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:855 av Jennie Nilsson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sociala medier-plattformar ska kunna koppla anonyma konton till enskilda personer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att förbättra förutsättningarna för det demokratiska samtalet i Sverige genom att på ett strategiskt och effektivt sätt motverka hatbrott på nätet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:856 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett riktat stöd till studentkårerna för att de fortsatt ska kunna ge ut oberoende studentmedier och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:959 av Stina Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av ansvarig utgivare för poddar och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1169 av Yusuf Aydın (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda medborgares personuppgifter från att spridas på internet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1262 av Aida Birinxhiku (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att motverka spridning och användning av deepfakes och annan AI-driven desinformation och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1286 av Carita Boulwén (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av grundlagens regler om utgivningsbevis ska göras och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att det ska finnas en bredd av mediala aktörer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för initierandet av en dialog mellan de globala medieaktörerna för att säkerställa att det fria ordet inte tystas godtyckligt på de stora digitala plattformarna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att upprätta en evenemangslista innehållande stora sportevenemang och klassiska svenska paradgrenar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av mediestödet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU ska verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra miniminivå i hela Europa och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1449 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till att på lika villkor kunna skapa verifierade konton på sociala medieplattformar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagskydd för anonyma konton på sociala medieplattformar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det på sociala medieplattformar bör vara otillåtet att avtala bort en viss inriktning av åsiktsbildning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relationerna mellan staten, medborgarna och sociala medieplattformar bör regleras på ett sätt så att användarna ges ett tydligt stöd i yttrandefrihetsgrundlagen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att algoritmer på sociala medieplattformar inte får premiera eller missgynna vissa åsiktsriktningar eller partier och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera skuggbanning och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontot bakom ett yttrande som modererats av en plattformsinnehavare bör erhålla skydd från ingrepp och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inget innehåll på sociala medieplattformar bör få raderas, modereras eller förfördelas utifrån politisk eller filosofisk åskådning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återkoppling från plattformsinnehavare om konto blivit avstängt eller innehåll modererat och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk domstol bör pröva fall där kontoinnehavare på sociala medieplattformar har fått sitt konto avstängt eller innehåll modererat och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rättsligt skydd på sociala medieplattformar som tar ner eller modererar innehåll, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1538 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att utreda hur man kan införa identifieringskrav på icke-kommersiella plattformar som har pornografiskt och våldsamt innehåll alternativt blockera dem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera handlingsplanen för skydd av det fria ordet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en mångfald av nyhetsmedier ska finnas över hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1829 av Jennie Wernäng och Marléne Lund Kopparklint (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa person-id för att kunna skapa konto på sociala medier och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1934 av Jessica Wetterling m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs undantagsbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och

yttrandefrihetsgrundlagen som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2413 av Magnus Resare (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att begränsa tillgången på personuppgifter via söktjänster på internet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2483 av Helena Vilhelmsson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste arbeta mer aktivt för att begränsa spridningen av våldsamt pornografiskt material på nätet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vederbörliga myndigheter bör ges tillräckliga resurser för att kontrollera DSA-avtalets efterlevnad och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2590 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av lagreglerna om hets mot folkgrupp i grundlagarna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2733 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur tillgången på personuppgifter på digitala söktjänster kan begränsas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att redan tidigt under 2025 göra en första bedömning av hur det nya mediestödet uppfyller syftet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3057 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S):

59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om parlamentarisk utredning om mediepolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3111 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kräva ett större ansvar av sociala medier-företag och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fungerande åldersgräns på sociala medier och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU måste växla upp arbetet mot algoritmerna på sociala medier och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att bötfälla sociala medier-företagen och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrat skydd för barn mot sexuellt våld och utsatthet i digitala miljöer och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hat och hot mot journalister, opinionsbildare, politiker, fackligt förtroendevalda och kulturarbetare och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny strategi mot hot och hat och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den lagstiftning som berör hot och hat och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3127 av Gunilla Svantorp m.fl. (S):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för ägare av digitala plattformar för att den digitala världen ska vara sjyst och säker och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3159 av Malin Björk m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilken påverkan de globala plattformsföretagen har på demokratin och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett bättre och effektivare stöd till förtroendevalda som utsätts för hot, hat och trakasserier, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mediestödet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt centrum för undersökande journalistik och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mediernas behov av mer stöd i att hantera säkerhetsfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3162 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utveckla en säkerhetspolitisk granskningsfunktion också för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en handlingsplan för att motverka hat och hot mot journalister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala medier-plattformars ansvar för användarkänedom och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur fungerande åldersgränser på sociala medier-plattformar kan införas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare krav på algoritmer riktade till minderåriga och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten att göra mycket känsliga personuppgifter sökbara och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk utredning för framtidens mediepolitik och tillkännager detta för regeringen.